

Załącznik nr 1
do Uchwały nr
Rady Miasta Jastrzębie-Zdrój
z dnia

**STRATEGIA ROZWIĄZYWANIA
PROBLEMÓW SPOŁECZNYCH
MIASTA JASTRZĘBIE-ZDRÓJ
NA LATA 2021-2027**

JASTRZĘBIE-ZDRÓJ 2021

Zamawiający:

Ośrodek Pomocy Społecznej w Jastrzębiu-Zdroju

44-335 Jastrzębie-Zdrój, ul. Opolska 9

Strona internetowa: www.ops.jastrzebie.pl

E-mail: sekretariat@ops.jastrzebie.pl

Tel.: +48 32 434 96 00

Fax.: +48 32 474 01 46

Wykonawca:

Stowarzyszenie

Centrum Społecznego Rozwoju

43-190 Mikołów ul. Jana Pawła II 4

Strona internetowa: www.csr.biz.pl

E-mail: biuro@csr.biz.pl

Tel./Fax.: +48 32 444 64 53

Wprowadzenie

Polityka społeczna ulega intensywnym przeobrażeniom, zarówno pod względem zadaniowym, jak również instytucjonalnym. Cele polityki społecznej wiążą się z poprawą warunków i jakości życia mieszkańców, harmonizowaniem stosunków międzyludzkich, godzeniem rozbieżnych interesów poszczególnych grup społecznych oraz tworzeniem warunków sprzyjających równowadze pomiędzy życiem osobistym, a pracą i kapitałem. Z wartości wynikają zarówno cele polityki społecznej, jak i zasady. Źródła, z których czerpie wartości polityka społeczna, są bardzo różnorodne. Są to m.in. ideologie, doktryny społeczne i gospodarcze, społeczne oczekiwania wyrażane za pośrednictwem różnych kanałów społecznej komunikacji, normy zwyczajowe, poglądy osób znaczących w społeczeństwie. Zasady to ogólne doktryny i normy działania, którymi powinny kierować się podmioty polityki społecznej w realizacji podstawowego celu, jakim jest zaspokajanie potrzeb. Niektóre zasady polityki społecznej są tożsame z wartościami. Zasady, które są najczęściej artykułowane bądź realizowane w polityce społecznej, a które stają się podstawowymi fundamentami budowania społeczności lokalnej, wolnej od zagrożeń i problemów społecznych, to:

- wyrównywanie szans i podnoszenie jakości życia,
- wsparcie dla istniejących inicjatyw prospołecznych,
- tworzenie nowych inicjatyw prospołecznych wspierających integrację społeczną,
- tworzenie działań o szerokim zasięgu,
- tworzenie działań o długotrwałych efektach,
- działania profilaktyczne.

Z wymienionych powyżej zasad wynikają podstawowe cele, które powinny kształtować politykę społeczną w danym środowisku lokalnym. Działanie lokalne, wspierane inicjatywami oddolnymi jest cenne, tym bardziej, że w Polsce, zarówno w wartościach bezwzględnych, jak i procentowych, przeznaczamy mniej środków na działania z zakresu polityki społecznej niż w rozwiniętych krajach Unii Europejskiej.

Zrównoważony rozwój nie jest możliwy, jeżeli w społeczności lokalnej nie zostaną w sposób kompleksowy zidentyfikowane i rozwiązane problemy społeczne. Z tych względów niezbędne wydaje się dla społeczności lokalnej stworzenie strategii uwzględniającej tak cele rozwojowe, jak i rozwiązywanie bieżących problemów dotyczących mieszkańców. Rewitalizacja obszarów zdegradowanych nie jest możliwa bez równoczesnej rewitalizacji społecznej. Dlatego też w polityce społecznej tak ważny jest zrównoważony rozwój.

Kluczowym zakresem praktycznym polityki społecznej w wymiarze lokalnym jest pomoc społeczna. Realizowane przezeń usługi i formy wsparcia są skierowane na zbiorowe zaspokajanie społecznie uznanych potrzeb¹. Pod względem zadaniowym pomoc społeczna ma holistyczny wymiar. Przy jej udzielaniu uwzględnia się otoczenie społeczne osoby objętej pomocą i grupy odniesienia (rodzinę, znajomych, środowisko społeczne związane z miejscem zamieszkania itp.). Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych znacznie wykracza poza obszar typowej pomocy społecznej i obejmuje swym zasięgiem także inne obszary jak: rynek pracy, edukację, sport i kulturę. Są one ściśle powiązane ze sobą i stanowią o tzw. jakości życia.

Ustawodawca, w oparciu o ustawę o pomocy społecznej z 12 marca 2004 roku, zobligował władze lokalne do przygotowania gminnej strategii rozwiązywania problemów społecznych². W założeniach uczestnikami tego procesu powinni być przedstawiciele: administracji samorządowej, organizacji społecznych oraz bezpośredni beneficjenci. Partycypacyjny model budowania strategii jest gwarantem zaangażowania społeczności lokalnej w proces identyfikowania i zapisywania priorytetów oraz ich późniejszą realizację oraz decyduje również o efektywności jej realizacji. Strategia rozwiązywania problemów społecznych, jako przewodnik, czy też wskazówka działania, oparta na zadeklarowanych wartościach i zasadach, określa i wyjaśnia misję, dookreśla możliwości i cele przedsięwzięć organizacyjnych, wymusza odpowiednie zachowania, nakreślając przydział odpowiedzialności i towarzyszącą temu delegację kompetencji na wszystkie poziomy organizacyjne. Strategia rozwiązywania problemów społecznych powinna wynikać z respektowania następujących zasad:

- 1. Zasada samopomocy** – przejawia się w istnieniu i rozwoju pomocy wzajemnej ludzi zmagających się z podobnymi problemami życiowymi oraz pomocy silniejszych dla słabszych; zazwyczaj w ramach niewielkich nieformalnych grup.
- 2. Zasada przezorności** – oznacza, że bezpieczeństwo socjalne jednostki nie może być tylko efektem świadczeń ze strony społeczeństwa, ale wynikać powinno także z odpowiedzialności człowieka za przyszłość własną i rodziny.
- 3. Zasada solidarności społecznej** – najczęściej rozumiana jako przenoszenie konsekwencji, niekiedy utożsamiana z solidaryzmem społecznym, oznaczającym wyższość wspólnych interesów członków społeczeństwa nad interesami poszczególnych klas lub warstw.
- 4. Zasada pomocniczości** – oznacza przyjęcie określonego porządku, w jakim różne instytucje społeczne dostarczają jednostce wsparcia, gdy samodzielnie nie jest w stanie zaspokoić swoich potrzeb; w pierwszej kolejności pomoc powinna pochodzić od rodziny, a następnie od społeczności

¹ L. Dziewięcka-Bokun: *O sposobach rozumienia polityki społecznej*, [w:] *Uwarunkowania współczesnej polityki społecznej*, pod red. B. Ponikowskiego i J. Zarzeczego, Wydawnictwo Uniwersytetu Wrocławskiego, Wrocław 2002, s. 68.

² Ustawa z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej (tekst jednolity z 2015 roku Dz. U. poz. 163 z późn. zm.).

lokalnej, a na końcu od państwa.

5. Zasada partycypacji – wyraża się w takiej organizacji życia społecznego, która zapewnia ludziom możliwość współuczestniczenia w procesie podejmowania decyzji mających wpływ na społeczności i życie zbiorowości.

6. Zasada samorządności – stanowi realizację takich wartości, jak wolność i podmiotowość człowieka, a wyraża się w takiej organizacji życia społecznego, która jednostkom i grupom gwarantuje prawo do aktywnego udziału w istniejących instytucjach społecznych oraz tworzenia nowych instytucji w celu skuteczniejszego zaspokajania potrzeb i realizacji interesów.

7. Zasada dobra wspólnego – przejawia się w takich działaniach władz publicznych, które uwzględniają korzyści i interesy wszystkich obywateli i polegają na poszukiwaniu kompromisów tam, gdzie interesy te są sprzeczne.

8. Zasada wielosektorowości – polega na równoczesnym funkcjonowaniu publicznych podmiotów polityki społecznej, organizacji pozarządowych i instytucji rynkowych, które dostarczają środków i usług służących zaspokajaniu potrzeb społeczeństwa.

Polityka społeczna Unii Europejskiej opiera swoje założenia na działaniach związanych z polepszeniem warunków życia, pracy i kształcenia, zapewnieniem powszechności prawa do zatrudnienia i wykształcenia, a wreszcie stworzeniem systemu zabezpieczenia społecznego. Z uwagi na funkcjonowanie naszego kraju w tej strukturze społeczno-gospodarczej jest rzeczą oczywistą i zrozumiałą, że właśnie te wartości i zasady stanowią fundament budowy dokumentu wskazującego lokalne problemy społeczne i metody ich rozwiązywania, stąd też i obecna potrzeba określenia ich w Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych.

Oddziaływanie skutków podejmowanych działań sprzyja rozwojowi społecznemu oraz zmniejszeniu lub likwidacji istniejących problemów. Takie założenie jest urzeczywistnieniem fundamentalnej zasady związanej z istotą samorządu terytorialnego – zasadą subsydiarności.

Proponowana w niniejszym opracowaniu metodologia opracowywania uspołecznionej strategii rozwiązywania problemów z użyciem instrumentów partycypacji społecznej odwołuje się do zasady pomocniczości po to, by przełamać szablon podziału na zarządzających i decydujących o sprawach społecznych przedstawicieli władz oraz mieszkańców jako adresatów podejmowanych rozwiązań w obszarze lokalnej polityki społecznej.

Opracowana Strategia i Rozwiązywania Problemów Społecznych spełnia wymagania w zakresie:

- odpowiedzi na konkretne wyzwania i potrzeby społeczności (na podstawie rzetelnej diagnozy społecznej),
- urzeczywistnienia fundamentalną zasadę pomocniczości i solidarności społecznej,

- opiera się na modelu partycypacji społecznej,
- koresponduje z dokumentami strategicznymi na poziomie miasta, województwa, kraju,
- jest komplementarna w stosunku do pozostałych dokumentów gminy o znaczeniu strategicznym,
- wpisuje się w aktywny model wielosektorowej polityki społecznej, zakłada budowanie szerokiego partnerstwa lokalnego.

1.Sprawozdanie z przebiegu prac nad Strategią Rozwiązywania Problemów Społecznych dla Miasta Jastrzębie-Zdrój

1.1.Partycypacyjny model wypracowywania strategii

Wdrażanie strategii wymaga obecności osób odpowiedzialnych za jej realizację na każdym etapie tworzenia dokumentu. W związku z tym proces formułowania strategii rozwiązywania problemów społecznych został zaplanowany i przeprowadzony w nurcie partycypacyjnym³. Prace nad dokumentem oparte zostały na dwóch przesłankach. Pierwsza z nich to wzbogacenie i uzupełnienie tradycyjnych mechanizmów demokratycznych o formy dialogu z mieszkańcami i przedstawicielami instytucji, druga to po prostu część nowoczesnego zarządzania sferą publiczną, w której różnice interesów i oczekiwań podlegają procesowi negocjowania i uzgadniania. Z tego punktu widzenia mechanizmy partycypacyjne pozwalają nie tylko na uzyskanie większej społecznej akceptacji, ale także na optymalizację podejmowanych decyzji.⁴ Takie podejście pozwala na usprawnienie procesu wdrażania i realizacji strategii.

Z tego względu władze samorządowe zaprosiły do współpracy podmioty zaangażowane i zainteresowane problematyką społeczną w wymiarze lokalnym. Do prac nad określeniem sytuacji społecznej, a także określeniem pożądanych kierunków rozwoju społecznego zaproszono szeroką reprezentację osób i podmiotów funkcjonujących w społeczności. Z uwagi na trwające zagrożenie epidemiczne działania partycypacyjne podzielone zostały na dwa etapy. Pierwszym z nich były badania społeczne. Pozwoliły one dokonać wstępnej analizy zasobów i potrzeb oraz poznać stanowiska przedstawicieli instytucji działających na terenie miasta wobec poszczególnych problemów społecznych, a także propozycje ich rozwiązania. Osoby uczestniczące w badaniach – pracownicy jednostek gminnych, w tym pracownicy ośrodka oraz działacze organizacji pozarządowych wyrazili swoje opinie na temat postrzeganych przez nich problemów społecznych, ich nasilenia, przyczyn i czynników utrwalających. Pracownicy poszczególnych instytucji definiowali także zbiór potrzeb, które ich zdaniem nie są zaspakajane na zadawalającym poziomie. Drugim elementem był warsztat strategiczny, do udziału w którym zaproszeni zostali przedstawiciele organizacji pozarządowych i jednostek samorządowych. Prowadzony w formie warsztatowej proces przygotowania strategii stanowił w pewnym sensie narzędzie rozwijania partnerskich relacji między

³ D. Polakowski: *Strategia rozwiązywania problemów społecznych na poziomie lokalnym w oparciu o partycypację społeczną*, [w:] *Partnerstwo lokalne jako strategia rozwiązywania problemów społecznych*, red. A. Frączkiewicz-Wronka, UE, Katowice 2010, passim.

⁴ D. Długosz, J.J. Wygnański: *Obywatele współdecydują. Przewodnik po partycypacji społecznej*, maszynopis powielony, Warszawa 2005, s. 11.

instytucjami i organizacjami działającymi na terenie miasta. Tym samym umocnił i zwiększył skalę współdziałania mieszkańców przy wypracowaniu i wdrażaniu strategii lokalnego rozwoju.

Wykaz osób i instytucji uczestniczących w pracach nad Strategią prezentuje tabela 1.

Tabela 1: Wykaz osób i instytucji uczestniczących w pracach nad Strategią Rozwiązywania Problemów Społecznych

Imię i nazwisko	Instytucja
Halina Hanzlik-Grabiec	Ośrodek Pomocy Społecznej
Agnieszka Kocoń	Powiatowy Urząd Pracy
Daniela Salachna	Środowiskowy Dom Samopomocy – Stowarzyszenie OLIGOS
Grażyna Dora	Powiatowy Urząd Pracy
Grzegorz Mosoń	Rada Miasta Jastrzębie-Zdrój
Jerzy Kuszek	Stowarzyszenie „Dar Serca”
Joanna Cisek	Urząd Miasta - Wydział Polityki Społecznej i Mieszkaniowej
Joanna Szotek	Urząd Miasta - Wydział Dialogu Społecznego
Magdalena Kowalska	Ośrodek Pomocy Społecznej
Małgorzata Małochleb	Ośrodek Pomocy Społecznej
Milena Gawor	Poradnia Psychologiczno-Pedagogiczna w Jastrzębiu-Zdroju
Monika Konieczny	Ośrodek Pomocy Społecznej
Monika Kula	Urząd Miasta - Wydział Spraw Rodzinnych i Alimentacyjnych
Piotr Kędzierski	Urząd Miasta - Wydział Strategii, Rozwoju i Obsługi Inwestora
Remigiusz Skubis	Poradnia Psychologiczno-Pedagogiczna w Jastrzębiu-Zdroju
Roksana Cochur	Ośrodek Pomocy Społecznej

Całość prac warsztatowych i transkrypcja wypracowanych założeń strategii prowadzone były przez zespół stowarzyszenia **Centrum Społecznego Rozwoju** w Mikołowie pod kierunkiem ekspertów: Mateusza Eichnera, Piotra Bańczyka i Agnieszki Ganiek.

Planowanie strategiczne oparte o partycypację i udział przedstawicieli różnego typu organizacji i instytucji w procesie tworzenia dokumentu strategicznego sprzyjały osiągnięciu porozumienia w zakresie wyboru celów. Wypracowana Strategia jest więc wynikiem otwartego dialogu społecznego i solidarności w działaniu. Wśród korzyści związanych z zastosowaniem na etapie tworzenia dokumentu narzędzi partycypacji społecznej wymienić można: udział szerokiego grona osób w definiowaniu sytuacji społecznej, faktyczne włączenie i udział mieszkańców w decydowaniu o kierunkach rozwoju społecznego oraz zwiększenie zaufania mieszkańców w stosunku do władz samorządowych oraz instytucji społecznych. Podjęte w ten sposób prace związane z przygotowaniem dokumentu pozwolą na włączenie szerokiej grupy osób i instytucji do działań realizacyjnych i monitorowania wdrożenia Strategii. Zbudowane w trakcie prac nad Strategią partnerstwo staje się procesem, a nie jedynie pojedynczym aktem działania. Ma w założeniu tworzyć długookresową wartość, ale przede wszystkim zbliżać do siebie ludzi i jednoczyć wspólnotę.

Tabela 2: Szczegółowy harmonogram prac nad Strategią.

ZADANIE	termin	Podmiot odpowiedzialny
Opracowanie narzędzia badawczego (ankiety) i listy potrzebnych danych ewaluacyjnych.	Czerwiec 2020	CSR
Ewaluacja i diagnoza sytuacji społecznej w mieście. Dystrybucja ankiet wśród instytucji pomocowych w mieście. Zebranie danych statystycznych z zakresu sytuacji demograficznej zasobów lokalnych, rynku pracy, oświaty, pomocy społecznej, bezpieczeństwa, infrastruktury, kultury, organizacji pozarządowych oraz aktywności mieszkańców	Lipiec 2020	OPS
Analiza danych statystycznych -opracowanie ewaluacji istniejącej strategii oraz diagnozy do nowotworzonej strategii.	Sierpień 2020	CSR
Zaproszenie do udziału w warsztatach przedstawicieli lokalnych instytucji i organizacji	II poł. Września 2020	OPS
Warsztat z zespołem lokalnych interesariuszy strategii (4 godziny). Analiza SWOT i określenie celów.	16 października 2020	CSR
Opracowanie wstępnego projektu dokumentu strategii w oparciu o wyniki przeprowadzonych warsztatów oraz zebrane dane statystyczne z wybranych obszarów społecznych	15 listopada 2020	CSR
Analiza opracowanego projektu dokumentu, przedstawienie uwag	Listopad - grudzień 2020	OPS
Konsultacje społeczne, przedstawienie dokumentu komisjom Rady Miasta	Luty 2021	OPS
Uchwalenie Strategii przez Radę Miasta	Styczeń -luty 2021	Rada Miasta

2. Zgodność celów Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych z wybranymi dokumentami i politykami regionalnymi, krajowymi, europejskimi i globalnymi

2.1. Agenda ONZ na rzecz zrównoważonego rozwoju 2030

Dokument pod nazwą „Przekształcamy nasz świat: Agenda 2030 na rzecz zrównoważonego rozwoju” (ang. Transforming our world: the 2030 Agenda for Sustainable Development) przyjęty w dniu 21 października 2015 podczas 70. sesji Organizacji Narodów Zjednoczonych to program działań definiujący model zrównoważonego rozwoju na poziomie globalnym. Jego ramy wykraczają daleko poza, realizowane do tej pory, Milenijne Cele Rozwoju przyjęte w 2000 roku. Zgodnie z Agendą 2030 współczesny wysiłek modernizacyjny powinien koncentrować się na wyeliminowaniu ubóstwa we wszystkich jego przejawach, przy równoczesnej realizacji szeregu celów gospodarczych, społecznych i środowiskowych.

Nowa wizja rozwoju nakreślona w Agendzie 2030 koncentruje się na pięciu wielkich zmianach transformacyjnych określonych, jako zasada 5P: Ludzie (People), Planeta (Planet), Dobrobyt (Prosperity), Pokój (Peace) i Partnerstwo (Partnership).

Agenda zakłada dążenie do realizacji 17 Celów Zrównoważonego Rozwoju, wśród których są:

1. Wyeliminować ubóstwo we wszystkich jego formach na całym świecie;
2. Wyeliminować głód, osiągnąć bezpieczeństwo żywnościowe i lepsze odżywianie oraz promować zrównoważone rolnictwo;
3. Zapewnić wszystkim ludziom w każdym wieku zdrowe życie oraz promować dobrobyt;
4. Zapewnić wszystkim edukację wysokiej jakości oraz promować uczenie się przez całe życie;
5. Osiągnąć równość płci oraz wzmocnić pozycję kobiet i dziewcząt;
6. Zapewnić wszystkim ludziom dostęp do wody i warunków sanitarnych poprzez zrównoważoną gospodarkę zasobami wodnymi;
7. Zapewnić wszystkim dostęp do stabilnej, zrównoważonej i nowoczesnej energii po przystępnej cenie;
8. Promować stabilny, zrównoważony i inkluzyjny wzrost gospodarczy, pełne i produktywne zatrudnienie oraz godną pracę dla wszystkich ludzi;
9. Budować stabilną infrastrukturę, promować zrównoważone uprzemysłowienie oraz wspierać innowacyjność;
10. Zmniejszyć nierówności w krajach i między krajami;
11. Uczynić miasta i osiedla ludzkie bezpiecznymi, stabilnymi, zrównoważonymi oraz sprzyjającymi włączeniu społecznemu;

12. Zapewnić wzorce zrównoważonej konsumpcji i produkcji;
 13. Podjąć pilne działania w celu przeciwdziałania zmianom klimatu i ich skutkom;
 14. Chronić oceany, morza i zasoby morskie oraz wykorzystywać je w sposób zrównoważony;
 15. Chronić, przywrócić oraz promować zrównoważone użytkowanie ekosystemów lądowych, zrównoważone gospodarowanie lasami, zwalczać pustynnienie, powstrzymać i odwracać proces degradacji gleby oraz powstrzymać utratę różnorodności biologicznej;
 16. Promować pokojowe i inkluzywne społeczeństwa, zapewnić wszystkim ludziom dostęp do wymiaru sprawiedliwości oraz budować na wszystkich szczeblach skuteczne i odpowiedzialne instytucje, sprzyjające włączeniu społecznemu;
 17. Wzmocnić środki wdrażania i ożywić globalne partnerstwo na rzecz zrównoważonego rozwoju.
- Spośród ww. cele 1-5, 8, 11 i 16 ściśle wiążą się z działaniami podejmowanymi w ramach niniejszej strategii.

2.2. Dokumenty Unii Europejskiej

2.2.1.Traktat o Unii Europejskiej

Zadaniem Unii Europejskiej jest dążenie do ścisłej współpracy między członkami Wspólnoty w dziedzinie zagadnień społecznych, m.in. zatrudnienia, prawa pracy i warunków pracy, kształcenia i doskonalenia zawodowego, ubezpieczeń społecznych, ochrony przed wypadkami oraz chorobami zawodowymi, higieny pracy, prawa zrzeszania się oraz zawierania umów zbiorowych między pracodawcami a pracownikami. Artykuł 3 Traktatu o Unii Europejskiej w zakresie spraw społecznych wskazuje następujące cele:

- promowanie ekonomicznego i społecznego postępu poprzez zacieśnianie współpracy gospodarczej i likwidowanie barier w obrocie handlowym między państwami członkowskimi,
- wzmacnianie obrazu Unii jako jednego ciała politycznego mówiącego jednym głosem na arenie międzynarodowej poprzez prowadzenie wspólnej polityki zagranicznej,
- dążenie do stworzenia obywatelstwa europejskiego i poczucia przynależności do jednej wspólnoty u zwykłych obywateli poprzez zapewnienie jednakowych norm prawnych i pełnej swobody przepływu ludzi w obrębie Unii,
- rozwijanie obszaru wolności, bezpieczeństwa i sprawiedliwego traktowania, którym ma być UE poprzez wprowadzanie wspólnych norm prawnych, socjalnych i stałą poprawę poziomu życia państw uboższych,
- ujednolicenie struktury gospodarczej krajów członkowskich, wyrównanie rozwoju gospodarczego regionów,
- polepszenie standardów życia.

2.2.2.Rozporządzenie ogólne 2021-2027

Wniosek dotyczący kolejnych wieloletnich ram finansowych na lata 2021-2027 został przyjęty przez Komisję Europejską dnia 2 maja 2018 r.

Najważniejszym elementem całego pakietu legislacyjnego dotyczącego nowej perspektywy jest wniosek dotyczący rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady ustanawiającego wspólne przepisy, czyli tzw. rozporządzenie ramowe/ogólne (COM(2018) 375)⁵. Rozporządzenie to definiuje główne zasady wdrażania funduszy polityki spójności. W niniejszym rozporządzeniu dokonano uproszczenia jedenastu celów tematycznych z lat 2014–2020, sprowadzając je do pięciu jasnych celów polityki:

1. Bardziej inteligentna Europa – innowacyjna i inteligentna transformacja gospodarcza.
2. Bardziej przyjazna dla środowiska niskoemisyjna Europa.
3. Lepiej połączona Europa – mobilność i regionalne połączenia teleinformatyczne.
4. Europa o silniejszym wymiarze społecznym – wdrażanie Europejskiego filaru praw socjalnych.
5. Europa bliżej obywateli – zrównoważony i zintegrowany rozwój obszarów miejskich, wiejskich i przybrzeżnych w ramach inicjatyw lokalnych.

Uproszczenie to umożliwi synergii i elastyczności między poszczególnymi komponentami w ramach danego celu, eliminując sztuczne rozróżnienia między różnymi obszarami polityki przyczyniającymi się do osiągnięcia tego samego celu. Będzie ono również stanowić podstawę dla koncentracji tematycznej w EFRR i EFS.

2.2.3.Rozporządzenie w sprawie Europejskiego Funduszu Społecznego Plus (EFS+)

Wniosek Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady w sprawie Europejskiego Funduszu Społecznego Plus – EFS+ (COM(2018) 382) stanowi uszczegółowienie zagadnień, które realizowane będą na terenie Unii Europejskiej w perspektywie 2021-2027 w ramach nowego Europejskiego Funduszu Społecznego Plus. W dokumencie zwraca się uwagę na konieczność większego zainteresowania kwestiami społecznymi i zagadnieniami związanymi z zatrudnieniem. Dodatkowe wyzwania, z jakimi zmagają się Unia Europejska, wskazanymi w dokumencie są:

⁵ ROZPORZĄDZENIE PARLAMENTU EUROPEJSKIEGO I RADY ustanawiające wspólne przepisy dotyczące Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Europejskiego Funduszu Społecznego Plus, Funduszu Spójności i Europejskiego Funduszu Morskiego i Rybackiego, a także przepisy finansowe na potrzeby tych funduszy oraz na potrzeby Funduszu Azylu i Migracji, Funduszu Bezpieczeństwa Wewnętrznego i Instrumentu na rzecz Zarządzania Granicami i Wiz z dnia 29 maja 2018 roku, COM(2018) 375 final

- niedobór umiejętności,
- niedostateczna realizacja celów przez aktywną politykę rynku pracy i systemy edukacji,
- wyzwania wynikające z nowych technologii, takie jak automatyzacja i powiązane z nią nowe formy pracy,
- wykluczenie społeczne grup zmarginalizowanych, w tym Romów i migrantów,
- niewielka mobilność pracowników.

W tym celu Europejski Fundusz Społeczny Plus (EFS+) jako najważniejszy instrument Unii Europejskiej służący inwestowaniu w ludzi i wdrażaniu Europejskiego filaru praw socjalnych łączyć będzie następujące fundusze i programy:

- Europejski Fundusz Społeczny (EFS) i Inicjatywę na rzecz zatrudnienia ludzi młodych;
- Europejski Fundusz Pomocy Najbardziej Potrzebującym (FEAD);
- Program Unii Europejskiej na rzecz zatrudnienia i innowacji społecznych (EaSI)
- Program działań Unii w dziedzinie zdrowia.

Celem EFS+ będzie wspieranie państw członkowskich w dążeniu do wysokich poziomów zatrudnienia, sprawiedliwej ochrony socjalnej oraz wykwalifikowanej i odpornej siły roboczej przygotowanej na przyszły świat pracy, zgodnie z zasadami określonymi w Europejskim filarze praw socjalnych proklamowanym przez Parlament Europejski, Radę i Komisję w dniu 17 listopada 2017 r.

EFS+ wspierać będzie następujące cele szczegółowe w obszarach polityki dotyczących zatrudnienia, edukacji, włączenia społecznego i zdrowia, przez co przyczyni się również do celu polityki – „Europa o silniejszym wymiarze społecznym – wdrażanie Europejskiego filaru praw socjalnych” – określonego w art. 4 przyszłego rozporządzenia w sprawie wspólnych przepisów:

1. poprawa dostępu do zatrudnienia dla wszystkich osób poszukujących pracy, zwłaszcza osób młodych i długotrwale bezrobotnych, oraz dla osób biernych zawodowo, a jednocześnie promowanie samozatrudnienia i gospodarki społecznej;
2. modernizacja instytucji i służb rynków pracy celem oceny i przewidywania zapotrzebowania na umiejętności oraz zapewnienia terminowej i odpowiednio dopasowanej pomocy i wsparcia na rzecz dostosowania umiejętności i kwalifikacji zawodowych do potrzeb rynku pracy, zmian w karierze zawodowej i mobilności;
3. wspieranie uczestnictwa kobiet w rynku pracy; lepszej równowagi między życiem zawodowym a prywatnym, w tym dostępu do opieki nad dziećmi; zdrowego i dobrze przystosowanego środowiska pracy, w którym przeciwdziała się czynnikom ryzyka dla zdrowia; dostosowania pracowników, przedsiębiorstw i przedsiębiorców do zmian oraz aktywnego i zdrowego starzenia się;
4. poprawa jakości, efektywności i przydatności na rynku pracy systemów kształcenia i szkolenia w celu wspierania nabywania kompetencji kluczowych, w tym umiejętności cyfrowych;

5. wspieranie dostępności i możliwości ukończenia dobrej jakości kształcenia i szkolenia, sprzyjających włączeniu społecznemu, na równych zasadach dla wszystkich, zwłaszcza grup defaworyzowanych, od wczesnej edukacji i opieki nad dzieckiem przez ogólne i zawodowe kształcenie i szkolenie, po szkolnictwo wyższe, a także kształcenie i uczenie się dorosłych, w tym ułatwianie mobilności edukacyjnej dla wszystkich;
6. wspieranie uczenia się przez całe życie, w szczególności elastycznych możliwości poprawy umiejętności i zmiany kwalifikacji dla wszystkich, z uwzględnieniem umiejętności cyfrowych, lepsze przewidywanie zmian i zapotrzebowania na nowe umiejętności na podstawie potrzeb rynku pracy, ułatwianie zmian kariery i promowanie mobilności zawodowej;
7. wspieranie aktywnego włączenia społecznego, w tym w celu promowania równości szans i aktywnego uczestnictwa, oraz zwiększanie szans na zatrudnienie;
8. wspieranie integracji społeczno-gospodarczej obywateli państw trzecich i społeczności marginalizowanych, takich jak Romowie;
9. zwiększanie równego i szybkiego dostępu do dobrej jakości, trwałych i przystępnych cenowo usług; modernizacja systemów zabezpieczenia społecznego, w tym wspieranie dostępu do ochrony socjalnej; poprawa dostępności, efektywności i odporności systemów ochrony zdrowia i usług opieki długoterminowej;
10. wspieranie integracji społecznej osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym, w tym osób najbardziej potrzebujących i dzieci;
11. przeciwdziałanie deprywacji materialnej przez udzielanie pomocy żywnościowej lub podstawowej pomocy materialnej osobom najbardziej potrzebującym, w tym przy użyciu środków towarzyszących.

14 stycznia 2020 roku Komisja Europejska opublikowała projekt utworzenia nowego instrumentu - Funduszu na rzecz Sprawiedliwej Transformacji (FST) – COM (2020) 22. Projekt tego rozporządzenia został dołączony do pakietu legislacyjnego polityki spójności. Tego samego dnia Komisja Europejska przedstawiła zmiany do projektu rozporządzenia ogólnego (COM (2020) 23), uwzględniające powiązania wynikające z ustanowienia nowego Funduszu.

2.3.Dokumenty krajowe

Zarządzanie rozwojem Polski realizowane jest w oparciu o system dokumentów planistycznych, który tworzą: Długookresowa Strategia Rozwoju Kraju (do 2030 roku) i Średniookresowe Strategie Rozwoju Kraju oraz dziewięć strategii zintegrowanych.

Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych dla Gminy Jastrzębie-Zdrój jest spójna z dokumentami ustanowionymi w celu strategii rozwoju kraju, w tym w szczególności z projektowanymi obecnie strategiami:

- Strategią Rozwoju Kapitału Ludzkiego 2030,
- Strategią Rozwoju Kapitału Społecznego (współdziałanie, kultura, kreatywność) 2030.

2.3.1.Strategia Rozwoju Kapitału Ludzkiego 2030

Strategia Rozwoju Kapitału Ludzkiego 2030 ma być jedną z dziewięciu strategii sektorowych stanowiących „inne strategie rozwoju” w rozumieniu ustawy z dnia 6 grudnia 2006 roku o zasadach prowadzenia polityki rozwoju (Dz. U. z 2014 roku poz. 1649, z późn. zm.), realizujących średnio i długookresową strategię rozwoju kraju.

Celem głównym Strategii, będącej jeszcze na etapie projektu, jest wzrost kapitału ludzkiego i spójności społecznej w Polsce. Należy przez to rozumieć dorastanie w godnych warunkach, skuteczną edukację, świadczenie pracy, prowadzenie działalności gospodarczej, stałe uczenie się dorosłych, w tym doskonalenie ich kompetencji i kwalifikacji, sprawiedliwy i powszechny dostęp do opieki zdrowotnej, realizowanie się w życiu rodzinnym, aktywne spędzanie czasu wolnego, wysoką świadomość ekologiczną, udział w życiu publicznym i politycznym, a także stały rozwój osobisty oraz udział w procesach zmian zachodzących w świecie i Polsce.

Poza celem głównym w projekcie Strategii Rozwoju Kapitału Ludzkiego 2030 wyznaczono cztery cele szczegółowe:

1. Podniesienie poziomu kompetencji oraz kwalifikacji obywateli, w tym cyfrowych;
2. Poprawa zdrowia obywateli oraz efektywności systemu opieki zdrowotnej;
3. Wzrost i poprawa wykorzystania potencjału kapitału ludzkiego na rynku pracy;
4. Redukcja ubóstwa i wykluczenia społecznego oraz poprawa dostępu do usług świadczonych w odpowiedzi na wyzwania demograficzne.

Realizacja celu głównego oraz celów szczegółowych odbywać się będzie poprzez działania podejmowane na różnych etapach życia: od wczesnego dzieciństwa, poprzez edukację szkolną, edukację na poziomie wyższym, okres aktywności zawodowej i rodzicielstwa, do starości. Zgodnie

z zapisami dokumentu wysoka jakość kapitału ludzkiego ma znaczenie przy dokonywaniu życiowych wyborów, które przekładają się na jakość życia obecnego i przyszłych pokoleń.

2.3.2.Strategia Rozwoju Kapitału Społecznego (współdziałanie, kultura, kreatywność) 2030

Strategia Rozwoju Kapitału Społecznego (współdziałanie, kultura, kreatywność) 2030, będąca obecnie na etapie projektu, stanowi kontynuację i aktualizację przyjętej przez Radę Ministrów w dniu 26 marca 2013 r. Strategii Rozwoju Kapitału Społecznego 2020.

Głównym celem Strategii Rozwoju Kapitału Społecznego (współdziałanie, kultura, kreatywność) 2030 jest wzrost jakości życia społecznego i kulturalnego Polaków. Cel główny realizowany będzie poprzez trzy cele szczegółowe:

1. Zwiększenie zaangażowania obywateli w życie publiczne,
2. Wzmacnianie roli kultury w budowaniu tożsamości i postaw obywatelskich,
3. Zwiększenie wykorzystania potencjału kulturowego i kreatywnego dla rozwoju.

Powyższe cele szczegółowe są ze sobą powiązane i przenikają się, co oznacza, że realizacja poszczególnych działań w odniesieniu do jednego celu szczegółowego wpływa na osiąganie pozostałych celów szczegółowych oraz celu głównego. Do pełnej realizacji założeń Strategii niezbędne będzie współdziałanie i mobilizowanie zasobów różnych podmiotów aktywnych w sferze społecznej: podmiotów administracji publicznej wszystkich szczebli, organizacji społecznych oraz podmiotów prywatnych.

2.4.Dokumenty o zasięgu regionalnym

Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych dla Miasta Jastrzębia-Zdroju koresponduje także z dokumentami o zasięgu regionalnym, w tym w szczególności z zapisami projektu Strategii Rozwoju Województwa Śląskiego „Śląskie 2030”.

2.4.1.Strategia Rozwoju Województwa Śląskiego „Śląskie 2030”

Strategia Rozwoju Województwa Śląskiego „Śląskie 2030” jest aktualizacją Strategii Rozwoju Województwa Śląskiego „Śląskie 2020+”, uchwalonej przez Sejmik Województwa Śląskiego 1 lipca 2013 roku i stanowi piątą edycję tego kluczowego dokumentu określającego cele rozwoju regionu oraz instrumenty ich realizacji w perspektywie roku 2030.

Zarysowane w dokumencie cele i kierunki wskazują drogę oraz narzędzia pozwalające na istotne zmiany gospodarcze prowadzące do pobudzenia tempa rozwoju gospodarczego regionu w oparciu o dynamicznie rozwijający się sektor przedsiębiorstw innowacyjnych. Strategia „Śląskie 2030” odpowiada również na wyzwania demograficzne stojące przed województwem śląskim. Dotyczą one w głównej mierze starzenia się społeczności regionu oraz malejącej liczby mieszkańców co jest wynikiem niskiego przyrostu naturalnego oraz procesów migracyjnych.

Według zapisów projektu Strategii Rozwoju Województwa Śląskiego „Śląskie 2030”, Województwo śląskie w roku 2030 ma być nowoczesnym regionem europejskim o konkurencyjnej gospodarce, będącej efektem odpowiedzialnej transformacji, zapewniającym możliwości rozwoju swoim mieszkańcom i oferującym wysoką jakość życia w czystym środowisku.

Projekt Strategii zakłada realizację 4 celów strategicznych:

- A. Województwo śląskie regionem odpowiedzialnej transformacji gospodarczej;
- B. Województwo śląskie regionem przyjaznym dla mieszkańca;
- C. Województwo śląskie regionem wysokiej jakości środowiska i przestrzeni;
- D. Województwo śląskie regionem sprawnie zarządzanym.

W ramach realizacji celu strategicznego B – Województwo śląskie regionem przyjaznym dla mieszkańca zakłada się realizację następujących celów operacyjnych:

B.1. Wysoka jakość usług społecznych, w tym zdrowotnych.

- Podniesienie jakości infrastruktury placówek ochrony zdrowia i podniesienie jakości obsługi pacjentów, w tym wykorzystanie nowoczesnych technologii.
- Aktywna profilaktyka i zapewnienie kompleksowości usług medycznych, w szczególności w zakresie chorób cywilizacyjnych i wynikających ze zmian demograficznych.
- Tworzenie atrakcyjnych warunków pracy dla pracowników związanych z ochroną zdrowia, w tym wsparcie dla podnoszenia kwalifikacji oraz kształcenie nowych kadr.
- Podnoszenie kwalifikacji kadr i dostosowanie do aktualnych potrzeb systemu pomocy społecznej.
- Aktywizacja osób z niepełnosprawnościami oraz wykluczonych społecznie.
- Podnoszenie dostępu do usług wspierających funkcjonowanie rodziny, w tym opieki wytchnieniowej nad osobami zależnymi.
- Rozwój sektora srebrnej gospodarki oraz rozwój, integracja i koordynacja usług wspierających funkcjonowanie osób niesamodzielnych.
- Integracja imigrantów poprzez ich włączenie w życie społeczne i zawodowe w oparciu o wartości społeczności lokalnych.

B.2. Aktywny mieszkaniec

- Promocja aktywnego i zdrowego stylu życia.

- Podniesienie jakości i poprawa dostępu do oferty i infrastruktury kultury, sportu, rekreacji i turystyki umożliwiającej wszechstronny rozwój mieszkańców.
- Wyposażanie przestrzeni publicznych w infrastrukturę umożliwiającą wspólne spędzanie czasu przez mieszkańców oraz integrację społeczności lokalnych.
- Promocja i wsparcie podmiotów ekonomii społecznej.
- Wzmocnienie aktywności społecznej i zawodowej mieszkańców, w tym osób starszych i osób z niepełnosprawnościami.
- Wzmocnienie świadomości regionalnej i budowanie tożsamości regionalnej.

B.3. Atrakcyjny i efektywny system edukacji i nauki

- Podniesienie jakości i poprawa dostępu do nowoczesnej oferty edukacyjnej na wszystkich poziomach nauczania, odpowiadającej wyzwaniom społecznym i gospodarczym, w tym rynku pracy.
- Wzmocnienie kształcenia kluczowych umiejętności i kompetencji uczniów z uwzględnieniem umiejętności emocjonalnych oraz psychospołecznych, niezbędnych do funkcjonowania w dorosłym życiu oraz swobodnego poruszania się na rynku pracy.
- Rozwój umiejętności, kompetencji i kwalifikacji kadry dydaktycznej na wszystkich poziomach nauczania.
- Rozwój umiejętności, kompetencji i kwalifikacji społeczeństwa informacyjnego.
- Rozwój współpracy podmiotów edukacyjnych w wymiarze międzysektorowym i międzynarodowym, w tym na rzecz dualnego kształcenia zawodowego.
- Podnoszenie konkurencyjności i atrakcyjności ośrodków akademickich i placówek szkolnictwa wyższego w regionie.
- Podniesienie jakości i poprawa dostępu do oferty kształcenia ustawicznego oraz promocja uczenia się przez całe życie.

2.4.2.Regionalny Program Operacyjny Województwa Śląskiego na lata2014-2020

Regionalny Program Operacyjny Województwa na lata 2014-2020, obowiązujący do 2023 roku, stworzony został w oparciu o zapisy zawarte w przedstawionym przez Komisję Europejską tzw. „pakiecie legislacyjnym” dla polityki spójności na lata 2014-2020, z uwzględnieniem zmian wprowadzanych w trakcie kolejnych etapów negocjacyjnych. Program współfinansowany jest z Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego oraz Europejskiego Funduszu Społecznego. Program jest zarządzany na szczeblu regionalnym, a Instytucją Zarządzającą Programem jest Zarząd Województwa Śląskiego.

Regionalny Program Operacyjny Województwa na lata 2014-2020 zakłada realizację działań w następujących priorytetach: nowoczesna gospodarka, cyfrowe śląskie, konkurencyjność MŚP, efektywność energetyczna, odnawialne źródła energii i gospodarka niskoemisyjna, ochrona środowiska i efektywne wykorzystanie zasobów, transport, regionalny rynek pracy, regionalne kadry gospodarki opartej na wiedzy, włączenie społeczne, rewitalizacja i infrastruktura społeczna i zdrowotna, wzmocnienie potencjału edukacyjnego, infrastruktura edukacyjna i pomoc techniczna.

Z punktu widzenia planowania działań w obszarze polityki społecznej kluczowe znaczenie ma oś priorytetowa IX – Włączenie społeczne. Została ona utworzona w oparciu o trzy priorytety inwestycyjne celu tematycznego nr 9 Promowanie włączenia społecznego, walka z ubóstwem i wszelką dyskryminacją:

- 9.1. aktywne włączenie, w tym z myślą o promowaniu równych szans oraz aktywnego uczestnictwa i zwiększaniu szans na zatrudnienie;
- 9.4. ułatwianie dostępu do przystępnych cenowo, trwałych oraz wysokiej jakości usług, w tym opieki zdrowotnej i usług socjalnych świadczonych w interesie ogólnym;
- 9.5. wspieranie przedsiębiorczości społecznej i integracji zawodowej w przedsiębiorstwach społecznych oraz ekonomii społecznej i solidarnej w celu ułatwiania dostępu do zatrudnienia.

Dla Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych znaczenie ma również Oś Priorytetowa VII Regionalny rynek pracy. Oś ta została utworzona w oparciu o trzy priorytety inwestycyjne celu tematycznego 8 promowanie trwałego i wysokiej jakości zatrudnienia oraz wsparcie mobilności pracowników:

- 8.1. dostęp do zatrudnienia dla osób poszukujących pracy i biernych zawodowo, w tym długotrwale bezrobotnych oraz oddalonych od rynku pracy, także poprzez lokalne inicjatywy na rzecz zatrudnienia oraz wspieranie mobilności pracowników,
- 8.3. praca na własny rachunek, przedsiębiorczość i tworzenie przedsiębiorstw, w tym innowacyjnych mikro-, małych i średnich przedsiębiorstw,
- 8.5. przystosowanie pracowników, przedsiębiorstw i przedsiębiorców do zmian.

Z punktu widzenia wdrażania niniejszej strategii istotne znaczenie mają także osie priorytetowe: VIII Regionalne kadry gospodarki opartej na wiedzy, X Rewitalizacja oraz infrastruktura społeczna i zdrowotna i XI Wzmocnienie potencjału edukacyjnego.

2.5. Dokumenty o zasięgu lokalnym

W gminie Jastrzębie-Zdrój obowiązuje szereg dokumentów o zasięgu lokalnym. Najistotniejszy z nich jest uchwalona w 2020 roku Strategia Rozwoju Miasta Jastrzębie-Zdrój 2030+.

Cele obejmujące obszar polityki społecznej gminy Jastrzębie-Zdrój, określone w powyższym dokumencie są spójne z założeniami niniejszej Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych.

2.5.1.Strategia Rozwoju Miasta Jastrzębie-Zdrój 2030+

Strategia Rozwoju Miasta Jastrzębie-Zdrój 2030+ nosząca podtytuł „W obliczu transformacji regionu” koncentruje się na trzech obszarach: ludzie, gospodarka i przestrzeń. Każdy z tych obszarów w części związany jest z założeniami niniejszej Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych. W ramach 1 obszaru: Aktywni ludzie, strategia rozwoju miasta wskazuje na potrzebę:

1. Rozwoju potencjału twórczego mieszkańców, m.in. poprzez działania w sferze kultury czy edukacji;
2. Aktywną politykę partycypacji publicznej i włączania mieszkańców, lokalnych liderów, grup nieformalnych i sektora pozarządowego we współtworzenie polityk miejskich;
3. Zwiększenie poczucia tożsamości lokalnej i poziomu identyfikacji mieszkańców z miastem (zwłaszcza wśród ludzi młodych);
4. Poprawę jakości życia mieszkańców poprzez tworzenie wysokiej jakości usług publicznych (np. w obszarze komunikacji publicznej, możliwości zagospodarowania czasu wolnego, kultury, sportu itp.), w tym usług świadczonych drogą cyfrową;
5. Ograniczenie negatywnych skutków społecznych, związanych z odchodzeniem od węgla, minimalizacja negatywnych kosztów społecznych transformacji obszarów górniczych, wyzwania związane z transformacją obszarów górniczych i osiągnięciem założeń Europejskiego Zielonego Ładu;
6. Rozwój innowacyjnych programów społecznych oraz nowoczesnych i dopasowanych do potrzeb mieszkańców usług społecznych w odpowiedzi na depopulację oraz starzenie się społeczności lokalnej (np. opiekuńczych);
7. Integrację społeczną mieszkańców, wzmocnienie spójności społecznej miasta (np. działania na rzecz integracji międzypokoleniowej);
8. Działania prozdrowotne, w tym upowszechniające aktywny i zdrowy tryb życia;
9. Aktywna polityka rewitalizacyjna, skierowana do grup zagrożonych wykluczeniem społecznym.

W ramach obszaru 2: Silna gospodarka, strategia wskazuje na gospodarkę, jako podstawę rozwoju miasta. Podkreśla ponadto ważność przemysłu wydobywczego dla miasta, dbając jednocześnie o to, by tworzyć gospodarczą alternatywę dla górnictwa, dającą stabilizację dla mieszkańców. Dlatego Strategia Rozwoju Miasta Jastrzębia-Zdroju 2030+ kładzie nacisk na:

1. Aktywną politykę rewitalizacyjną, skierowaną do grup zagrożonych wykluczeniem społecznym;

2. Działania na rzecz dostosowania branży górniczej i osób zatrudnionych w górnictwie do wyzwań przyszłości (m.in. wynikających ze zmian klimatycznych i polityki UE w tym obszarze);
3. Wzmacnianie relacji gospodarczych ze światem zewnętrznym (w wymiarze krajowym i zagranicznym);
4. Wykorzystanie potencjału turystycznego miasta (np. poprzez odwołanie się do tradycji uzdrowiskowych i dziedzictwa przemysłowego);
5. Dywersyfikację gospodarczą, wsparcie rozwoju branż opartych na innowacjach i nowoczesnych technologiach (np. branży IT);
6. Tworzenie przyjaznych warunków rozwoju biznesu (np. w obszarze obsługi inwestora).

Kolejny obszar strategiczny 3: Przyjazne przestrzenie ukierunkowany jest na podniesienie atrakcyjności miasta. Przyświeca mu wizja Jastrzębia-Zdroju, jako najlepszego miejsca do zamieszkania, w którym z zachowaniem równowagi środowiskowej buduje się spójne, wielofunkcyjne przestrzenie, w których chętnie spędza się czas. Wizja ta ma być realizowana poprzez:

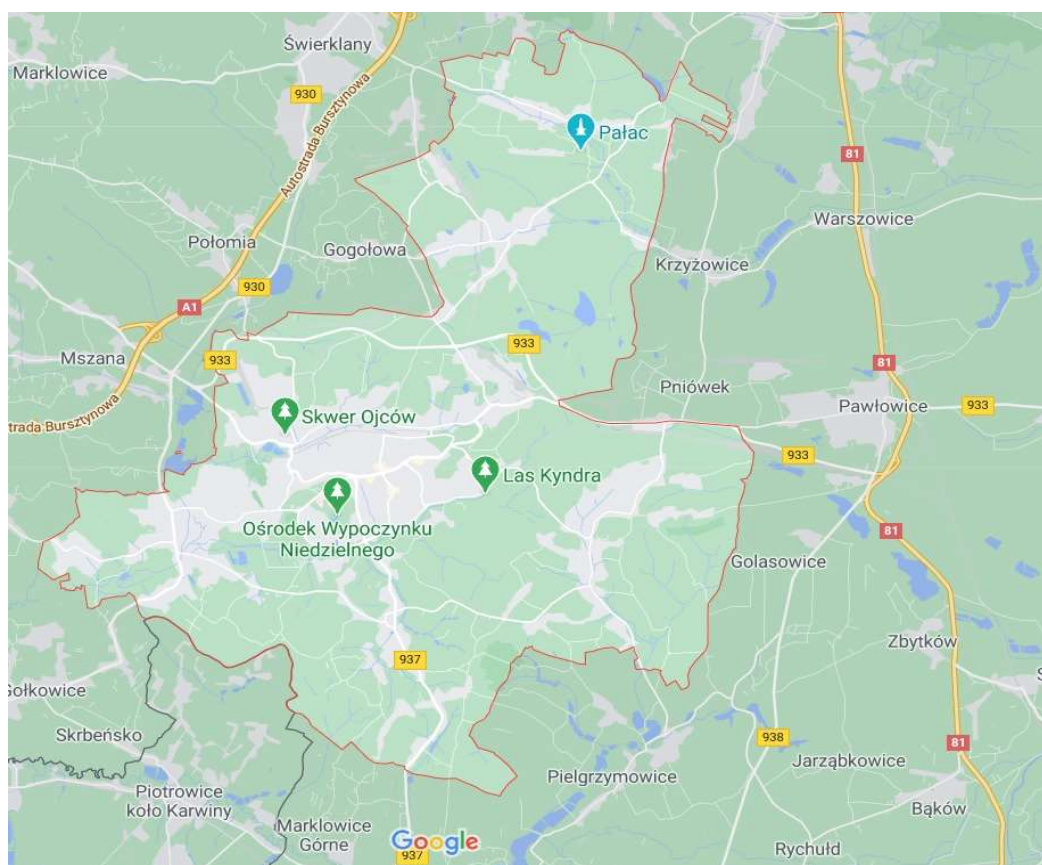
1. Kompleksowe działania z obszaru ochrony środowiska naturalnego i jego bioróżnorodności, wdrażanie „zielonych” rozwiązań w różnych obszarach życia miasta;
2. Integrację i zwiększenie poziomu spójności przestrzennej miasta;
3. Działania z zakresu transformacji obszarów górniczych, zagospodarowanie terenów i miejsc pokopalnianych, przekształcanie miejsc zdegradowanych wydobywaniem wraz z nadaniem im nowych funkcjonalności;
4. Tworzenie atrakcyjnych przestrzeni publicznych o charakterze reprezentacyjnym w ramach multicentrycznej koncepcji rozwoju przestrzennego miasta (np. centrów osiedli czy sołectw) wraz z tworzeniem funkcjonalnych połączeń między nimi;
5. Wzmacnianie powiązań funkcjonalnych i oddziaływanie Jastrzębia-Zdroju jako aktywnego aktora w subregionie i ważnego ośrodka współpracy transgranicznej;
6. Stworzenie warunków dla rozwoju nowoczesnego budownictwa wielorodzinnego;
7. Rewitalizację obszarów zdegradowanych w mieście.

3. Informacje o gminie i analiza sytuacji społecznej w gminie Jastrzębie-Zdrój

3.1. Ogólne informacje, dotyczące miasta Jastrzębie-Zdrój

Jastrzębie-Zdrój jest miastem na prawach powiatu leżącym w południowej Polsce, na Górnym Śląsku, w województwie śląskim. Jastrzębie-Zdrój jest jednym z ośrodków centralnych aglomeracji rybnickiej i Rybnickiego Okręgu Węglowego. Jastrzębie –Zdrój należy do subregionu zachodniego woj. Śląskiego. Powierzchnia miasta wynosi 88,62 km². Miasto leży przy granicy Polski z Czechami. Graniczy z powiatami ziemskimi: pszczyńskim, rybnickim, wodzisławskim, cieszyńskim i miastem Żory. Od połowy XIX wieku do lat 90 XX wieku miasto pełniło funkcję uzdrowiska. Od połowy XX wieku Jastrzębie-Zdrój stanowi istotny ośrodek przemysłowy związany z przemysłem wydobywczym węgla kamiennego.

Rysunek 1. Mapa miasta Jastrzębie-Zdrój i okolicznych miejscowości

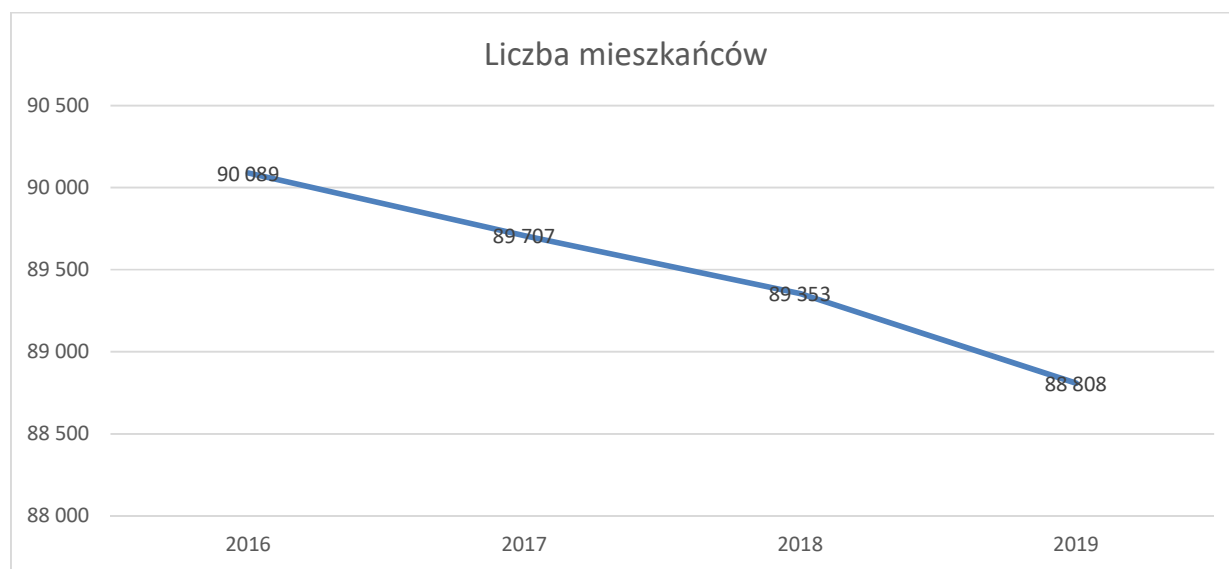

Źródło: <https://www.google.pl/maps/place/Jastrzębie-Zdrój/> - dostęp 5 listopada 2020 roku

Obszar miasta podzielono na 21 jednostek pomocniczych, których są 2 rodzaje. Są to sołectwa, które wyłaniają rady sołeckie oraz sołtysa, a także osiedla z zarządem. Jastrzębie-Zdrój jest podzielone administracyjnie na 6 sołectw oraz 15 osiedli. Sołectwa to: Borynia, Bzie, Moszczenica, Ruptawa-Cisówka, Skrzczkowice, Szeroka. Wśród osiedli znalazły się: Arki Bożka, Barbary, Bogoczowiec, Chrobrego, Gwarków, Jastrzębie Górne i Dolne, Morcinka, Pionierów, Przyjaźń, Staszica, Tuwima, 1000-lecia Szeroka, Zdrój, Złote Łany oraz Zofiówka.

Według danych Głównego Urzędu Statystycznego (stan na 31 grudnia 2019 roku) na terenie Jastrzębia-Zdroju mieszkało 88 808 osób. W ciągu ostatnich 5 lat liczba mieszkańców miasta zmniejszyła się o 2 tysiące osób. Analizując dane dotyczące liczby urodzin, zgonów oraz migracji można przyjąć twierdzenie, że spadek liczby ludności miasta ma tendencję ciągłą. Mimo nieznacznego spadku liczby zgonów, obserwowane są: zmniejszająca się liczba urodzeń oraz znaczny odpływ mieszkańców, którzy w głównej mierze osiedlają się w innych miejscowościach na terenie kraju.

Wykres 1: Liczba ludności miasta Jastrzębie-Zdrój według faktycznego miejsca zamieszkania w latach 2016-2019 (stan na 31.12.)

Źródło: Główny Urząd Statystyczny

W latach 2016-2019 w znacznie zmieniła się struktura wiekowa mieszkańców miasta. W ciągu ostatnich 5 lat maleje udział osób w wieku produkcyjnym w całkowitej populacji miasta (prawie 2 tys osób mniej). Tendencję spadkową choć w mniejszym stopniu ma też odsetek osób w wieku przedprodukcyjnym. Udział osób w wieku poprodukcyjnym w ogólnej liczbie mieszkańców Jastrzębia-Zdroju w ciągu ostatnich 5 lat zwiększył się z 22% w 2016 roku, do 23% w 2019 roku.

Tabela 3: Struktura wiekowa mieszkańców miasta Jastrzębie-Zdrój w latach 2016-2019 (stan na 31.12.)

Wiek	2016	2017	2018	2019
w wieku przedprodukcyjnym –0-14 lat	12 943	12 915	12 843	12 755
w wieku produkcyjnym: 15-59 lat				
kobiety, 15-64 lata mężczyźni	57 106	56 533	55 885	55 371
w wieku poprodukcyjnym	19 834	20 142	20 400	20 617

Źródło: Główny Urząd Statystyczny

Populacja mieszkańców miasta ze względu na płeć jest jednolita. Kobiety stanowią 51% mieszkańców, natomiast mężczyźni 49%.

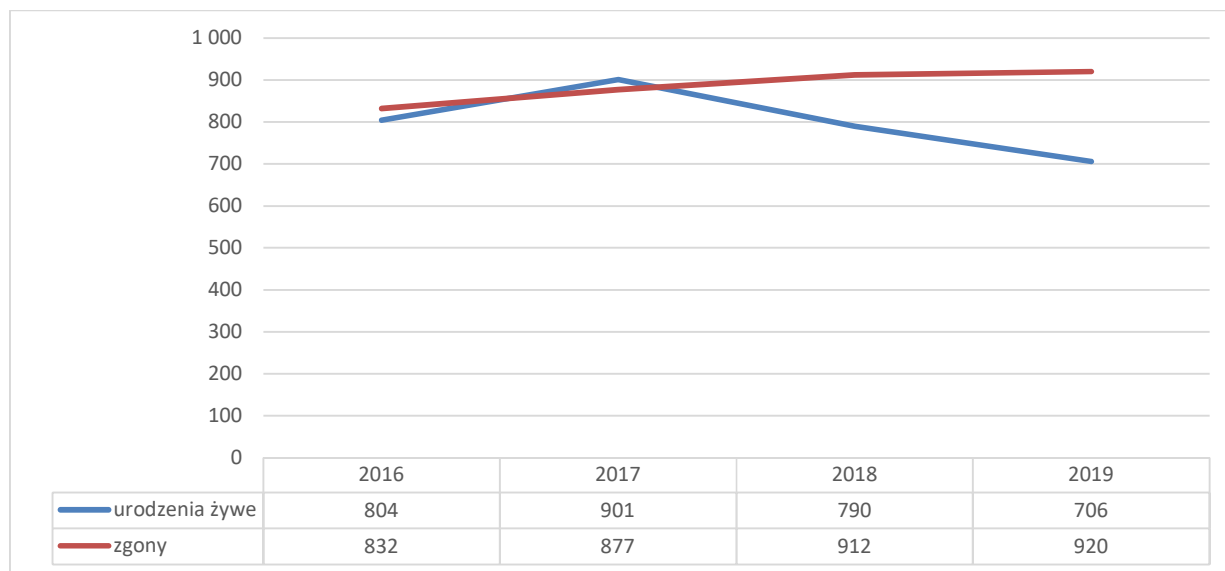
Wykres 2: Ludność miasta Jastrzębie-Zdrój na dzień 31 grudnia 2019 roku z podziałem na płeć

Źródło: Główny Urząd Statystyczny

Analizując statystyki dotyczące urodzeń, jedynie rok 2017 przyniósł wzrost urodzeń, w kolejnych latach nastąpił spadek aż do 706 urodzeń w 2019. Pomimo rządowych programów, tak niskiego wskaźnika urodzeń miasto jeszcze nie odnotowało.

Wykres 3: Liczba urodzeń i zgonów w mieście Jastrzębie-Zdrój w latach 2016-2019 (stan na 31.12.)

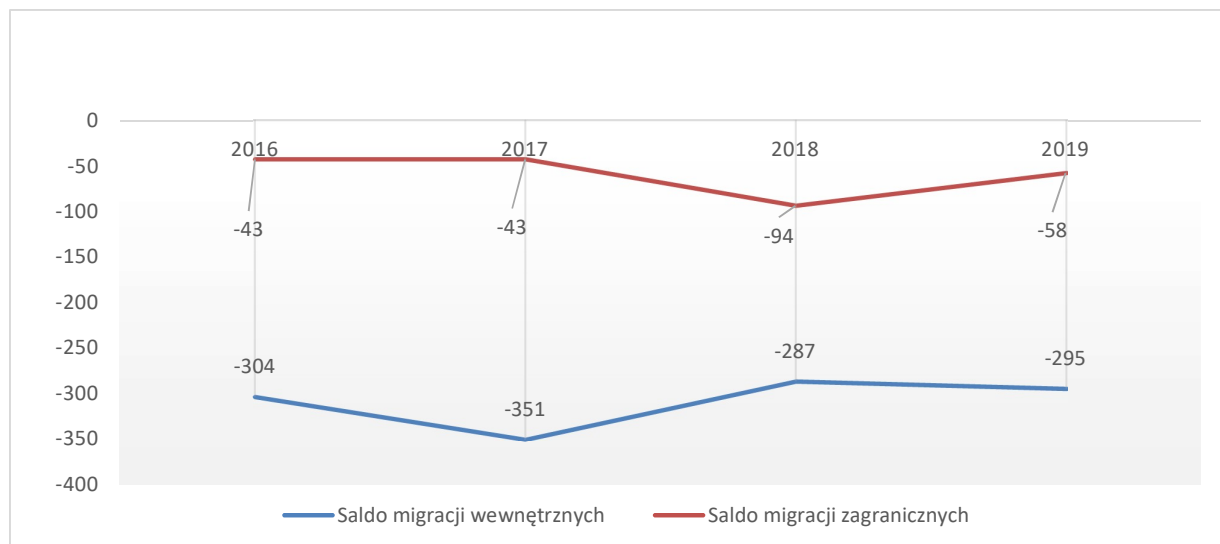

Źródło: Główny Urząd Statystyczny

W latach 2016-2019 na terenie miasta wyraźnie wzrastała liczba zgonów. Jedynie w 2017 liczba zgonów była niższa od liczby urodzeń w kolejnych latach różnica zaczęła się pogłębiać znacząco.

Duży wpływ na zmniejszanie się ilości mieszkańców miasta mają migracje do innych miejscowości na terenie kraju oraz emigracja. W 2019 roku miasto opuściło o prawie 400 więcej osób niż się w nim osiedliło. W ostatnich latach zmniejsza się jednak saldo osób wyjeżdżających za granicę. W tym czasie do miasta napłynęło zaledwie 545 osób. Odpływ mieszkańców ma tendencję stałą.

Wykres 4: Saldo migracji wewnętrznych i zagranicznych mieszkańców miasta Jastrzębie-Zdrój w latach 2016-2019 (stan na 31.12.)

Źródło: Główny Urząd Statystyczny

Podsumowując można stwierdzić, że Jastrzębie-Zdrój znajduje się obecnie w bardzo niekorzystnej sytuacji demograficznej. Głównym wyzwaniem stojącym przed polityką społeczną miasta jest depopulacja objawiająca się spadkiem urodzeń, ujemnym saldzie migracji oraz znacznym wzroście odsetka osób w wieku nieprodukcyjnym.

3.2. Diagnoza sytuacji społecznej w gminie Jastrzębie-Zdrój

3.2.1. Zdrowie, niepełnosprawność i seniorzy

Analizując różnorodne definicje problemu społecznego, za najbardziej wyczerpującą uznaje się koncepcję R. Marisa, który wskazuje, że „problemy społeczne mogą być definiowane jako ogólne wzory zachowania ludzkiego lub warunków społecznych, które są postrzegane jako zagrożenia dla społeczeństwa przez znaczącą liczbę ludności, przez silne grupy, bądź przez charyzmatyczne jednostki, oraz które mogą być rozwiązane czy też którym można jakoś zaradzić⁶” R. Maris twierdzi ponadto, że społeczeństwa istnieją jedynie wówczas, gdy w ich obrębie mamy do czynienia z odstępstwami stanowiącymi zagrożenie dla funkcjonowania społeczeństwa, które zostały uznane za problem. Generalnie wyróżnia się jawne problemy społeczne i ukryte. Problem jawny występuje wówczas, gdy pewne zjawisko jest postrzegane i oceniane przez ogół społeczeństwa negatywnie,

⁶Maris R.W., 1988. *Social Problems*, The Dorsey Press, Chicago.

a potrzeba rozwiązania takiego problemu także jest powszechnie uznawana i akceptowana. Ukryty problem społeczny występuje wówczas, gdy określone zjawisko przez jakiś okres czasu nie było postrzegane przez opinię publiczną jako społeczne zło. Tak więc, jego trafne rozeznanie wymaga systematycznej i wnikliwej obserwacji życia społecznego⁷. Samorządy lokalne w ramach swoich zadań mają działania w obszarze diagnozowania i rozwiązywania problemów społecznych.

Wspomniane w poprzednim rozdziale niekorzystne zmiany demograficzne w populacji miasta Jastrzębie -Zdrój wyraźnie wskazują wzrastającą proporcję osób starszych. Pociąga to za sobą konieczność dostosowywania infrastruktury społecznej służącej zaspakajaniu potrzeb mieszkańców. Obecnie w mieście Jastrzębie-Zdrój funkcjonuje sieć instytucji pomocowych, które działają na rzecz osób starszych i osób z niepełnosprawnością takich jak: Ośrodek Pomocy Społecznej, Dom Pomocy Społecznej, Uniwersytet III Wiek, Klub Seniora, Środowiskowy Dom Samopomocy, „Drugi Dom” przy Wojewódzkim Szpitalu Specjalistycznym nr 2 czy Warsztaty Terapii Zajęciowej, Zakład Aktywności Zawodowej i organizacje pozarządowe zrzeszające osoby starsze i niepełnosprawne i działające statutowo w tym obszarze.

Ośrodek Pomocy Społecznej zleca świadczenie usług opiekuńczych i specjalistycznych usług opiekuńczych w miejscu zamieszkania, w ramach zadań własnych gminy i zadań zleconych. W 2019r. z usług opiekuńczych i specjalistycznych usług opiekuńczych skorzystało 219 osób (to wzrost o 25% w ciągu ostatnich 5 lat) w tym ze specjalistycznych 9 osób. Na usługi opiekuńcze w 2019 wydano łącznie kwotę 873635,65zł (wzrost o 100% w ciągu ostatnich 5 lat). Ponadto 739 osób korzystało z pomocy Ośrodka z powodu długotrwałej choroby, a 641 z powodu niepełnosprawności. Zasiłki przyznano na pokrycie kosztów leczenia. W roku 2019 Ośrodek realizował projekt „Rozwój usług społecznych na terenie Miasta Jastrzębie- Zdrój” w ramach RPO WSL na lata 2014-2020, w ramach którego zatrudniono asystenta osobistego osób niepełnosprawnych.

Ważną rolę w systemie pomocy osobom starszym i niepełnosprawnym w Jastrzębiu -Zdroju odgrywa Dom Pomocy Społecznej jako jednostka zapewniająca pomoc osobom w wieku geriatrycznym, osobom niepełnosprawnym oraz innym osobom mającym trudności w organizacji samodzielnej egzystencji. W minionym roku 74 osobom sfinansowano koszty pobytu w Domach Pomocy Społecznej - wydatkowano kwotę 2 321 335,89 zł co stanowi to wzrost o 25% w ciągu ostatnich 5 lat. W Domu Pomocy Społecznej „Dar Serca” w Jastrzębiu-Zdroju w 2019 roku przebywało 43 pensjonariuszy. W ciągu minionego roku do domów pomocy społecznej skierowano 6 osób w tym do DPS „Dar Serca” 2 osoby. Dom Pomocy Społecznej zapewnia całodobową opiekę

⁷ Loseke D.R.: Thinking about Social Problems. Walter de Gruyter Inc., New York 2003, s. 3 inast.; L.A. Mooney, D. Knox, C. Schacht: Understanding Social Problems. Wardsworth, Belmont 2009, s. 2 i nast.

osobom w nim przebywającym i zaspokaja potrzeby mieszkańców, zapewnia opiekę pielęgniarską, lekarską, socjalną, działania socjoterapeutyczne mające na celu zwiększenie świadomości przeżywania wieku podeszłego. W Jastrzębiu -Zdroju od 2016 roku funkcjonuje także Powiatowa Społeczna Rada ds. Osób Niepełnosprawnych, której reprezentacji wywodzą się z aktywnych organizacji pozarządowych działających w obszarze niepełnosprawności.

Seniorzy z Jastrzębia-Zdroju poza propozycjami kierowanymi przez instytucje działające na terenie miasta, mają możliwość udziału w zajęciach proponowanych przez Uniwersytet III Wieku. Z UTW rocznie korzysta między 300 - 350 uczestników. Do 2017 funkcjonowała także Wszechnica Edukacyjna Uniwersytetu Otwartego Akademii Górniczo-Hutniczej w Krakowie. Uniwersytet Trzeciego Wieku swoje działanie kieruje do dojrzałych wiekiem Jastrzębian poprzez organizację wykładów, zajęć warsztatowych, teatralnych, językowych. W Jastrzębiu działała także Klub Seniora przy ul. Mazowieckiej 10, który ofertę kieruje do ok. 50 osób. Od 2016 w mieście funkcjonuje również Rada do Spraw Seniorów, której jednym z zadań było sygnalizowanie problemów osób ludzi starszych i chorych oraz prowadzenie spotkań z przedstawicielami władz miasta czy branie udziału w posiedzeniach Komisji Polityki Społecznej.

Do seniorów skierowany również projekt „SOS dla Seniora - dłużej w domu, bezpieczniej, aktywniej, pewniej” realizowany w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Śląskiego na lata 2014-2020 Poddziałanie 9.2. Dostępne i efektywne usługi społeczne i zdrowotne dla poddziałania: 9.2.5. Rozwój usług społecznych, którego od 2019 roku realizatorem jest Stowarzyszenie EBI Association w partnerstwie z Ośrodkiem Pomocy Społecznej w Jastrzębiu-Zdroju. Głównym celem projektu jest stworzenie skoordynowanego systemu wsparcia dla 300 uczestników projektu w wieku 60+, nie w pełni samodzielnych z Jastrzębia-Zdroju, w szczególności dla osób wchodzących w stan samotności i niesamodzielności. Osoby objęte wsparciem otrzymają pomoc w postaci teleopieki, pomocy doraźnej w domach i w lokalnej społeczności, w tym możliwość korzystania z zajęć Klubu Seniora i domowej usługi wytechnieniowej.

Niepełnosprawność to dysfunkcja, która wg. danych Ośrodka Pomocy Społecznej dotyczy 427 rodzin w 2019 roku (641 osób) i liczba ta od 5 lat jest w miarę stała. W ramach zadań z rehabilitacji społecznej w 2019 roku Ośrodek przekazał środki do niżej wymienionych zadań:

- dofinansowania kosztów działania WTZ ze środków PFRON dla 65 uczestników na kwotę 1 176 240 zł
- dofinansowania zaopatrzenia w sprzęt rehabilitacyjny 2 osoby na kwotę 4 430,00zł, przedmioty ortopedyczne i środki pomocnicze – 224 336,00 zł dla 214 osób
- dofinansowania uczestnictwa w turnusach rehabilitacyjnych – wypłacono dofinansowanie dla 145 osób na kwotę 135 232,00 zł

- dofinansowania likwidacji barier architektonicznych ogółem 35 osób na kwotę 214 159,00 zł w tym:

Razem wykorzystane środki PFRON w 2019 r. na rehabilitację społeczną to kwota 1 784 297,00 zł i jest to kwota o 25% wyższa niż 5 lat temu.

Tabela 4: Informacja o wysokości przyznanych środków z Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych dla miasta Jastrzębie -Zdrój w latach 2014 i 2019

Ogółem przyznano	2014	2019
	Kwota świadczeń	Kwota świadczeń
Prowadzenie Warsztatów Terapii Zajęciowej	887.479,35zł	1 176 240 zł
Sprzęt rehabilitacyjny	131.970zł	224 336zł
Uczestnictwa w turnusach rehabilitacyjnych	124.317zł	135 232zł
Likwidacji barier architektonicznych i w komunikowaniu się	143.846 zł	214 159zł
Ogółem	1.310.008zł	1 784 297,00

Źródło: Dane Ośrodka Pomocy Społecznej

W roku 2019 Ośrodek realizował projekt „Rozwój usług społecznych na terenie Miasta Jastrzębie-Zdrój” w ramach RPO WSL na lata 2014-2020 dla osi priorytetowej: IX. Włączenie społeczne dla działania: 9.2. Dostępne i efektywne usługi społeczne i zdrowotne dla poddziałania: 9.2.5. Rozwój usług społecznych. Grupą docelową projektu były osoby niepełnosprawne, rodziny z dziećmi, pełnoletni wychowankowie placówek opiekuńczo-wychowawczych i rodzin zastępczych, kandydaci do pełnienia funkcji rodziny zastępczej, dzieci i młodzież. W ramach projektu w 2017 roku powstała placówka wsparcia dziennego świetlica opiekuńczo-wychowawcza przy ul. Dunikowskiego 7, do której uczęszcza 38 dzieci i młodzieży w 3 grupach wiekowych. Powstało mieszkanie chronione dla pełnoletnich wychowanków placówek opiekuńczo-wychowawczych i rodzin zastępczych na Osiedlu 1000-lecia. Przeprowadzono szkolenie dla 10 kandydatów na rodziny zastępcze oraz kontynuowana była praca asystenta rodziny z 15 rodzinami mającymi trudności opiekuńczo- wychowawcze i prowadzenia gospodarstwa domowego. Asystent osób niepełnosprawnych w 2019 roku współpracował z 16 osobami niepełnosprawnymi i w miejscu zamieszkania osób prowadził treningi dostosowane do indywidualnych potrzeb każdego z nich.

W 2019 roku kontynuowana była realizacja przez Ośrodek Pomocy Społecznej programu „Aktywny Samorząd” finansowanego ze środków PFRON. Programem objęto osoby ze znacznym i umiarkowanym stopniem niepełnosprawności. Finansowano wsparcie dla osób niepełnosprawnych w ramach dwóch modułów. Moduł I: Likwidacja barier utrudniających aktywizację społeczną i zawodową. Moduł II: – pomoc w uzyskaniu wykształcenia na poziomie wyższym

W Jastrzębiu-Zdroju do 2019 roku działania na rzecz niepełnosprawnych dzieci i młodzieży prowadził Dom Nauki i Rehabilitacji dla Dzieci Niepełnosprawnych. Zadania te w większości przejął utworzony Środowiskowy Dom Samopomocy prowadzony przez Stowarzyszenie OLIGOS. Uczestnikiem Środowiskowego Domu Samopomocy może być osoba niepełnosprawna powyżej 18 roku życia, która z powodu przewlekłej choroby psychicznej, niepełnosprawności intelektualnej, innych przewlekłych zaburzeń psychicznych lub ze spektrum autyzmu, ma trudności w codziennym funkcjonowaniu. Są w niej świadczone usługi w zakresie indywidualnych lub zespołowych treningów samoobsługi, a także treningów umiejętności społecznych. Polegają one na nauce, rozwijaniu lub podtrzymywaniu umiejętności niezbędnych do wykonywania codziennych czynności i funkcjonowania w życiu społecznym. Docelowo placówka ma objąć pomocą 60 osób.

Ważną rolę w reintegracji społecznej i zawodowej osób niepełnosprawnych pełni Warsztat Terapii Zajęciowej prowadzony przez Komitet Pomocy Dzieciom Specjalnej Troski w Jastrzębiu-Zdroju. Placówka obejmuje opieką 65 osób z orzeczoną znaczną bądź umiarkowaną niepełnosprawnością. W ramach prowadzonej codziennej terapii działania skupione były na sferze: psychicznej, społecznej, fizycznej, zawodowej, na obszarze kontaktów z rodzicami i opiekunami, edukacyjnej i rewalidacji. Rehabilitacja medyczna w Warsztacie Terapii Zajęciowej w roku 2014 obejmowała zabiegi fizjoterapeutyczne wykonywane według zaleceń lekarskich. Rehabilitacja społeczna prowadzona była w przypadku każdego z uczestników indywidualnie. W placówce funkcjonowały następujące pracownie rehabilitacji zawodowej: Wikliny (plecionkarska), Plastyczna, Haftu, Krawiectwa i Biżuterii, Gospodarstwa Domowego, Ceramiczna, Terapeutyczna /świetlica/, Florystyczna, Obsługi maszyn biurowych, Witrażu, Tkacka, Techniczna. WTZ obejmuje wsparciem ok. 65-ciu uczestników.

W Jastrzębiu-Zdroju działa także Zakład Aktywności Zawodowej prowadzony przez Komitet Pomocy Dzieciom Specjalnej Troski. ZAZ ma profil stolarni, a jego celem podstawowym jest przygotowanie oraz aktywizacja zawodowa osoby niepełnosprawnej, niezbędna do zatrudnienia na otwartym rynku pracy. Organizacja pracy, rodzaj wykonywanej pracy każdego z zatrudnionych osób niepełnosprawnych wynika z indywidualnych programów rehabilitacyjnych. ZAZ obejmuje wsparciem ok. 26 pracowników z niepełnosprawnościami (dane z 2019 roku).

Ośrodek Pomocy Społecznej w Jastrzębiu-Zdroju prowadzi 6 mieszkań chronionych. W 2019r. z mieszkań chronionych skorzystało łącznie 30 osób.

Ważną placówką działającą w obszarze ochrony zdrowia jest Wojewódzki Szpital Rehabilitacyjny dla Dzieci w Jastrzębiu-Zdroju prowadzący działalność poprzez:

- Realizację programów profilaktycznych wad postawy u dzieci i młodzieży szkolnej.
- Objęcie kompleksowym, wielospecjalistycznym leczeniem rehabilitacyjnym dzieci od urodzenia do 18 r. życia w ramach Ośrodka Rehabilitacji Diennej oraz oddziału szpitalnego.

W Jastrzębiu-Zdroju liczba szpitali, poradni i aptek oraz udzielanych przez nie porad pozostaje na podobnym nie zmieniającym się poziomie w ciągu ostatnich 5 lat.

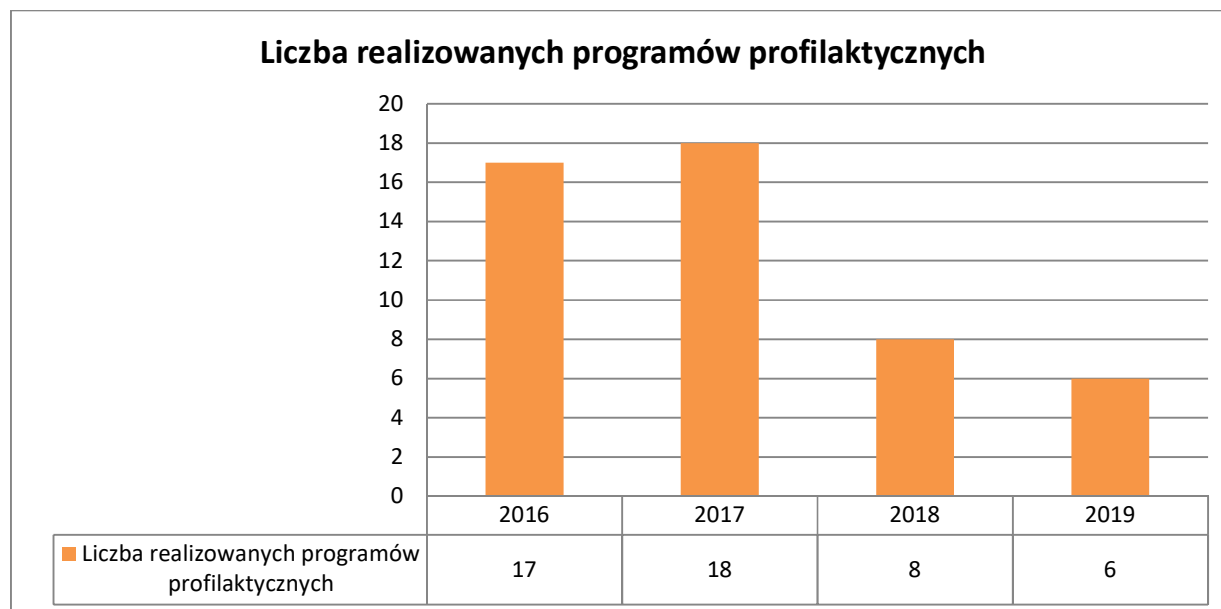
Tabela 5: Liczba placówek służby zdrowia na terenie Jastrzębia-Zdroju i udzielanych porad w latach 2016-2019

		2016	2017	2018	2019
Liczba placówek służby zdrowia	Apteki	22	23	23	22
	Przychodnie	53	51	49	50
	Szpitale	2	2	2	2
	Liczba porad lekarskich	748 687	757 527	738 567	724 547

Źródło: Urząd Miasta Jastrzębie-Zdrój

W Jastrzębiu-Zdroju system opieki zdrowotnej tworzą jednostki, które świadczą usługi medyczne w ramach kontaktów z Narodowym Funduszem Zdrowia oraz niepubliczne poradnie i gabinety. Dużym problemem jest czas oczekiwania na porady specjalistyczne oraz brak niektórych specjalistów np. psychiatry dziecięcego, geriatry. Na terenie miasta organizowane są liczne programy profilaktyki zdrowotnej. W 2019 roku prowadzonych było 6 programów co stanowi tylko 33% programów realizowanych 5 lat wcześniej.

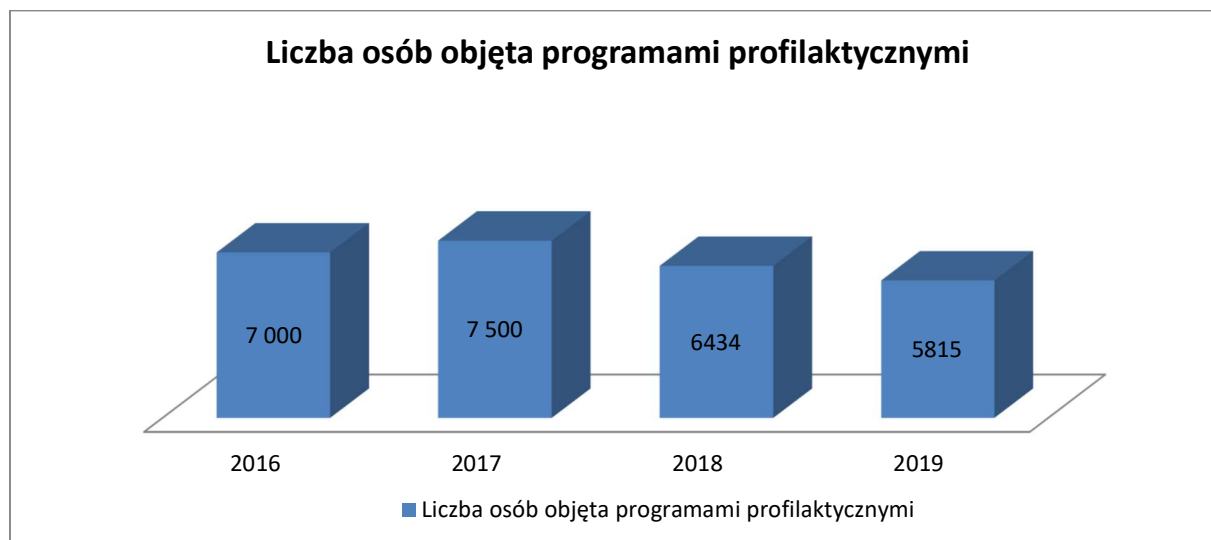
Wykres 5: Liczba realizowanych programów profilaktycznych w latach 2016-2019

Źródło: Urząd Miasta Jastrzębie-Zdrój

Programami profilaktycznymi objętych zostało 5815 osób co stanowi spadek o 20% w ciągu ostatnich 5 lat.

Wykres 6: Liczba osób objęta programami profilaktycznymi w latach 2016-2019

Źródło: Urząd Miasta Jastrzębie-Zdrój

3.2.2. Rodzina i integracja społeczna

Niniejszy rozdział poświęcony jest diagnozie problemów rodzin w Jastrzębiu-Zdroju oraz kwestii integracji społecznej. Rodzina przechodząca przez różnego rodzaju trudności np. w zapewnieniu odpowiednich warunków do życia i rozwoju wymaga wsparcia ze strony państwa i samorządu. Integracja społeczna (inkluzja społeczna) to proces, w ramach którego jednostki zagrożone ubóstwem i wykluczeniem zyskują możliwości (sposobności) i zasoby niezbędne do pełnego uczestnictwa w życiu ekonomicznym, społecznym i kulturowym oraz zachowania standardu życia na poziomie, który jest uznawany za normalny w danym społeczeństwie. Integracja społeczna jest zatem procesem, którego głównymi adresatami są jednostki zagrożone ubóstwem lub wykluczeniem społecznym, a głównym celem jest zapewnienie by ci, którzy są potencjalnie narażeni na wykluczenie, otrzymali niezbędne zasoby umożliwiające im pełne uczestnictwo w ważnych aspektach życia ekonomicznego, społecznego, jak również w aspektach życia publicznego, mających wpływ na ich życie i prawa.⁸

Rodzina jest podstawą jednostką społeczną, w której zachodzi proces socjalizacji jednostki. S. Kowalski⁹ dokonał podziału rodzin na zasadzie więzi społecznej, wyróżniając:

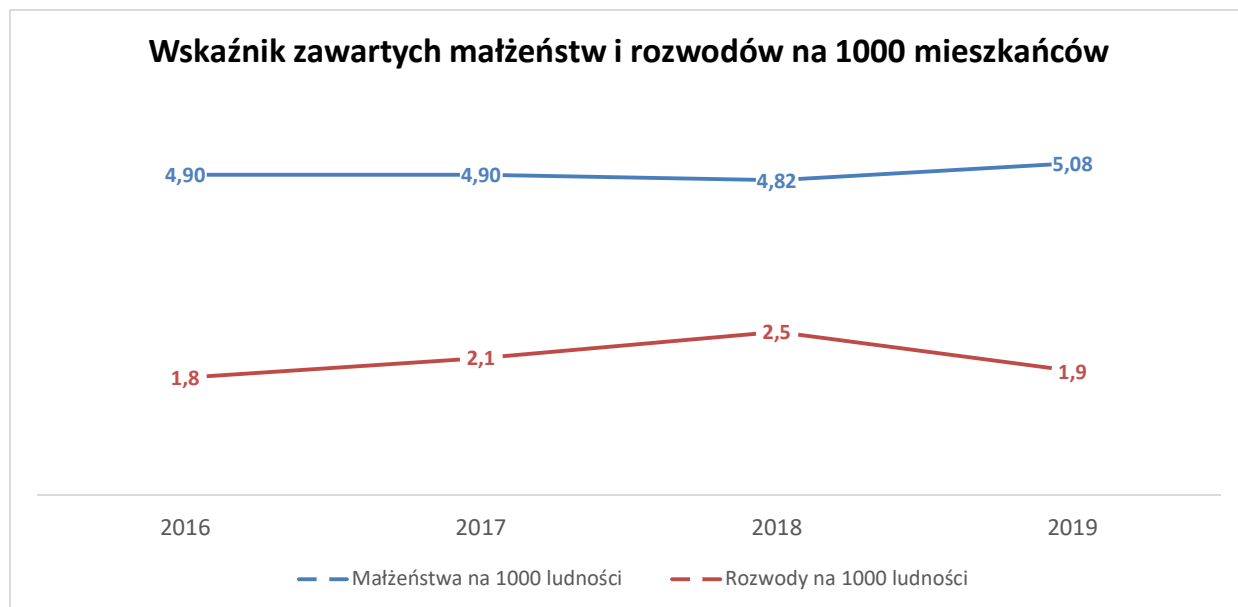
⁸ Ministerstwo Pracy i Polityki Społecznej, Wykluczenie i integracja społeczna w Polsce, ujęcie wskaźnikowe, Warszawa 2006.

⁹ S. Kowalski: Socjologia wychowania... op. cit., 142.

- rodziny moralne, oparte na więzi biologicznej między rodzicami i wszystkimi dziećmi, odznaczające się dobrą atmosferą współżycia, spójnością wzajemnych kontaktów dzieci, ich ukierunkowaniu na zaspokajanie potrzeb i aspiracji wszystkich ich członków, a w szczególności na właściwe wychowaniu i wykształcenie dzieci, dążące do likwidacji pojawiających się konfliktów między członkami;
- rodziny rozbite wskutek trwałej nieobecności jednego z rodziców, z dalszym różnicowaniem ich na typy podrzędne wg przyczyn tego rozbitcia (śmierć, separacja, rozwód), z których każdy implikuje swoiste trudności i problemy wychowawcze;
- rodziny zreorganizowane przez zawarcie po ich rozbitciu drugiego lub jeszcze następnego małżeństwa, stanowiące skomplikowany układ stosunków społecznych między „naturalnymi” i przybranymi rodzicami a dziećmi oraz problem „ojczyzna” czy „macochy”;
- rodziny zdeorganizowane, w których panują stosunki konfliktowe, zaburzające proces uspołecznienia;
- rodziny zdemoralizowane, pozostające w kolizji z prawem i moralnością, oraz zasadami współżycia z szerszym środowiskiem, będące głównym źródłem deprawacji dziecka;
- rodziny zastępcze - oparte na więzi współżycia i funkcji opiekuńczo wychowawczej w stosunku do dzieci, przy świadomości braku więzi biologicznej z nimi.

Na podstawie wyników badań przeprowadzonych w Polsce między innymi przez H. Izdebską wiadomo, że występuje ścisła zależność między zaburzeniami, w procesie społecznego przystosowania się dziecka do wymagań szkolnych, a niepełnością rodziny lub jej dezorganizacją, zwłaszcza przez alkoholizm jednego lub obojga rodziców. U dzieci pochodzących z takich rodzin stwierdzono ogólnie mniejszy stopień dojrzałości społecznej, trudności w pełnieniu ról społecznych w grupie rówieśniczej, konflikty z członkami rodziny i nauczycielami. Wciąż, choć nie jest to już tak oczywiste – rodzina kojarzona jest z małżeństwem. Poniższy wykres ilustruje jak w ostatnich czterech latach kształtował się stosunek zawartych małżeństw do rozwodów.

Wykres 7: Wskaźnik zawartych małżeństw i rozwodów na 1000 mieszkańców Jastrzębia-Zdroju w latach 2016-2019 (stan na 31.12.)

Źródło: Główny Urząd Statystyczny

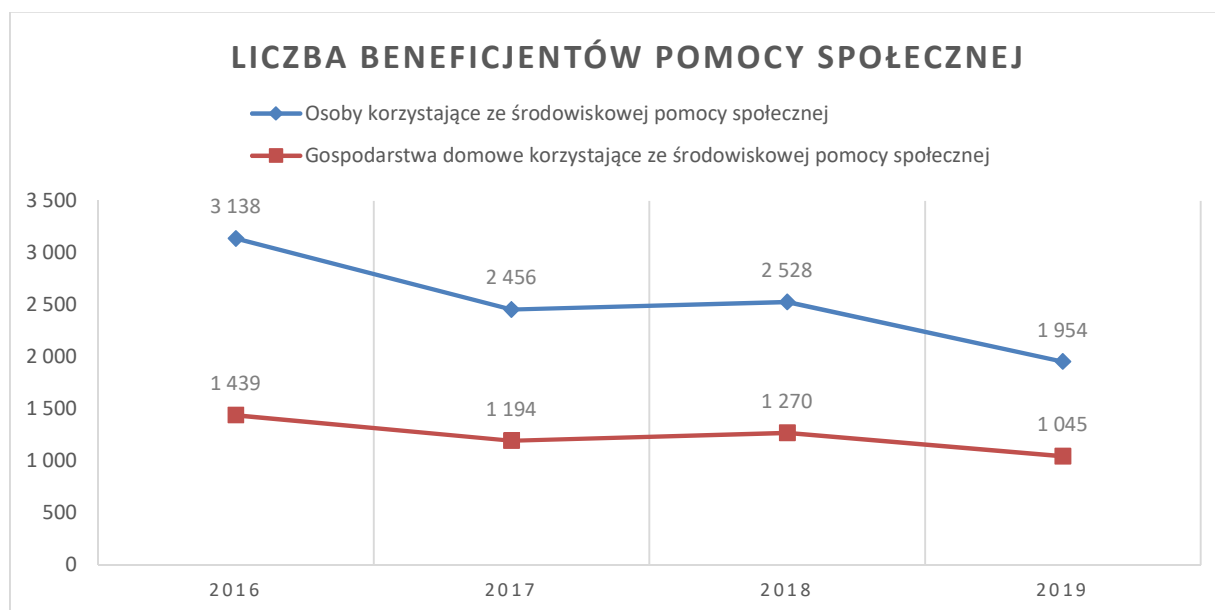
W przeciągu ostatnich 5 lat ilość zawieranych małżeństw na tysiąc mieszkańców utrzymuje się na podobnym stabilnym poziomie - średnio 5 małżeństw na tysiąc mieszkańców rocznie. Coraz więcej par nie formalizuje swoich związków. Wzrasta z kolei liczba rozwodów z 1,8 do 2,5 na tysiąc mieszkańców w 2018 roku, natomiast w 2019 nastąpił spadek trendu do 1,8 rozwodu na tysiąc mieszkańców.

Rolą pomocy społecznej jest nie tylko niwelowanie i osłabianie istniejących problemów, ale wyposażanie klientów w takie narzędzia, aby w przyszłości byli bardziej odporni na czynniki wywołujące problem i byli w stanie rozwiązać go samodzielnie lub przy mniejszym wsparciu instytucjonalnym. W ostatnim okresie 5 lat specyfika i zadania Ośrodka uległy przeobrażeniom.

Odsetek rodzin korzystających ze świadczeń pomocy społecznej w Jastrzębiu-Zdroju wynosi 1,9 % mieszkańców. Dla porównania w 2014 roku z pomocy społecznej korzystało 3,9% mieszkańców. W ciągu ostatnich 5 lat odnotowano więc znaczny spadek osób objętych pomocą społeczną, do czego przyczynił się wzrost gospodarczy oraz programy rządowe 500 plus¹⁰.

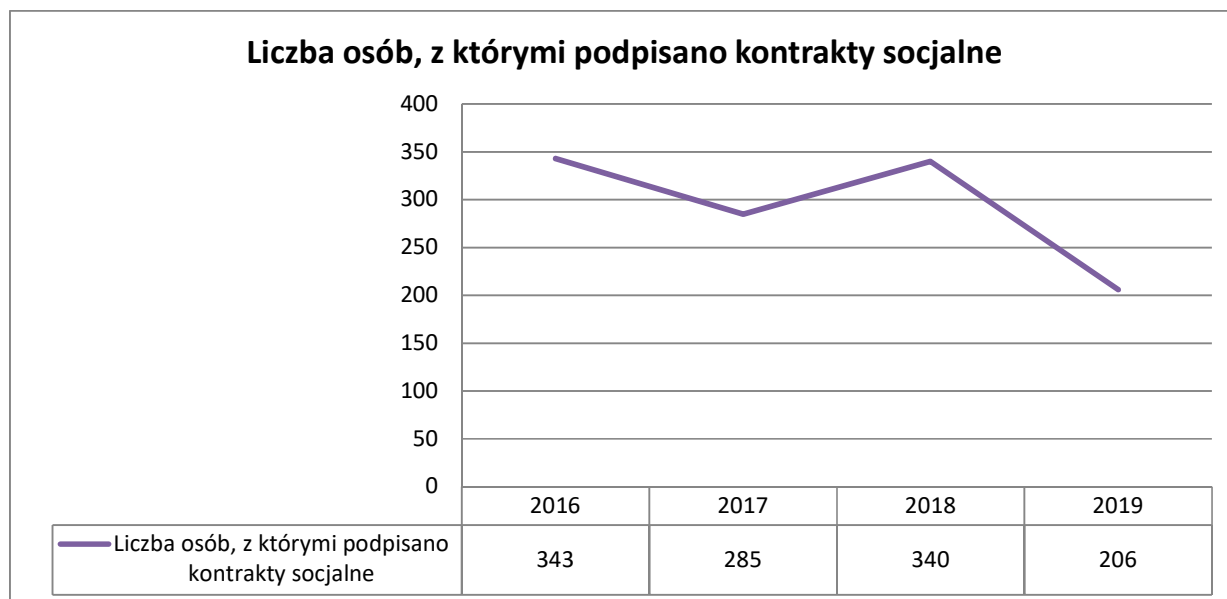
¹⁰ Dane GUS z 2019. Bank Danych Lokalnych

Wykres 8: Liczba osób i gospodarstw domowych korzystających z pomocy społecznej w Jastrzębiu-Zdroju w latach 2016-2019

Źródło: Główny Urząd Statystyczny

Wykres 9: Liczba osób, z którymi podpisano kontrakty socjalne w Jastrzębiu-Zdroju w latach 2016-2019 (stan na 31.12.)

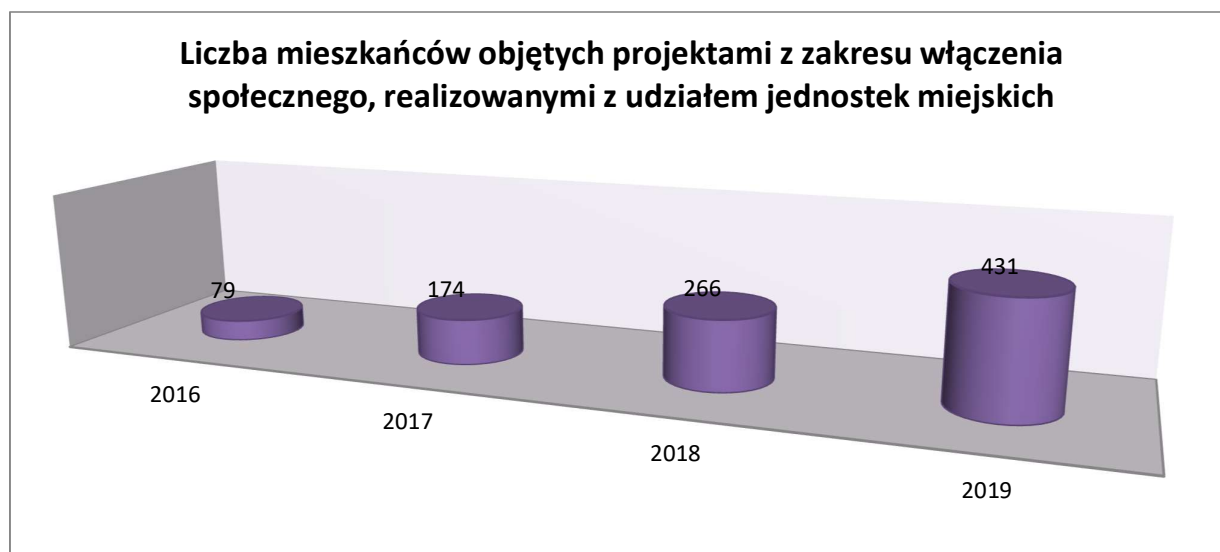
Źródło: Ośrodek Pomocy Społecznej

W 2019 roku Ośrodek Pomocy Społecznej objął pomocą 1 134 rodziny (łącznie 2 000 osób). Pracą socjalną objęto 773 rodziny, w których pracowano z 1658 osobami. Zawarto 206 kontraktów socjalnych z rodzinami/osobami samotnie gospodarującymi (spadek o 40% w ostatnich 5 latach).

Zasiłek stały w 2019 przyznano w 278 rodzinach (326 osób), natomiast zasiłek okresowy 550 rodzinom (1178 osób), zasiłek celowy i specjalny zasiłek celowy 807 rodzinom (1563 osób).

Spadek ilości świadczeń pieniężnych, na rzecz świadczeń niepieniężnych wskazuje na rozwój form pracy socjalnej, a także przechodzenie z polityki świadczeń pieniężnych, jako głównej formy pomocy, w kierunku rozwoju kompleksowych i zróżnicowanych form wsparcia.

Wykres 10: Liczba osób objętych projektami Ośrodka Pomocy Społecznej w zakresie włączenia społecznego w latach 2016-2019

Źródło: Ośrodek Pomocy Społecznej

Powody przyznania pomocy społecznej określa ustawa o pomocy społecznej, definiując katalog ryzyk socjalnych, których wystąpienie może być podstawą udzielenia pomocy. Zasadniczą przyczyną, w związku z którą mieszkańcy Jastrzębie-Zdroju wnioskuje o pomoc, jest ubóstwo. W 2019r ubóstwo było podstawą udzielania pomocy w 841 rodzinach (1545 osób). W 1.305 rodzinach odnotowano więc spadek korzystających o 36% w ciągu ostatnich 5 lat. Na drugim miejscu powodem przyznawania pomocy jest bezrobocie w 599 rodzinach -spadek korzystających o 36% w ciągu ostatnich 5 lat. Na trzecim miejscu znajduje się długotrwała lub ciężka choroba, która w 2019 dotknęła 516 rodzin -spadek o 43%. Problemy te niejednokrotnie dotyczą więcej niż 1 osoby w rodzinie, co zwiększa zagrożenie wykluczeniem społecznym i ogranicza możliwości wyjścia z kręgu klientów Ośrodka. Istotną przyczyną udzielania wsparcia jest również niepełnosprawność, ale liczba wspieranych rodzin nie zmieniła się na przestrzeni ostatnich 5 lat. Wśród tendencji wzrostowych,

jakie można zaobserwować na przestrzeni ostatnich 5 lat wyróżnia się wzrost liczby świadczeń ze względu na trudności w przystosowaniu do życia po zwolnieniu z zakładu karnego.

Tabela 6: Powody przyznania świadczeń przez Ośrodek Pomocy Społecznej w Jastrzębiu-Zdroju w latach 2014 i 2019

	2014		2019	
	Liczba rodzin	Liczba osób w rodzinach	Liczba rodzin	Liczba osób w rodzinach
Ubóstwo	1305	3068	841	1545
Sieroctwo	4	5	0	0
Bezdomność	174	216	124	133
Potrzeba ochrony macierzyństwa	99	555	62	284
Bezrobocie	1274	3129	599	1293
Niepełnosprawność	429	866	427	641
Długotrwała lub ciężka choroba	897	1956	516	739
Bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego - ogółem	261	900	104	372
W tym:				
Rodziny niepełne	231	757	90	283
Rodziny wielodzietne	23	143	14	89
Przemoc w rodzinie	13	33	3	8
Alkoholizm	116	202	121	141
Narkomania	13	23	14	19
Trudności w przystosowaniu do życia po zwolnieniu z zakładu karnego	25	35	42	57
Trudności w integracji osób, które otrzymały status uchodźcy	1	1	0	0
Zdarzenie losowe	5	14	7	14
Potrzeba ochrony ofiar handlu ludźmi	1	1	0	0

Źródło: dane Ośrodka Pomocy Społecznej

Od 1 stycznia 2019 r. Uchwałą Rady Ministrów wszedł w życie wieloletni rządowy program „Posiłek w szkole i w domu” na lata 2019–2023. Program ma na celu ograniczenie zjawiska niedożywienia dzieci i młodzieży z rodzin o niskich dochodach lub znajdujących się w trudnej sytuacji, ze szczególnym uwzględnieniem uczniów z terenów objętych wysokim poziomem bezrobocia i ze środowisk wiejskich oraz osób dorosłych, w szczególności osób samotnych, w podeszłym wieku, chorych lub osób niepełnosprawnych. Na terenie Jastrzębia-Zdroju dożywianie w ramach Programu w okresie sprawozdawczym prowadziło 45 placówek w tym: 22 szkoły, 22 przedszkola oraz punkt wydawania posiłków dla osób dorosłych mieszczący się przy ul. Rybnickiej 6E w Jastrzębiu-Zdroju. Ośrodek obejmuje pomocą dzieci w przedszkolach, szkołach również poza terenem Jastrzębia-Zdroju oraz dzieci typowane przez szkoły bez potrzeby przeprowadzania wywiadu środowiskowego w liczbie 105 dzieci w tym 2 w przedszkolach. Zasiłki

celowe na zakup żywności przyznano 744 osobom. Ogółem na program posiłek wydatkowano w 2019 r. kwotę 1 688 913,15 zł.

Ośrodek jest także realizatorem „Programu Operacyjnego Pomoc Żywnościowa 2014-2020”. Celem programu jest zapewnienie najuboższym mieszkańcom Jastrzębia-Zdroju pomocy żywnościowej oraz uczestnictwa w działaniach w ramach środków towarzyszących. Pomoc żywnościowa dystrybuowana jest przez Śląski Bank Żywności do Ośrodka Pomocy Społecznej, który przekazuje żywność bezpośrednio do osób potrzebujących. Pomoc udzielana jest w postaci artykułów spożywczych lub posiłków, które były przekazywane osobom najbardziej potrzebującym bezpłatnie. W 2019 r. z tej formy pomocy skorzystało ok. 1 000 osób.

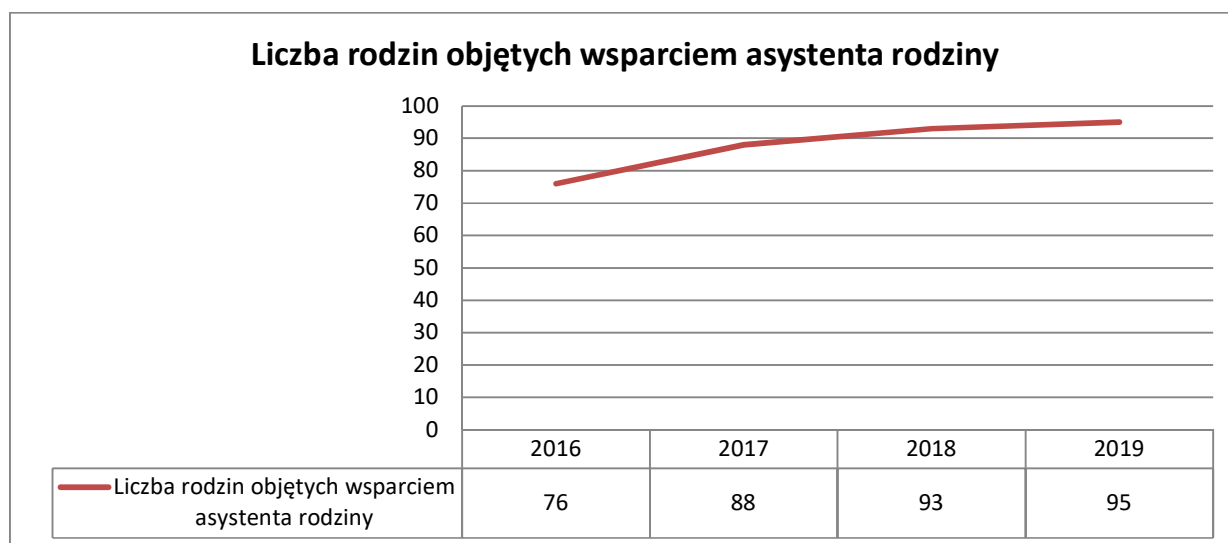
W 2019 r. liczba rodzin i osób, które otrzymały pomoc z powodu bezdomności – est wysoka – ogółem 129, w tym 15 kobiet i 7 dzieci. Ośrodek oferuje tej grupie klientów możliwość skorzystania z ogrzewalni, gdzie w okresie jesienno-zimowym przebywało narastająco 118 osób, w tym 10 kobiet. Z noclegowni przy ul. Wodzisławskiej 15 w Jastrzębiu-Zdroju dla bezdomnych mężczyzn w Jastrzębiu-Zdroju w 2019 r. skorzystało 91 osób. Część osób bezdomnych najbardziej rokujących trafia z kolei do schroniska dla osób bezdomnych (Wodzisław Śląski, Rydułtowy, Rybnik-Niewiadom)

Prawidłowa i sprawna realizacja zadań nałożonych na OPS, a także ciągłe zmiany w przepisach prawa, wymagają z jednej strony zwiększenia ilości etatów, z drugiej strony systematycznego doskonalenia pracowników. Po wejściu w życie Ustawy z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej gmina otrzymała nowe zadania w wspieraniu rodzin biologicznych przeżywających trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczych zamieszkujących na terenie gminy, a także rodzin, w których dzieci przebywają w systemie pieczy zastępczej lub placówkach. Zadania te realizuje Ośrodek Pomocy Społecznej poprzez m.in. asystentów rodziny i koordynatorów pieczy zastępczej. Asystenci rodziny podejmują liczne działania, które skoordynowane są z działaniami innych instytucji pracujących na rzecz rodziny. Do zadań asystenta rodziny należy w szczególności:

- 1) opracowanie i realizacja planu pracy z rodziną we współpracy z członkami rodziny i w konsultacji z pracownikiem socjalnym
- 2) opracowanie, we współpracy z członkami rodziny i koordynatorem rodzinnej pieczy zastępczej, planu pracy z rodziną, który jest skoordynowany z planem pomocy dziecku umieszczonemu w pieczy zastępczej;
- 3) udzielanie pomocy rodzinom w poprawie ich sytuacji życiowej, w tym w zdobywaniu umiejętności prawidłowego prowadzenia gospodarstwa domowego;
- 4) udzielanie pomocy rodzinom w rozwiązywaniu problemów socjalnych;

- 5) udzielanie pomocy rodzinom w rozwiązywaniu problemów psychologicznych;
- 6) udzielanie pomocy rodzinom w rozwiązywaniu problemów wychowawczych z dziećmi;
- 7) wspieranie aktywności społecznej rodzin;
- 8) motywowanie członków rodzin do podnoszenia kwalifikacji zawodowych;
- 9) udzielanie pomocy w poszukiwaniu, podejmowaniu i utrzymywaniu pracy zarobkowej;
- 10) motywowanie do udziału w zajęciach grupowych dla rodziców, mających na celu kształtowanie prawidłowych wzorców rodzicielskich i umiejętności psychospołecznych ;
- 11) udzielanie wsparcia dzieciom, w szczególności poprzez udział w zajęciach psychoedukacyjnych;
- 12) podejmowanie działań interwencyjnych i zaradczych w sytuacji zagrożenia bezpieczeństwa dzieci i rodzin;
- 13) prowadzenie indywidualnych konsultacji wychowawczych dla rodziców i dzieci;
- 14) prowadzenie dokumentacji dotyczącej pracy z rodziną;
- 15) dokonywanie okresowej oceny sytuacji rodziny, nie rzadziej niż co pół roku;
- 16) monitorowanie funkcjonowania rodziny po zakończeniu pracy z rodziną;
- 17) sporządzanie, na wniosek sądu, opinii o rodzinie i jej członkach;
- 18) współpraca z jednostkami administracji rządowej i samorządowej, właściwymi organizacjami pozarządowymi oraz innymi podmiotami i osobami specjalizującymi się w działaniach na rzecz dziecka i rodziny;
- 19) współpraca z zespołem interdyscyplinarnym

Wykres 11: Liczba rodzin objętych wsparciem asystenta rodziny w latach 2016-2019

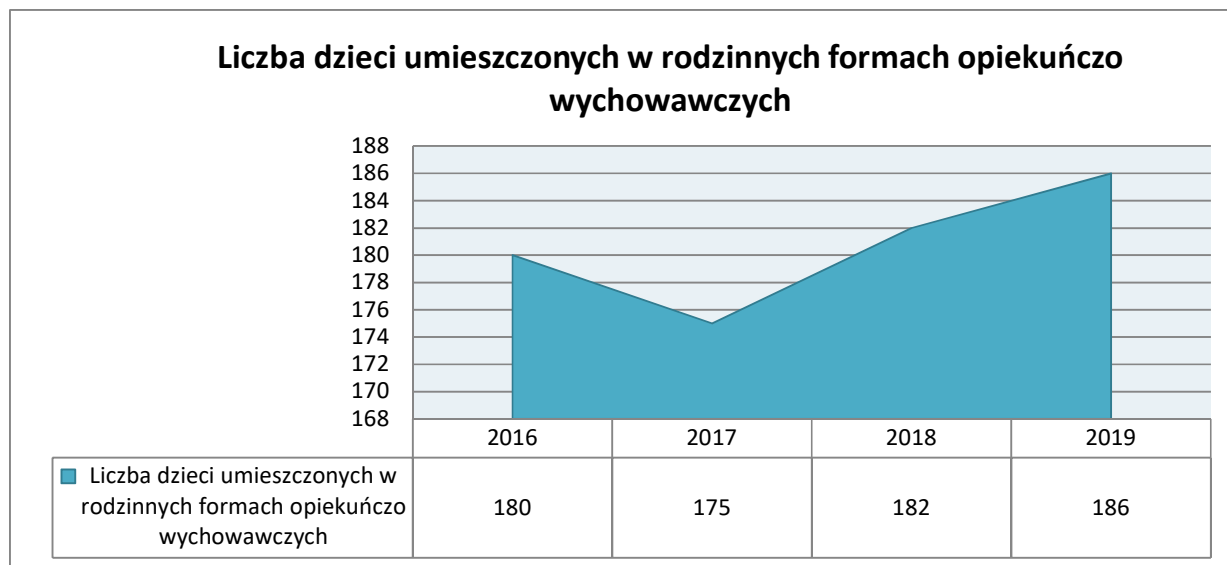

Źródło: dane Ośrodka Pomocy Społecznej

Pracą asystentów rodziny objęto w 2019 r. 95 rodzin i z roku na rok liczba ta systematycznie wzrasta (w 2016 było to 76 rodzin). Zadaniem powiatu, w tym miasta Jastrzębie-Zdrój jest organizowanie pieczy zastępczej sprawowanej w przypadku niemożności zapewnienia dziecku opieki i wychowania przez jego rodziców biologicznych. Piecza zastępcza może przybrać formę: rodzinną i instytucjonalną (Placówki Opiekuńczo-Wychowawczej). Osoby pełniące funkcję rodziny zastępczej zapewniają dziecku całodobową opiekę i wychowanie. Rodziną zastępczą może zostać zarówno małżeństwo, jak i osoba niepozostająca w związku małżeńskim, którzy spełniają wymogi zawarte w art. 42 Ustawy z dnia 9 czerwca 2011r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej. Do zadań koordynatora rodzinnej pieczy zastępczej należy w szczególności:

- 1) udzielanie pomocy rodzinom zastępczym i prowadzącym rodzinne domy dziecka w realizacji zadań wynikających z pieczy zastępczej;
- 2) przygotowanie, we współpracy z asystentem rodziny i odpowiednio rodziną zastępczą lub prowadzącym rodzinny dom dziecka, planu pomocy dziecku;
- 3) pomoc rodzinom zastępczym oraz prowadzącym rodzinne domy dziecka w nawiązaniu wzajemnego kontaktu;
- 4) zapewnianie rodzinom zastępczym oraz prowadzącym rodzinne domy dziecka dostępu do specjalistycznej pomocy dla dzieci, w tym psychologicznej, reedukacyjnej i rehabilitacyjnej;
- 5) zgłaszanie do ośrodków adopcyjnych informacji o dzieciach z uregulowaną sytuacją prawną, w celu poszukiwania dla nich rodzin przysposabiających;
- 6) udzielanie wsparcia pełnoletnim wychowankom rodzinnych form pieczy zastępczej;
- 7) przedstawianie corocznego sprawozdania z efektów pracy organizatorowi rodzinnej pieczy zastępczej.

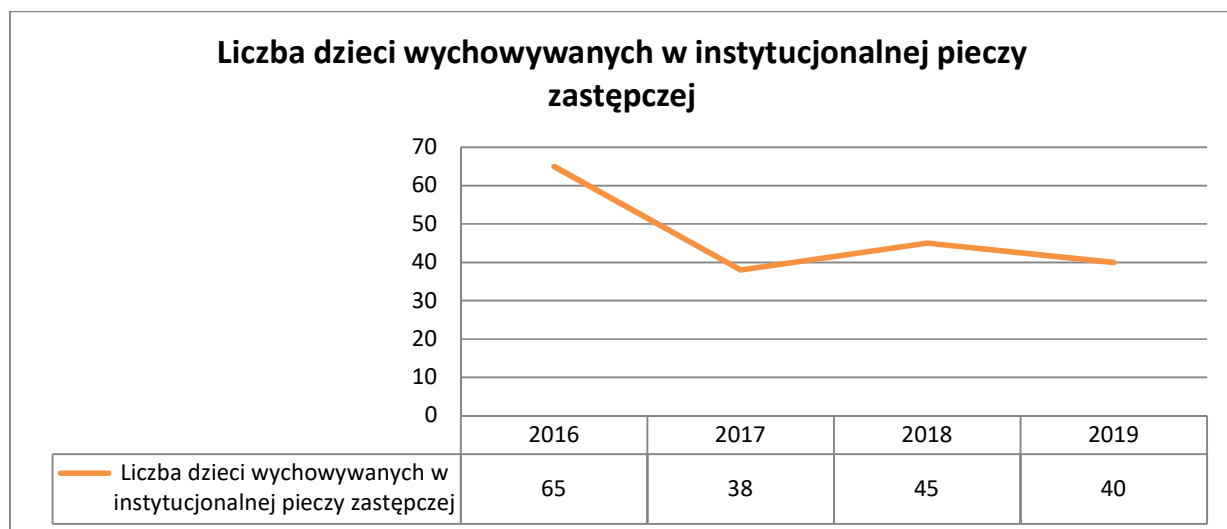
Wykres 12: Liczba dzieci umieszczonych w rodzinnych formach opiekuńczo wychowawczych w latach 2016-2019

Źródło: dane Ośrodka Pomocy Społecznej

Nieznacznie wzrasta liczba dzieci umieszczonych w rodzinnych formach opiekuńczo-wychowawczych. W 2019 r. opieką rodzin zastępczych objęto 186 dzieci, w 2016 r. było to 180 dzieci. Wyraźnie natomiast spada liczba dzieci wychowywanych w instytucjonalnej pieczy zastępczej. W 2019 r. było to 40 dzieci w porównaniu do 65 dzieci w roku 2016. Świadczy to o postępie w procesie wdrażania dezinstytucjonalizacji opieki nad dzieckiem.

Wykres 13: Liczba dzieci wychowywanych w instytucjonalnej pieczy zastępczej w latach 2016-2019

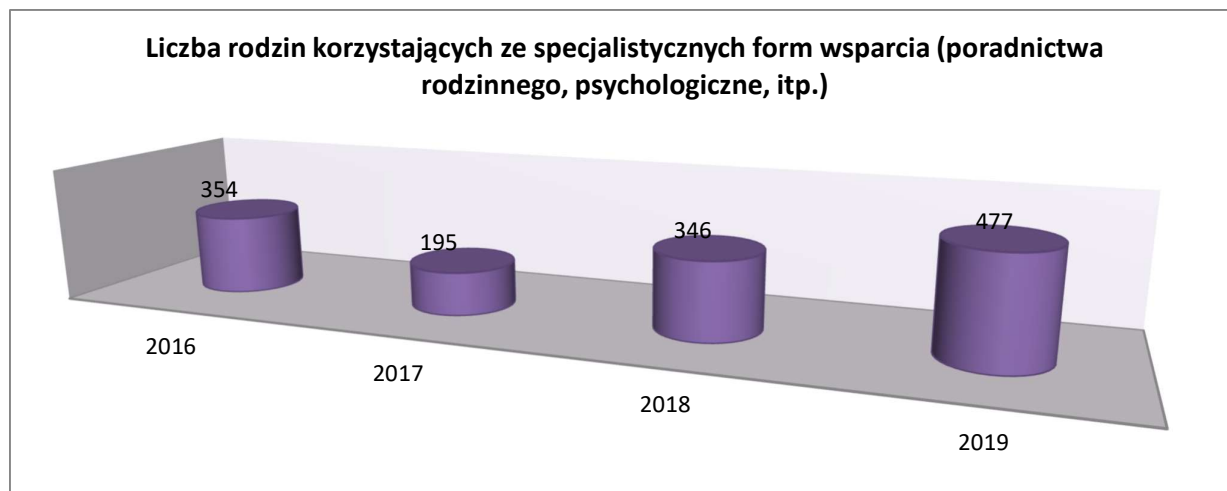

Źródło: dane Ośrodka Pomocy Społecznej

Ośrodek Pomocy Społecznej w okresie 2015-2020 realizował projekt „O krok do przodu”. W ramach Poddziałania 9.1.6. Priorytet IX - Włączenie Społeczne dla działania 9.1. Aktywna integracja, poddziałanie 9.1.6. – Programy Aktywnej integracji osób i grup zagrożonych wykluczeniem społecznym- projekty OPS i PCPR i jest współfinansowany przez Unię Europejską ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Śląskiego na lata 2014-2020. Projekt wsparciem obejmował osoby zagrożone wykluczeniem społecznym, w tym osoby niepełnosprawne. W ramach projektu powstał Klub Integracji Społecznej z siedzibą przy ulicy Wrzosowej. Projekt ma na celu realizację kompleksowych działań, których zastosowanie prowadzi do zwiększenia zdolności do zatrudnienia oraz integracji społeczno-zawodowej osób i grup zagrożonych wykluczeniem społecznym, przywrócenie osób wykluczonych na rynek pracy oraz ich integrację ze społeczeństwem. Ponadto w ramach mieszkania treningowego dla osób niepełnosprawnych położonego przy ulicy Szarych Szeregów w 2019 roku zatrudnieni byli asystent ds. osób niepełnosprawnych oraz 2 opiekunowie osób niepełnosprawnych. W 2019 roku wsparciem objętych zostało 10 osób niepełnosprawnych, z którymi kadra prowadziła treningi celem pokonywania własnych ograniczeń i nauki samodzielnej egzystencji w warunkach życia codziennego. Udział w projekcie umożliwił również grupie 10 rodziców z niepełnosprawnym dzieckiem wyjazd na turnus rehabilitacyjny.

Z roku na rok wzrasta liczba rodzin korzystających ze specjalistycznych form wsparcia takich jak poradnictwo psychologiczne, terapia rodzinna czy mediacje. W 2019 r. było to 477 rodzin w porównaniu do 2016 r. kiedy to podobnym wsparciem objęto 354 rodziny. Świadczy to o wzroście świadomości społecznej w tym obszarze. Mediacje rodzinne są jednym ze sposobów pozasądowego rozwiązywania konfliktów przy wsparciu neutralnej i bezstronnej osoby. W Ośrodku Pomocy Społecznej skierowano do mediacji w 2019 r. - 10 rodzin, przy czym 9 rodzin wyraziło na nie zgodę.

Wykres 14: Liczba rodzin korzystających ze specjalistycznych form wsparcia (poradnictwa rodzinnego, terapii rodzinnej itp.) w latach 2016-2019

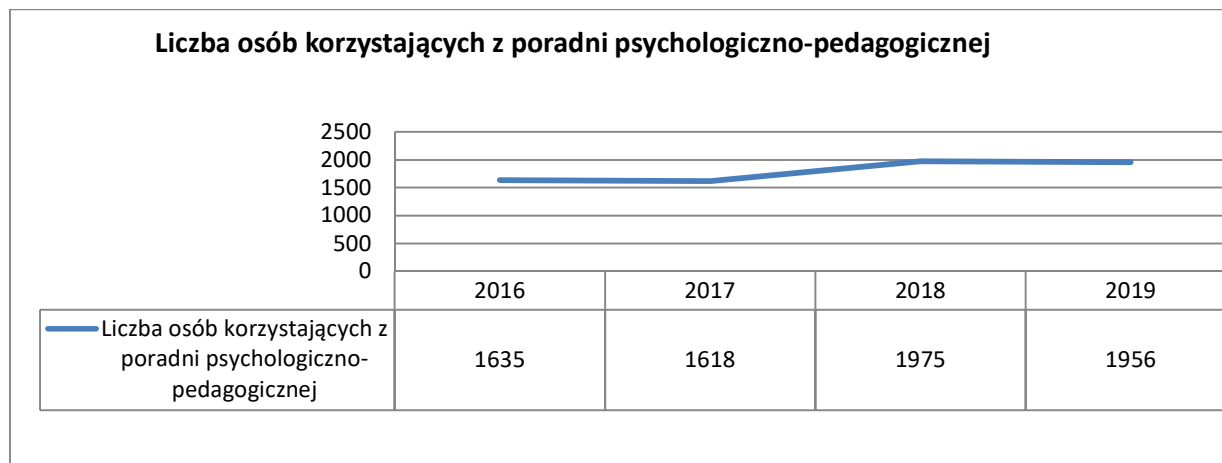

Źródło: dane Ośrodka Pomocy Społecznej

Ważną rolę we wspieraniu rodziny i dziecka odgrywa także działająca na terenie Jastrzębia-Zdroju Poradnia Psychologiczno–Pedagogiczna. Realizuje ona programy profilaktyczne i edukacyjne wśród dzieci i młodzieży. Podejmowane działania to m. in.:

- prowadzenie diagnozy dzieci i młodzieży niepełnosprawnej intelektualnie, słabowidzących, słabosłyszących, z niepełnosprawnością ruchową itd.
- prowadzenie psychoterapii, terapii logopedycznej, tyflo i surdo pedagogicznej i zajęć charakterze o socjoterapeutycznym.
- wydawanie opinii i orzeczeń np. o potrzebie kształcenia specjalnego czy zajęć rewalidacyjno-wychowawczych.

Wykres 15: Liczba osób korzystających z Poradni Psychologiczno-Pedagogicznej w latach 2016-2019

Źródło: dane Poradni Psychologiczno-Pedagogicznej

Ze wsparcia poradni w 2019 r. skorzystało 1956 osób. Z czego najwięcej z porad psychologicznych i logopedycznych (diagnoza i terapia). W latach 2014 do 2019 na terenie miasta funkcjonowała placówka wsparcia dziennego prowadzona jest przez Stowarzyszenie „Otwarte Drzwi” w Jastrzębiu-Zdroju. Środki na jej działanie pokrywane były z budżetu miasta Jastrzębie-Zdrój oraz pozyskiwane ze źródeł zewnętrznych przez Stowarzyszenie. Placówka zapewniała dzieciom z rejonu ul. Pszczyńskiej opiekę w nauce i organizację czasu wolnego. Funkcjonują także 3 placówki opiekuńczo - wychowawcze. Pracują z wychowankami umieszczonymi w placówce i ich rodzinami. W tym zakresie prowadzony jest szereg działań z zakresu profilaktyki, pedagogizacji i terapii dla wychowanków i ich rodzin. Działania jakie placówki prowadzą w obszarze środowiska lokalnego to integracja mieszkańców.

Miasto zapewnia także opiekę nad dziećmi do lat 3, którą realizują państwowe oraz prywatne żłobki. Zgodnie z danymi GUS na terenie Jastrzębie-Zdroju funkcjonuje 6 takich placówek. Największy ich przyrost nastąpił w 2019 r. (2 dodatkowe miejsca). Łącznie żłobki w 2019 r. oferowały 255 miejsc i opieką objęto 411 dzieci, co stanowi 10% zapotrzebowania na tego typu usługi biorąc pod uwagę liczbę dzieci w wieku żłobkowym.

Tabela 7: Żłobki, miejsca w żłobkach oraz liczba dzieci do lat 3 na terenie Jastrzębie-Zdroju w latach 2016-2019

Wiek	2016	2017	2018	2019
żłobki	3	4	4	6
liczba miejsc w żłobkach	220	238	183	255
dzieci przebywające w żłobkach	301	361	349	411
dzieci w wieku do 3 lat ogółem	2 347	2 424	2 424	2 352
odsetek dzieci objętych opieką w żłobkach	8,7%	8,6%	7,9%	10,5%

Źródło: Główny Urząd Statystyczny

3.2.3. Rynek pracy i ekonomia społeczna

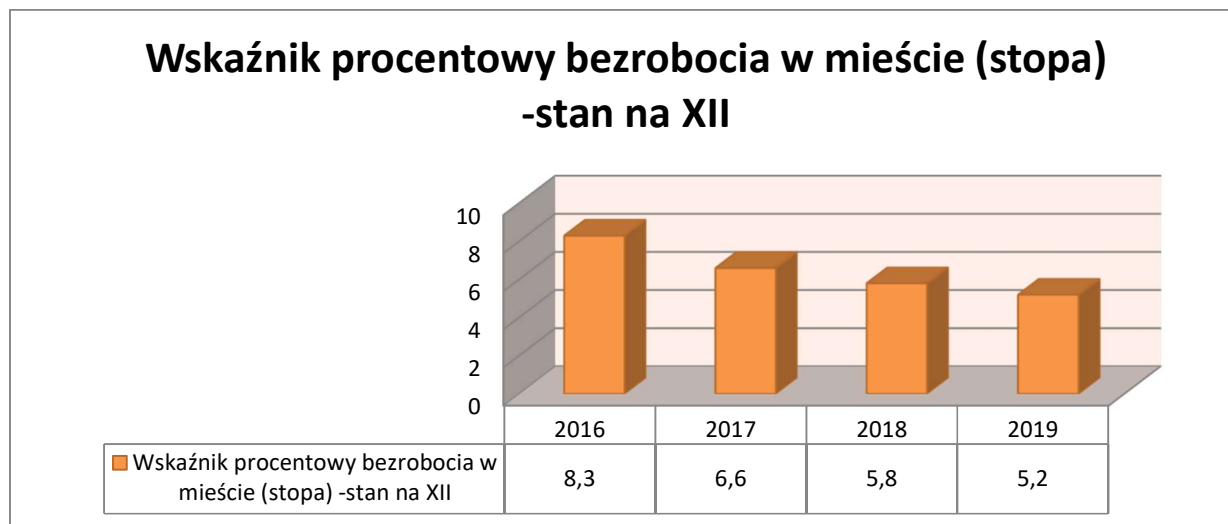
Sytuacja lokalnego rynku pracy jest wynikiem występowania szeregu zjawisk społecznych. Istnieją silne zależności pomiędzy rynkiem pracy a polityką społeczną oraz rynkiem pracy a gospodarką. Zagadnienia związane z problematyką bezrobocia, rynku pracy oraz ekonomią społeczną stanowią jeden z kluczowych obszarów diagnozy sytuacji społecznej miasta. Zjawisko bezrobocia nie jest jednak tylko i wyłącznie pochodną działań instytucji rynku pracy, ale wynika w dużym stopniu z czynników zewnętrznych, które na rynek pracy wpływają, a które swoje źródło mają w koniunkturze gospodarczej. Za kształtowanie polityki rynku pracy, a w szczególności stosowanie instrumentów

pobudzających rynek pracy i aktywizujących osoby bezrobotne, odpowiada Powiatowy Urząd Pracy w Jastrzębiu-Zdroju.

W strategię wpisują się wszystkie działania realizowane przez Powiatowy Urząd Pracy, w tym działania wynikające z ustawy z dnia 20 kwietnia 2004 roku o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy (t.j. Dz.U. 2020 poz. 1409) czyli głównie realizacja usług (pośrednictwo pracy, poradnictwo zawodowe, szkolenia) i instrumentów rynku pracy (staże, prace interwencyjne, dofinansowanie podjęcia działalności gospodarczej czy refundacja kosztów wyposażenia stanowiska pracy), które przyczyniają się do aktywizacji zawodowej osób bezrobotnych i poszukujących pracy oraz spadku poziomu bezrobocia, które jest jednym z problemów społecznych.

Jednym z podstawowych wskaźników bezrobocia jest udział bezrobotnych zarejestrowanych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym. Na dzień 31 sierpnia 2020 roku liczba osób bezrobotnych w ewidencji Powiatowego Urzędu Pracy w Jastrzębiu-Zdroju wyniosła 1879 osób, zaś stopa bezrobocia osiągnęła pułap 5,4%. W tym samym okresie bezrobocie w skali kraju wynosiło 6,1%, a w regionie 4,8%.

Wykres 16: Wskaźnik procentowy bezrobocia w Jastrzębiu-Zdroju w latach 2016-2019

Źródło: dane Powiatowego Urzędu Pracy

Wśród bezrobotnych mieszkańców miasta aż 62% stanowią kobiety (1166 osób). W skali regionu kobiety stanowią 55% bezrobotnych.

Według raportu „Aktywność ekonomiczna ludności w województwie śląskim w II kwartale 2019 roku” w województwie śląskim pracowało około 46% kobiet w wieku produkcyjnym. Dla porównania aktywnych zawodowo mężczyzn jest 61%. Kobiety wykonują zawody o innym, niż płeć męska, charakterze, znacznie częściej pracują w niepełnym wymiarze etatu. Zwykle to one są

zaangażowane w opiekę nad dziećmi, osobami niepełnosprawnymi i seniorami w gospodarstwach domowych, mniej zarabiają, otrzymują niższe świadczenia emerytalne. Poparcie dla takiego rozwiązania jest duże: 53% osób wskazuje, że zarówno mężczyzna, jak i kobieta powinni zarabiać na utrzymanie domu. Prorodzinne ulgi i świadczenia państwowe oraz stereotypowy model śląskiej rodziny dodatkowo zachęcają do pozostania w domu.¹¹

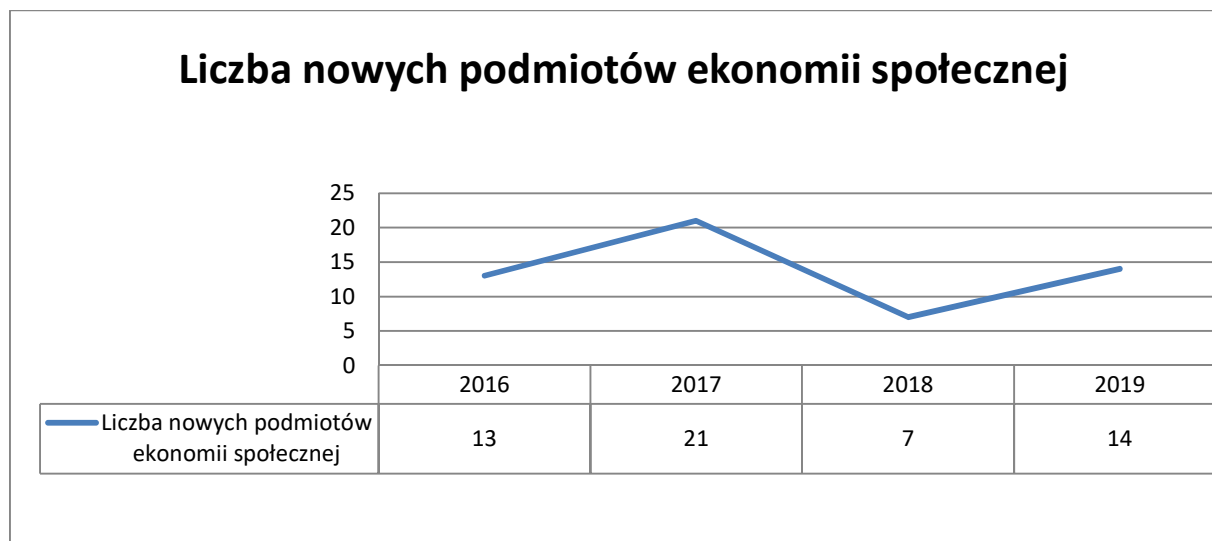
Kolejnymi istotnymi grupami, wśród bezrobotnych mieszkańców miasta są osoby długotrwale bezrobotne stanowiące 33% ogółu bezrobotnych oraz osoby młode – do 30 roku życia - 32%.

Działania kierowane do osób w najtrudniejszej sytuacji w stosunku do rynku pracy na terenie miasta prowadzą m.in. podmioty ekonomii społecznej o charakterze reintegracyjnym, takie jak: Zakład Aktywności Zawodowej, Centrum Integracji Społecznej, Klub Integracji Społecznej. Od 2019r. funkcjonuje Centrum Integracji Społecznej tworzone przez Stowarzyszenie DAR SERCA, reintegrację zawodową prowadzi poprzez udział w warsztatach: gastronomicznym, krawieckim i budowlanym. Utworzenie CIS zostało sfinansowane ze środków UE – Działanie 09.01.05 i obejmuje w ciągu dwóch lat 60 osób zagrożonych wykluczeniem społecznym.

W roku 2019 realizowano, tak jak i w latach poprzednich prace społecznie-użyteczne. Ośrodek jest organizatorem tych prac przy współpracy z Powiatowym Urzędem Pracy. Prace wykonywane są w jednostkach organizacyjnych miasta, placówkach oświatowo-wychowawczych - ogółem w 56 podmiotach w okresie od stycznia do listopada 2019 r. Do prac tych kierowane są osoby długotrwale bezrobotne bez prawa do zasiłku, zarejestrowane w PUP, będącymi klientami Ośrodka. W pracach tych uczestniczyły 123 osoby.

¹¹por. Aktywność ekonomiczna ludności w województwie śląskim w II kwartale 2019 r., BAEL; Europejski Semestr – zestawienie informacji tematycznych. Kobiety na rynku pracy, European Commission; „Kobiety i mężczyźni na rynku pracy 2018”, Urząd Statystyczny w Katowicach

Wykres 17: Liczba nowych podmiotów ekonomii społecznej w Jastrzębiu-Zdroju w latach 2016-2019

Źródło: dane Urzędu Miasta Jastrzębia-Zdroju

Sektor ekonomii społecznej w mieście tworzy 225 podmiotów ekonomii społecznej, wśród których znajduje się jedno przedsiębiorstwo społeczne – Fundacja Familia. W przeliczeniu na każde 10 000 mieszkańców przypada w mieście 26 organizacji pozarządowych.

Wykres 18: Liczba nowych podmiotów ekonomii społecznej w Jastrzębiu-Zdroju w latach 2016-2019

Źródło: dane Urzędu Miasta Jastrzębia-Zdroju

Współpraca miasta z podmiotami ekonomii społecznej odbywała się dwutorowo: w formie finansowej oraz pozafinansowej. Ma ona na celu wzmocnienia potencjału i działań sektora

pozarządowego w obszarach wymagających najpilniejszego wsparcia. Współpraca ta nakierowana była na eliminowanie i rozwiązywanie lokalnych problemów społecznych.

Współpraca finansowa polegała na zlecaniu zadań publicznych w trybie małych zleceń i otwartych konkursów ofert na podstawie przepisów ustawy o działalności pożytku publicznego i wolontariacie w dziedzinach uznanych przez miasto za priorytetowe. Środki finansowe w latach 2016-2020 przekazano na wspieranie i upowszechnianie kultury fizycznej oraz turystyki, kulturę, przeciwdziałanie uzależnieniom i patologiom społecznym, ochronę i promocję zdrowia, edukację, ekologię i ochronę zwierząt oraz ochronę dziedzictwa przyrodniczego, wspieranie rodziny i systemu pieczy zastępczej, pomoc społeczną, w tym pomoc rodzinom i osobom w trudnej sytuacji życiowej oraz wyrównywanie szans tych rodzin i osób.

Inną formą wspierania podmiotów ekonomii społecznej była możliwość korzystania z oprocentowanych pożyczek na realizację zadań prefinansowanych z tej formy wsparcia w latach 2016-2019 skorzystały 3 organizacje pozarządowe.

Współpraca pozafinansowa odbywała się na różnych płaszczyznach przy uwzględnieniu możliwości i zasobów jakimi dysponowało miasto poprzez:

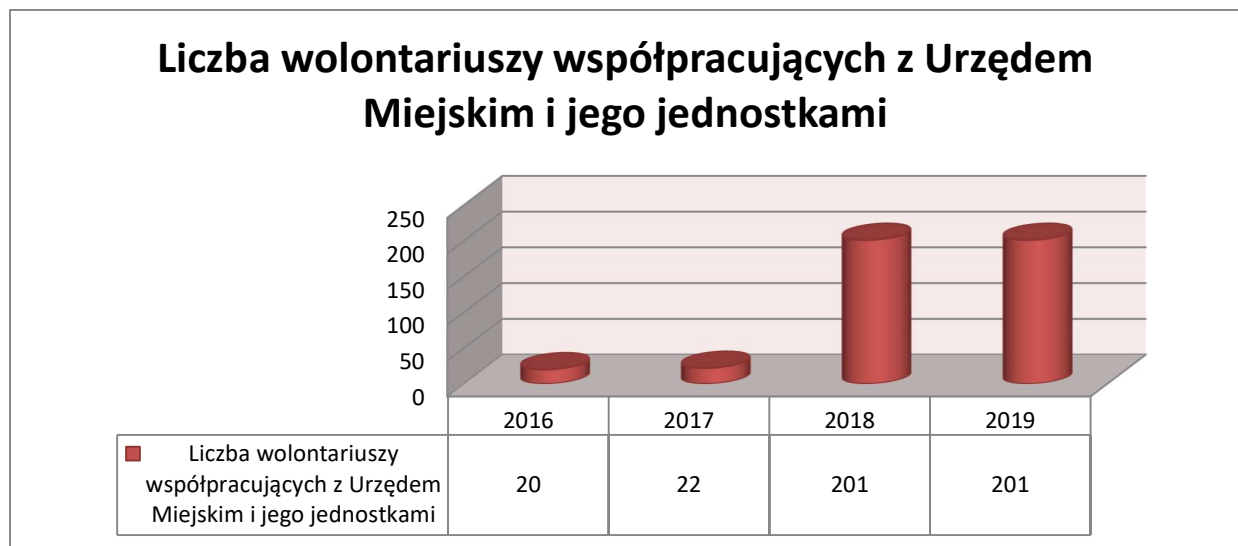
- wymianę informacji o planowanych kierunkach działań, istotnych inicjatywach z punktu widzenia rozwoju miasta oraz lokalnych działań społecznych,
- zapewnienie bieżącego i specjalistycznego doradztwa organizacjom pozarządowym w zakresie ich działalności statutowej,
- prowadzenie na stronie internetowej miasta zakładki poświęconej organizacjom pozarządowym, zawierającej istotne informacje dla sektora pozarządowego wraz z wykazem organizacji prowadzących działalność statutową na terenie miasta,
- udzielanie wsparcia infrastrukturalnego poprzez udostępnianie na preferencyjnych warunkach lokali znajdujących się w posiadaniu miasta,
- konsultacjach społecznych projektów aktów prawa miejscowego w dziedzinach działalności organizacji pozarządowych,
- wspieraniu organizacji posiadających status pożytku publicznego w pozyskiwaniu środków w ramach kampanii 1 %,
- współdziałaniu z Radą Działalności Pożytku Publicznego organu konsultacyjnego i opiniotwórczego, pośredniczącego w relacjach pomiędzy miastem a organizacjami pozarządowymi,
- współorganizacji ważnych wydarzeń, których uczestnikami były podmioty ekonomii społecznej, w ramach których prowadzono promocję ich działań statutowych np. Forum Ekonomii Społecznej, Miasteczko Organizacji Pozarządowych, Jastrzębski Dzień Zwierzaka czy inne spotkania poświęcone aktualnej tematyce i problemom sektora pozarządowego,

- prowadzeniu Jastrzębskiego Centrum Organizacji Pozarządowych z siedzibą przy ul. Wrzosowej 12 A, które swoje zasoby bezpłatnie udostępnia podmiotom ekonomii społecznej jak: możliwość korzystania z sali konferencyjnej, urządzeń biurowych, adresu do korespondencji, organizację szkoleń, warsztatów, promowania wolontariatu i działań społecznych organizacji pozarządowych,
- współpracy w ramach inicjatywy lokalnej,
- obejmowaniu patronatem Prezydenta Miasta Jastrzębie-Zdrój istotnych wydarzeń realizowanych przez organizacje pozarządowe.

Miasto w latach 2016-2018 nawiązało partnerstwo w celu realizacji projektu Ośrodek Wsparcia Ekonomii Społecznej Subregionu Zachodniego OWES. Głównym celem projektu było podniesienie potencjału sektora ekonomii społecznej oraz zwiększenie szans na zatrudnienie osób wykluczonych i zagrożonych wykluczeniem społecznym z terenu Subregionu Zachodniego woj. śląskiego poprzez stworzenie dla nich stabilnych miejsc pracy w sektorze ekonomii społecznej. Organizacje oraz osoby indywidualne zainteresowane podjęciem działalności w zakresie ekonomii społecznej mogły korzystać z doradztwa bieżącego w biurze OWES mieszczącym się w Jastrzębskim Centrum Organizacji Pozarządowych. Do projektu łącznie przystąpiło 87 uczestników i uczestniczek (osoby indywidualne i przedstawiciele podmiotów ekonomii społecznej). Podpisano 21 umów z organizacjami pozarządowymi o udzielenie pomocy de minimis. Utworzono 5 miejsc pracy w przedsiębiorstwach społecznych finansowanych w ramach projektu. Organizacje uzyskały wsparcie szkoleniowo-doradcze (szkolenia dot. zasad funkcjonowania przedsiębiorstw społecznych, doradztwo w zakresie opracowania koncepcji działania, w tym biznesplanu, przygotowania dokumentów założycielskich itp.), szkolenia zawodowe, umożliwiające zdobycie kwalifikacji niezbędnych do pracy w przedsiębiorstwie społecznym, wsparcie pomostowe na pokrycie bieżących kosztów prowadzenia działalności dla każdej osoby w nowopowstałym przedsiębiorstwie społecznym przez pierwszy rok działalności, wsparcie indywidualnego opiekuna/doradcy biznesowego, pakiety dla przedsiębiorstw społecznych (środki finansowe na szkolenia, warsztaty, doradztwo, mentoring, coaching, tutoring, wizyty studyjne itp.). W ramach projektu zorganizowano dwa Fora Ekonomii Społecznej, mające na celu stworzenie wspólnej przestrzeni do wymiany doświadczeń i budowania partnerstw podmiotów społecznych z przedsiębiorcami i samorządowcami.

Miasto Jastrzębie-Zdrój systematycznie angażuje w swoje działania wolontariuszy. W ostatnich latach liczba osób działająca społecznie przekracza 200.

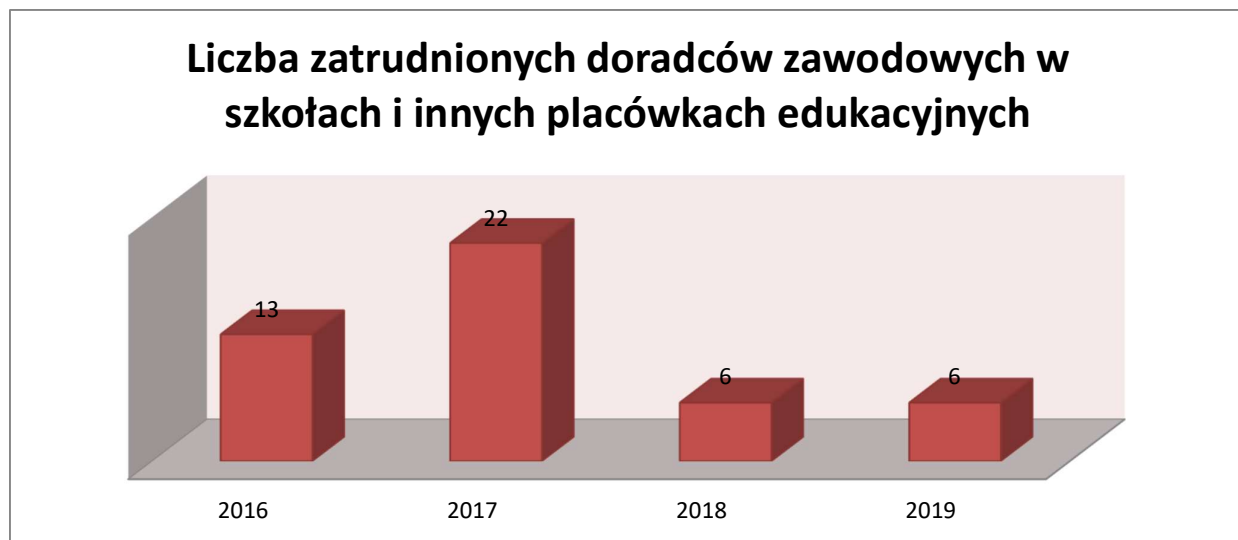
Wykres 19: Liczba wolontariuszy współpracujących z Urzędem Miejskim i jego jednostkami w Jastrzębiu-Zdroju w latach 2016-2019

Źródło: dane Urzędu Miasta Jastrzębia-Zdroju

Na terenie miasta realizowane są działania związane z poradnictwem zawodowym dla uczniów. Ich realizatorami są doradcy zatrudnieni w placówkach edukacyjnych oraz pracownicy publicznych służb zatrudnienia. Powiatowy Urząd Pracy jest też liderem lokalnej sieci współpracy praktyków poradnictwa zawodowego „Jastrzębskie Doradztwo Kariery”, w ramach której ściśle współpracuje z placówkami edukacyjnymi z terenu miasta, w tym z: Poradnią Psychologiczno-Pedagogiczną, Zespołem Szkół nr 1, Szkolnym Ośrodkiem Kariery przy Zespole Szkół nr 2, Zespołem Szkół nr 3, Zespołem Szkół nr 5, Zespołem Szkół nr 6, Zespołem Szkół nr 9, Zespołem Szkół Specjalnych przy Wojewódzkim Szpitalu Rehabilitacyjnym dla Dzieci im. Daniela Rowera, Młodzieżowym Centrum Kariery OHP, Zespół Szkół Zawodowych, Zespół Szkół Sióstr Salezjanek, Zespołem Szkół Handlowych oraz ze Szkołą Podstawową nr 19. Głównym przedsięwzięciem Partnerstwa jest wspólna coroczna organizacja Jastrzębskiego Tygodnia Kariery.

Wykres 20: Liczba zatrudnionych doradców zawodowych w szkołach i innych placówkach edukacyjnych w Jastrzębiu-Zdroju w latach 2016-2019

Źródło: dane Urzędu Miasta Jastrzębia-Zdroju

Powiatowy Urząd Pracy w Jastrzębiu-Zdroju realizuje zadania z zakresu poradnictwa zawodowego wśród osób bezrobotnych, w tym wśród osób młodych, jako zadania wynikającego z ustawy o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy.

W tym zakresie PUP od 2020 roku prowadzi Centrum Rozwoju Kariery TRIGON. Centrum jest zespołem specjalistów w dziedzinach poradnictwa zawodowego, pośrednictwa pracy i rozwoju zawodowego realizującym zadania poprzez poradnictwo indywidualne, grupowe, warsztaty zawodoznawcze i rozwoju osobistego w szkołach, poradnictwo na odległość za pośrednictwem telefonu, Internetu oraz social mediów na rzecz:

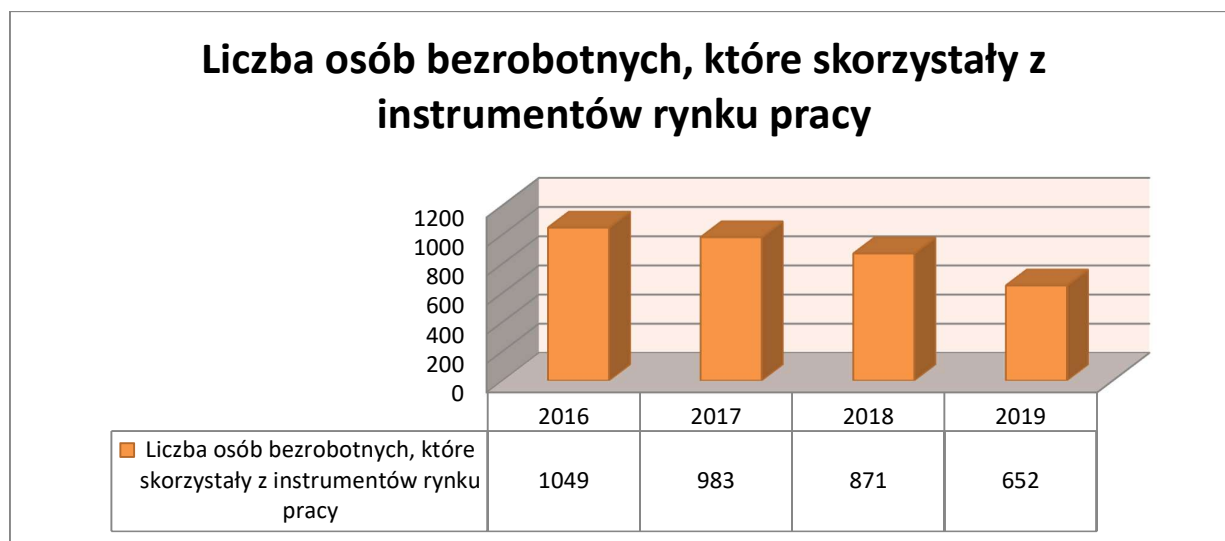
- osób zarejestrowanych w PUP,
- osób poszukujących wsparcia w rozwoju,
- pracodawców poszukujących wsparcia w zakresie doboru kandydatów, określenia wymagań stanowiskowych oraz w rozwoju zawodowym,
- uczniów ostatnich klas szkół podstawowych i ponadpodstawowych,
- nauczycieli jastrzębskich szkół poszukujących wsparcia w pomocy uczniom w wyborze ścieżki zawodowej,
- osób w wieku emerytalnym chcących powrócić na rynek pracy.

W swoich działaniach doradcy Powiatowego Urzędu Pracy stosują m.in. metody Przestrzeni Pozytywnych Wyobrażeń N.E. Amundsona. Metoda ta została wdrożona w działania PUP dzięki udziałowi w projekcie „Przestrzeń rozwoju! Adaptacja metody zintegrowanego doradztwa rozwoju

kariery dla młodzieży”, realizowanym w latach 2017-2018, dotyczącym wypracowania i wdrożenia kompleksowego rozwiązania ukierunkowanego na wzrost potencjału edukacyjno-zawodowego osób młodych.

Poza usługami rynku pracy do zadań PUP należy także odpowiednie angażowanie instrumentów finansowych oddziałujących na rozwój możliwości zatrudnieniowych. Do instrumentów rynku pracy zalicza się: finansowanie kosztów przejazdu, finansowanie kosztów zakwaterowania, dofinansowanie wyposażenia miejsca pracy, podjęcia działalności gospodarczej, refundowania kosztów poniesionych z tytułu opłaconych składek na ubezpieczenia społeczne w związku z zatrudnieniem skierowanego bezrobotnego, finansowanie dodatków aktywizacyjnych. Na przestrzeni lat 2016-2019 systematycznie spadała stopa bezrobocia w mieście i proporcjonalnie do niej zmniejszała się też liczba osób bezrobotnych korzystających z instrumentów rynku pracy. Powiatowy Urząd Pracy systematycznie współpracuje też z Ośrodkiem Pomocy Społecznej w zakresie realizacji prac społecznie użytecznych.

Wykres 21: Liczba osób bezrobotnych, które skorzystały z instrumentów rynku pracy w Jastrzębiu-Zdroju w latach 2016-2019

Źródło: dane Powiatowy Urząd Pracy w Jastrzębiu-Zdroju

Powiatowy Urząd Pracy systematycznie realizuje zadania ustawowe związane z przyznawaniem środków na podjęcie działalności gospodarczej, a od 2017 roku realizuje program „Jastrzębska Karta Przedsiębiorcy”. Program ma na celu wspieranie przedsiębiorczości poprzez:

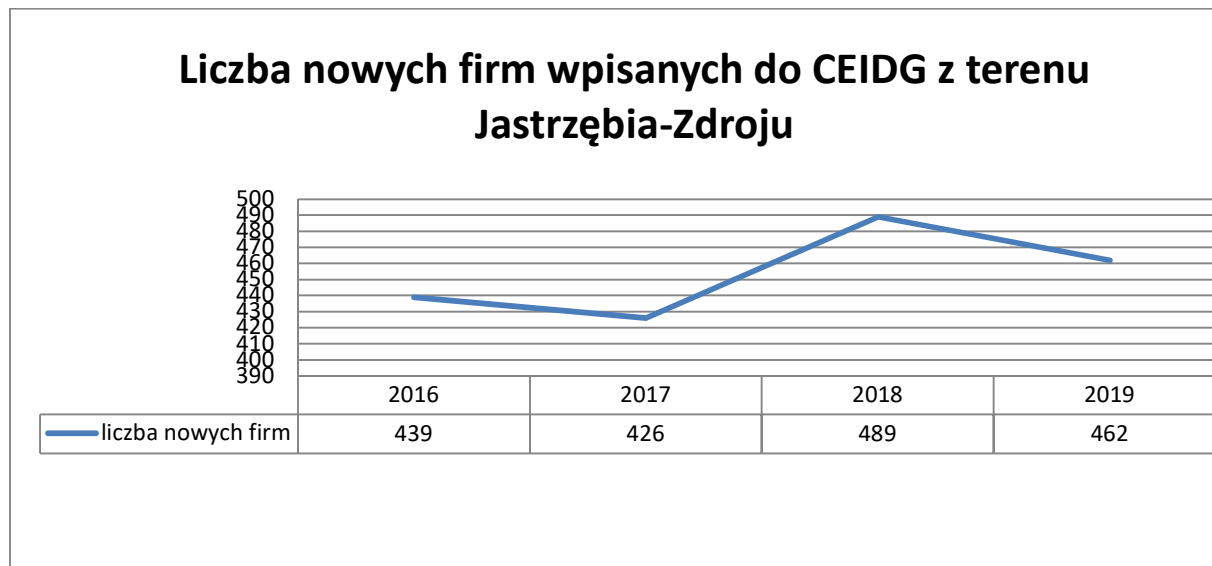
- tworzenie sprzyjających warunków do prowadzenia biznesu,
- zmniejszenie barier w prowadzeniu własnej działalności gospodarczej,

- pobudzanie aktywności osób w kierunku podejmowania i prowadzenia działalności gospodarczej,
- promocję Partnerów Programu.

„Jastrzębska Karta Przedsiębiorcy” weszła w życie na mocy zarządzenia Prezydenta Miasta Jastrzębie-Zdrój nr Or-IV.0050.492.2017 z dnia 25 sierpnia 2017 roku.

Każdego roku na terenie Jastrzębia-Zdroju rejestruje się ponad 400 nowych przedsiębiorców.

Wykres 22: Liczba nowych firm wpisanych do CEIDG z terenu Jastrzębia-Zdroju w latach 2016-2019

Źródło: dane Urzędu Miasta Jastrzębia-Zdroju

Tworzenie Strategii podczas trwającej pandemii niesie ze sobą konieczność koncentracji na możliwych zmianach, które na ten czas są trudne do precyzyjnego określenia. Widoczny jest rozdźwięk pomiędzy danymi ukazującymi przebieg zjawiska bezrobocia w ostatnich 4 latach a danymi, które otrzymujemy obecnie. Zatrzymanie spadku liczby osób bezrobotnych oraz duża liczba firm, które zgłosiły się po pomoc związaną ze wsparciem ich w ramach Tarczy Antykryzysowej pozwalają stwierdzić, że sytuacja na lokalnym rynku pracy w najbliższym czasie może ulec pogorszeniu. Na chwilę obecną trudno jednak wskazać skalę tego zjawiska oraz założyć jakie będą możliwości prawne, organizacyjne i finansowe aby realizowane wsparcie publiczne było efektywne. Obecnie nie mamy jeszcze pełnej informacji na temat aktualnych problemów. Więcej będzie można powiedzieć po zakończeniu wsparcia przedsiębiorców, kiedy to okaże się czy realizowana pomoc faktycznie przełożyła się na utrzymanie miejsc pracy. Jak wykazano we wcześniejszych informacjach bezrobocie wywołuje i pogłębia inne problemy społeczne. Przywrócenie równowagi w takiej sytuacji będzie wymagało zaangażowania i współpracy różnych instytucji i organizacji.

Po okresie stopniowego spadku bezrobocia w ostatnich latach, w najbliższej perspektywie widoczny jest problem kryzysu, który skutkować będzie ponownym wzrostem liczby osób bezrobotnych. Stąd też konieczne jest wspieranie zarówno osób indywidualnych, tracących zatrudnienie, jak również pracodawców, którzy będą mogli utrzymać istniejące lub stworzyć nowe miejsca pracy.

3.2.4. Uzależnienia, przemoc i bezpieczeństwo

Uzależnienia, takie jak alkoholizm, narkomania, a także przemoc w rodzinie należą do najpoważniejszych problemów społecznych. Powyższe zjawiska powodują szkody we wszystkich sferach życia. Działania w zakresie bezpieczeństwa na terenie miasta realizowane są przede wszystkim przez służby mundurowe: Policję i Straż Miejską, natomiast działania związane z uzależnieniami i przemocą wymagają współpracy interdyscyplinarnej wielu instytucji. Poczucie bezpieczeństwa mieszkańców jest zjawiskiem bardzo złożonym, na które składają się m.in. informacje na temat ilości i charakteru popełnianych przestępstw. Warto przy tym pamiętać, iż czasem jedno brutalne przestępstwo może zupełnie zmienić subiektywne poczucie bezpieczeństwa całego miasta.

Tabela 8: Liczba przestępstw popełnianych w Jastrzębiu Zdroju w latach 2016-2019

	2016	2017	2018	2019
- liczba przestępstw stwierdzonych ogółem	1825	2263	1914	1837
- liczba wykroczeń ogółem	2605	2433	2662	2662

Źródło: Komenda Miejska Policji w Jastrzębiu Zdroju

Z danych Komendy Miejskiej Policji w Jastrzębiu-Zdroju wynika, że w latach 2016-2019 ogólny wskaźnik wykrywalności odnotował wahania, najniższy poziom osiągnął w 2018 r. (69,6%), natomiast najwyższy w 2017 r. (78,3%). Wykrywalność przestępstw kryminalnych wskazuje na tendencję wzrostową, w 2016 r. wynosiła 61,2%, natomiast w 2019 r. - 75,6% co stanowi wzrost o 14,4 punktów procentowych. W 2016 roku wszczęto ogółem 1861 postępowań, tendencję wzrostową obserwuje się do 2018 r., gdzie osiągnięto poziom 2212 postępowań, natomiast w 2019r. odnotowano 2109 wszczętych postępowań. W kategorii postępowań kryminalnych odnotowano wzrost w latach 2016-2018 tj. kolejno 1304, 1590 i 1702 wszczętych postępowań, z kolei w 2019 r. postępowań było 1560, co daje spadek o 142 w stosunku do 2018 r.

Wykrywalność przestępstw przez funkcjonariuszy Komendy Miejskiej Policji w Jastrzębiu-Zdroju za wykroczenia szczególnie uciążliwa dla społeczeństwa waha się w badanym okresie. W 2016 r. wykrywalność przestępstw wynosiła 40,7% natomiast w 2019 r. 52,8 % co daje różnicę na poziomie 12,1 punktów procentowych wzrostu. Gdzie wykroczenia szczególnie uciążliwe to: kradzieże, włamania, kradzieże samochodowe, rozboje, bójki i pobicia, uszkodzenia ciała, zniszczenie mienia. W 2016 r. wszczęto łącznie 651 postępowań. W 2019 r. odnotowano 522 wszczęte postępowania, co wskazuje na tendencję spadkową liczby wszczynanych postępowań. Najwięcej, bo 277 postępowań dotyczących kradzieży wszczęto w 2016 r. w każdym kolejnym roku obserwuje się

spadek liczby tego typu postępowań, a w 2019 r. odnotowano ich 208. Kolejny znaczący wskaźnik to liczba wszczętych postępowań dotyczących zniszczenia mienia. Najwięcej odnotowano ich w 2016 r. - 156, natomiast w 2019 r. było ich 138.

W latach 2017-2019 Komenda Miejska Policji w Jastrzębiu-Zdroju wszczęła 572 postępowania w zakresie przestępczości narkotykowej, natomiast ilość przestępstw stwierdzonych wynosi 574. Szczególną uwagę należy zwrócić na wskaźnik ilości zabezpieczonych narkotyków (w gramach), który wyniósł 18172, przy czym próg satysfakcji wynosi 8073.

Komenda Miejska Policji w Jastrzębiu-Zdroju prowadzi intensywne działania w zakresie badania zawartości alkoholu wśród kierowców. W 2018 r. poddano badaniu 39 636 kierujących, z czego 210 było nietrzeźwych. Natomiast w 2019 r. poddano badaniu 42 787 osób i wykryto 216 przypadków nietrzeźwych.

Wykres 23:. Liczba programów/projektów w zakresie profilaktyki i poprawy bezpieczeństwa realizowanych z udziałem miejskich jednostek organizacyjnych i Policji

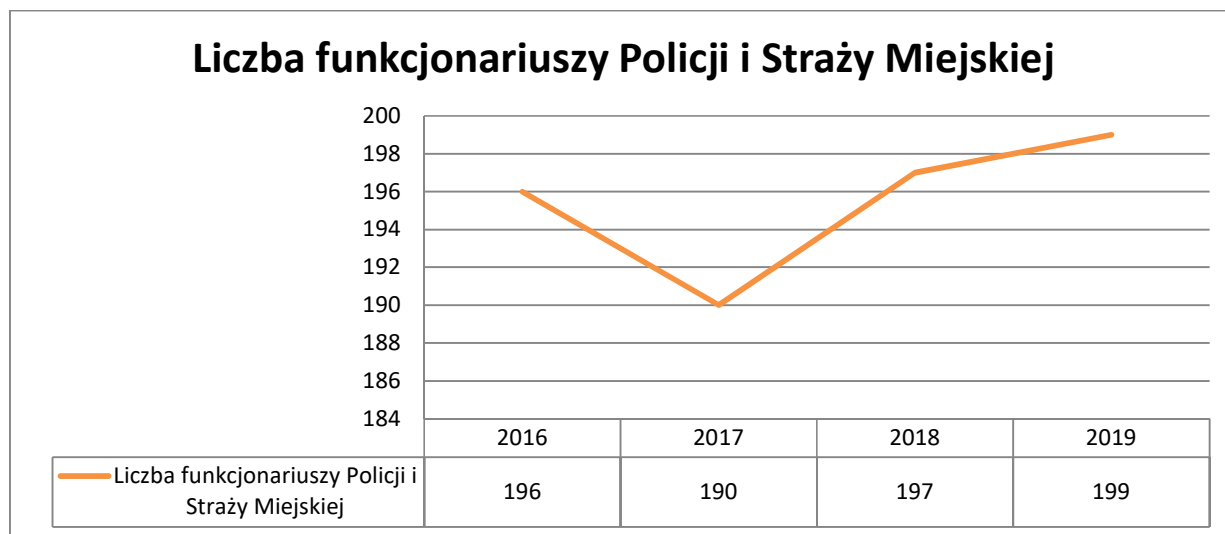
Źródło: Wydział Polityki Społecznej i Mieszkaniowej Urzędu Miasta Jastrzębie-Zdrój

Straż Miejska jest instytucją, której głównym zadaniem jest zapewnienie ładu i porządku publicznego oraz współpraca z gminnymi instytucjami w zakresie pomocy. Straż Miejska Jastrzębia-Zdroju w latach 2016-2019 podejmowała następujące działania w zakresie bezpieczeństwa:

- Realizacja projektu profilaktycznego dla uczniów jastrzębskich szkół średnich pt. „Revolution Train”. Projekt posiadał partnera zagranicznego w postaci czeskiego miasta Karvina.
- Organizacja ogólnomiejskich konkursów profilaktycznych dla uczniów szkół podstawowych, gimnazjalnych i ponadgimnazjalnych.

W latach 2016-2019 obserwuje się wzrost liczby przyjętych przez funkcjonariuszy straży miejskiej zgłoszeń od mieszkańców. W 2016 r. liczba takich zgłoszeń wyniosła 5187, natomiast w 2019 r. – 5333, co stanowi wzrost na poziomie 2,8 %. Zmianie uległa również liczba zatrudnionych funkcjonariuszy. W 2018 r. Straż Miejska Jastrzębia-Zdroju zatrudniała 34 osoby, natomiast rok później liczba zatrudnionych spadła do 32.

Wykres 24.: Liczba funkcjonariuszy Policji i Straży Miejskiej

Źródło: Komenda Miejska Policji

Omawiając temat uzależnień należy zwrócić uwagę nie tylko na uzależnienie od alkoholu, ale również wszelkiego rodzaju substancji psychoaktywnych oraz uzależnienia behawioralne. W związku z tym, że problemem uzależnień zajmuje się wiele instytucji, diagnoza sytuacji jest bardzo utrudniona, a dane ilościowo-jakościowe rozproszone.

Część działań prowadzonych przez Komendę Miejską Policji w Jastrzębiu-Zdroju ukierunkowana jest na przeciwdziałanie uzależnieniom. Odpowiednio przeszkoleni funkcjonariusze prowadzą szkolenia dla nauczycieli i pedagogów w zakresie rozpoznawania osób będących pod wpływem środka odurzającego oraz przekazują informacje o właściwym reagowaniu na zaobserwowane nieprawidłowości w zachowaniu uczniów. Tylko w 2019 r. odbyło się 180 spotkań z dziećmi oraz 113 spotkań z seniorami, pedagogami i mieszkańcami. Ponadto Komenda Miejska Policji w Jastrzębiu-Zdroju zorganizowała 4 Debaty społeczne pod hasłem „Porozmawiajmy o bezpieczeństwie – możesz mieć na nie wpływ, a także 6 imprez o charakterze festynów.

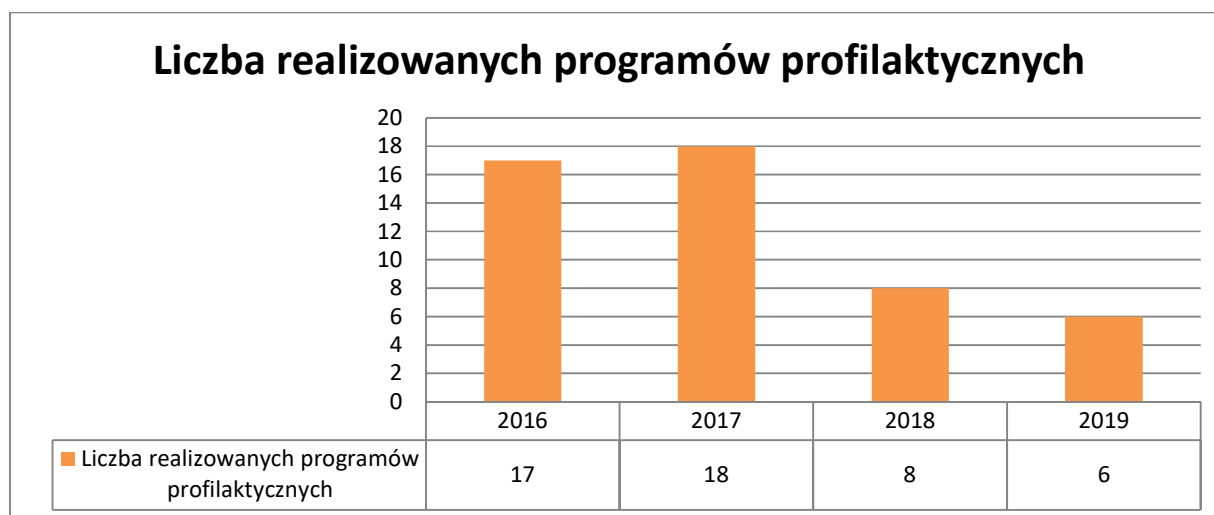
Zadania w zakresie doprowadzania osób do wytrzeźwienia są równie sprawnie realizowane przez funkcjonariuszy Komendy Miejskiej Policji w Jastrzębiu-Zdroju. Niepokój może budzić tendencja wzrostowa występująca w każdej z kategorii, w tym:

w 2018 r. – 261 osób, w 2019 r. – 416 osób, z czego:

- doprowadzonych do pomieszczenia dla osób zatrzymanych: 2018 r. – 221 osób, 2019 r. – 304 osoby,
- doprowadzonych do miejsca zamieszkania: 2018 r. – 36 osób, 2019 r. – 107 osób,
- doprowadzonych do zakładu leczniczego: 2018 r. – 4 osoby, 2019 r. 5 osób.

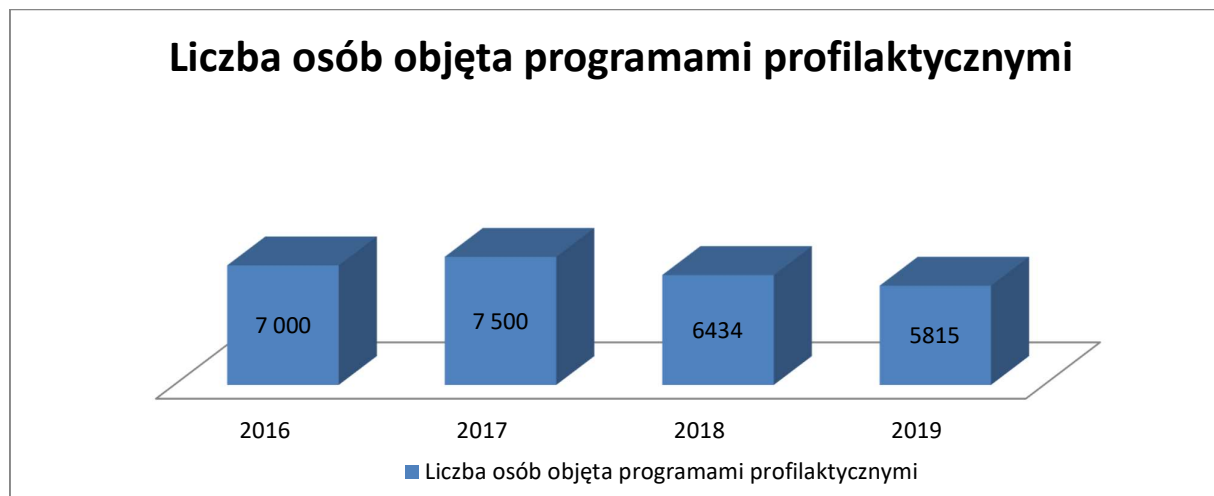
W Jastrzębiu-Zdroju funkcjonuje Miejska Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych, która systematycznie prowadzi rozmowy motywujące do podjęcia leczenia odwykowego z osobami nadużywającymi alkoholu. W mieście działały dwa kluby abstynenckie, które zgodnie z celami statutowymi prowadziły działalność profilaktyczną na terenie miasta. Działał Punkt Konsultacyjny dotyczący narkomanii dla wszystkich, którzy mają problemy związane z narkotykami.

Wykres 25: Liczba realizowanych programów profilaktycznych

Źródło: Wydział Polityki Społecznej i Mieszkaniowej Urzędu Miasta Jastrzębie-Zdrój

Wykres 26: Liczba osób objęta programami profilaktycznymi.

Źródło: Wydział Polityki Społecznej i Mieszkaniowej Urzędu Miasta Jastrzębie-Zdrój

Alkoholizm, powielanie patologicznych wzorców zachowań, bezrobocie, uzależnienie ekonomiczne i emocjonalne od partnera, frustracja związana z trudnościami ekonomicznymi często prowadzi do przemocy w rodzinie. W celu zwiększenia skuteczności realizacji zadań na rzecz przeciwdziałania przemocy w rodzinie, Komenda Miejska Policji w Jastrzębiu-Zdroju prowadzi stałą współpracę z Ośrodkiem Pomocy Społecznej, Poradnią Psychologiczno – Pedagogiczną, pedagogami szkolnymi, kuratorami sądowymi, Miejską Komisją do Spraw Rozwiązywania Problemów Alkoholowych. Dzielnicy podczas pełnienia dyżurów w siedzibach zarządów osiedli udzielają porad osobom zgłaszającym się z tym problemem, prowadzą również bieżące rozeznanie wśród rodzin dotkniętych przemocą wewnątrzrodzinną co w sposób znaczący ułatwia procedura „Niebieskie Karty”. Kolejnym etapem postępowania ze strony Policji jest wszczynanie postępowań przygotowawczych, z czego znaczna część jest kierowana z aktem oskarżenia do Sądu. W drastycznych przypadkach, gdy narażone jest życie lub zdrowie ofiary przemocy, Komenda Miejska Policji w Jastrzębiu-Zdroju występuje z wnioskiem do Prokuratury o podjęcie środka zapobiegawczego w postaci tymczasowego aresztowania wobec sprawcy przestępstwa. W sytuacji, gdy istnieje podejrzenie nieprawidłowej sytuacji opiekuńczo wychowawczej małoletnich z rodzin dotkniętych przemocą, na bieżąco kierowane są wnioski do Sądu Rodzinnego o merytoryczne rozpoznanie sprawy. Od kilku lat obserwuje się znacznie częstsze korzystanie przez ofiary przemocy z różnych form pomocy ze strony uprawnionych instytucji. W większości przypadków przeważającą grupę sprawców nadal stanowią mężczyźni znajdujący się pod wpływem alkoholu, w wielu rodzinach przemoc powtarza się wielokrotnie.

Procedura interwencji policyjnej „Niebieskie Karty” przyczyniła się do usystematyzowania działań dotyczących przemocy w rodzinie. Z relacji pokrzywdzonych wynika, że w dużej mierze przyczyniła się do poprawy skuteczności działań. Ofiary przemocy otrzymujące informacje o sposobach postępowania i dalszej obrony, często podejmowały kolejne kroki. Bardzo ważnym zagadnieniem jest koordynacja działań w przedmiotowym temacie na szczeblu miejskim, dalsze kontynuowanie współpracy pomiędzy poszczególnymi instytucjami w celu systemowego wsparcia dla rodzin dysfunkcyjnych.

Tabela 9: Liczba wszczętych procedur „Niebieskie Karty” w latach 2014 i 2019

	2014	2019
Zespół Interdyscyplinarny	296	317

Źródło: Ośrodek Pomocy Społecznej

W Jastrzębiu-Zdroju działa Zespół Interdyscyplinarny, który zajmuje się sprawami związanymi z problemami przemocy w rodzinie. Funkcję koordynatora działań zespołu pełni Ośrodek

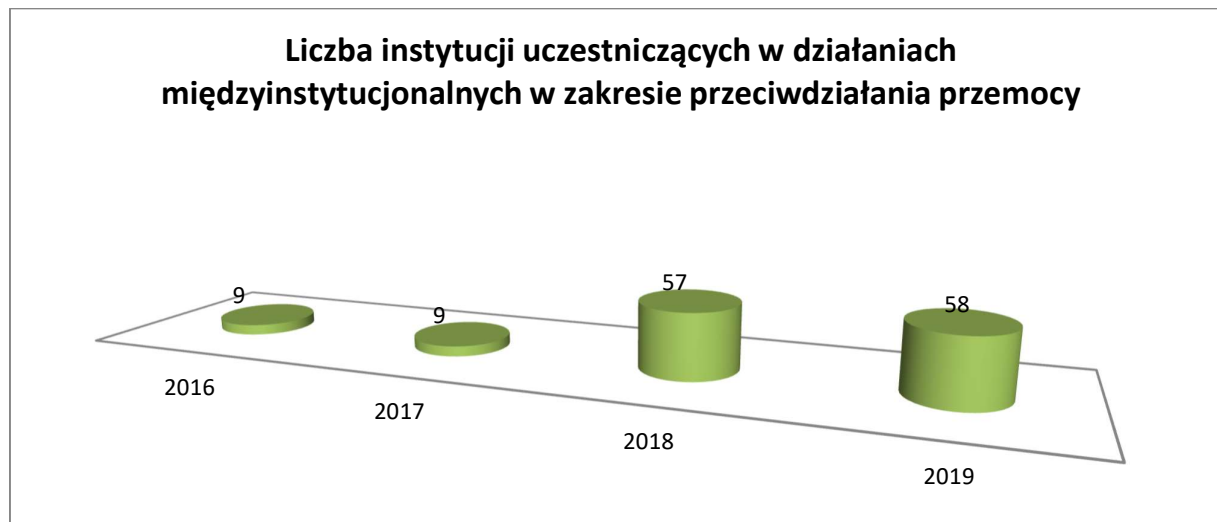
Pomocy Społecznej. W skład zespołu wchodzi specjaliści z różnych dziedzin reprezentujący istotne instytucje, którzy stale podnoszą swoje kompetencje biorąc udział w specjalistycznych szkoleniach i konferencjach. Skład zespołu został w 2019 r. powiększony o nowych członków, w tym przedstawiciela Sądu, Komendy Miejskiej Policji oraz Poradni Psychologiczno-Pedagogicznej.

W 2019 r. zwołano 5 posiedzeń całego Zespołu Interdyscyplinarnego. Głównymi, podejmowanymi przez Zespół tematami, były zjawiska przemocy w rodzinie w Jastrzębiu-Zdroju oraz międzyinstytucjonalna współpraca w zakresie podejmowanych interwencji. Zespół podejmował również inicjatywy zwiększające świadomość wśród przedstawicieli instytucji miejskich i mieszkańców, do najciekawszych zaliczyć można:

- Organizacja szkolenia dla dyrektorów przedszkoli publicznych pt. „Skutki niezawiadamiania organów ścigania o podejrzeniu popełnienia przestępstwa na szkodę dzieci”.
- Organizacja szkolenia dla uczniów w temacie przemocy w rodzinie.
- Organizacja kampanii społecznej „Biała wstążka”.
- Organizacja spotkania informacyjnego dla seniorów, poruszającego problematykę zjawiska przemocy w rodzinie oraz procedury interwencyjnej.
- Organizacja dyżurów informacyjnych dla mieszkańców.

Na przestrzeni ostatnich lat liczba „Niebieskich Kart”, które wpłynęły do Zespołu wzrosła z 296 w 2014 r. do 317 w 2019 r.

Wykres 27: Liczba instytucji uczestniczących w działaniach międzyinstytucjonalnych w zakresie przeciwdziałania przemocy w latach 2016-2019

Źródło: Wydział Polityki Społecznej i Mieszkaniowej Urzędu Miasta Jastrzębie-Zdrój

Swoje działania w ramach prowadzonych zajęć korekcyjno-edukacyjnych, Ośrodek Pomocy Społecznej w 2019 r. skierował do dorosłych osób stosujących przemoc w rodzinie. W zajęciach uczestniczyło 35 sprawców, a ukończyło zajęcia 28. Zajęcia prowadzone były w II edycjach – jedna edycja wolnościowa oraz jedna edycja na terenie Zakładu Karnego w Jastrzębiu-Zdroju.

Ośrodek Pomocy Społecznej w Jastrzębiu-Zdroju oferuje wsparcie w zakresie rozwiązywania konfliktów rodzinnych poprzez mediacje. Każdy, kto objęty jest wsparciem Ośrodka, a ma taką potrzebę, może zgłosić się do pracownika socjalnego, który umożliwi mu kontakt z mediatorem.

Od 2016 r. działa Punkt Interwencji Kryzysowej, w którym zatrudniono na stałe 3 psychologów oraz 2 pracowników socjalnych. Z danych Ośrodka Pomocy Społecznej wynika, że na stanowisku psychologa występuje duża rotacja pracowników. Tylko w 2019 r. PIK udzielił 780 konsultacji psychologicznych, z czego 66 odbywało się w terenie. Łącznie z konsultacji w 2019 r. skorzystało 417 osób, w tym 285 kobiet, 100 mężczyzn, 32 dzieci. Najczęstszymi problemami, z którymi zwracali się klienci były: problemy życiowe, problemy rodzinne, przemoc domowa, problemy wychowawcze.

W badanym okresie 37 rodzin zostało objętych diagnozą dotyczącą kandydatów zgłaszających gotowość do pełnienia funkcji rodziny zastępczej oraz ponownych diagnoz istniejących rodzin zastępczych. Udzielono 46 konsultacji prawnych.

Z danych Ośrodka Pomocy Społecznej wynika, że jest zapotrzebowanie na utworzenie całodobowego Ośrodka Interwencji Kryzysowej.

Tabela 10. Mieszkania chronione w latach 2016-2019

	2016	2017	2018	2019
Liczba mieszkań chronionych	5	6	6	6
Liczba osób objętych wsparciem w ramach mieszkań chronionych	29	35	40	48

Źródło: Ośrodek Pomocy Społecznej

Rodziny znajdujące się w sytuacji kryzysowej mogą skorzystać z funkcjonujących w Jastrzębiu-Zdroju mieszkań chronionych. Ich głównym zadaniem jest zapewnienie bezpieczeństwa, przeciwdziałanie rozpadowi rodziny oraz przemocy w rodzinie i jej skutkom oraz zapobieganie przechodzenia kryzysu w stan chroniczny. Mieszkania, którymi dysponuje miasto są wyposażone w podstawowy sprzęt gospodarstwa domowego i meble. Za tworzenie i utrzymanie mieszkań chronionych odpowiada Ośrodek Pomocy Społecznej. Osoby korzystające z mieszkań chronionych objęte są wsparciem pracownika socjalnego oraz specjalistów zatrudnionych w OPS. Skierowanie do mieszkania chronionego wydawane jest na podstawie decyzji administracyjnej, która poprzedzona jest wywiadem środowiskowym przeprowadzonym przez pracownika socjalnego. Pobyt w mieszkaniu podlega opłacie, zgodnie z umową zawartą z mieszkańcem, po uwzględnieniu indywidualnych

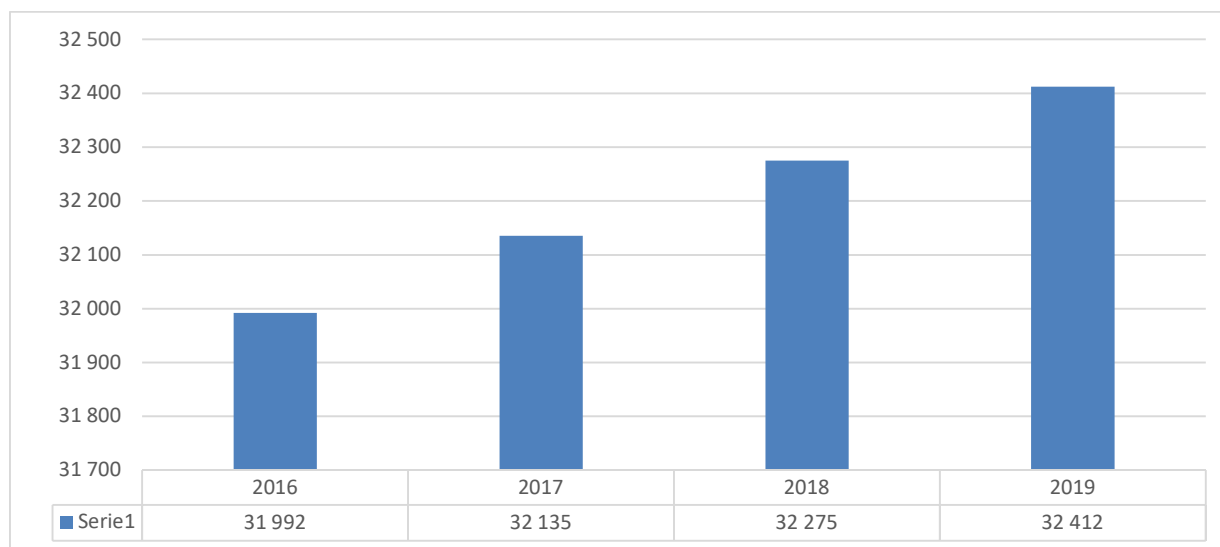
warunków zakwaterowania. W badanym okresie wzrosła liczba mieszkań chronionych z 5 do 6 co nastąpiło w 2017 r. Z roku na rok obserwuje się również wzrost liczby osób korzystających z mieszkań chronionych. W 2016 r. z dostępnych 5 mieszkań korzystało 29 mieszkańców, natomiast w kolejnych latach, gdy do dyspozycji było 6 mieszkań, korzystało kolejno w 2017 r. – 35 osób, w 2018 r. – 40 osób, a w 2019 r. – 48 osób.

Analizując dane zawarte w części 3.2.4. należy zwrócić uwagę na to, że istnieje widoczna zależność między wzrostem liczby osób doprowadzanych przez funkcjonariuszy policji do wytrzeźwienia, spadkiem liczby realizowanych programów profilaktycznych oraz spadkiem liczby osób objętych programami profilaktycznymi a rosnącą liczbą wszczętych procedur niebieskiej karty i liczbą osób korzystających z mieszkań chronionych.

3.2.5. Mieszkalnictwo

Na terenie miasta Jastrzębie-Zdrój w ostatnich latach wyraźnie wzrasta liczba zasobów mieszkaniowych. Według danych Głównego Urzędu Statystycznego, w końcu grudnia 2019 roku na terenie miasta znajdowało się 32 412 mieszkań. Łączna powierzchnia mieszkań na koniec 2019 r. wyniosła: 2 261 450 m², a ich średnia powierzchnia to około 69,8 m². Na jednego mieszkańca miasta Jastrzębie-Zdrój przypada średnio 25,5 m² powierzchni mieszkania.

Wykres 28: Zasoby mieszkaniowe na terenie miasta Jastrzębie-Zdrój w latach 2016-2019 (stan na 31.12.)

Źródło: Główny Urząd Statystyczny

Dane wskazują, że infrastruktura mieszkaniowa na terenie miasta jest dobrze rozwinięta oraz bardzo zróżnicowana. Na obrzeżach miasta przeważa zabudowa niska (domy jednorodzinne, wolnostojące), w centrum i w sąsiedztwie kopalń występuje głównie wysoka zabudowa wielorodzinna (obejmująca głównie bloki wielorodzinne zbudowane na osiedlach mieszkaniowych, najczęściej 10-piętrowe).

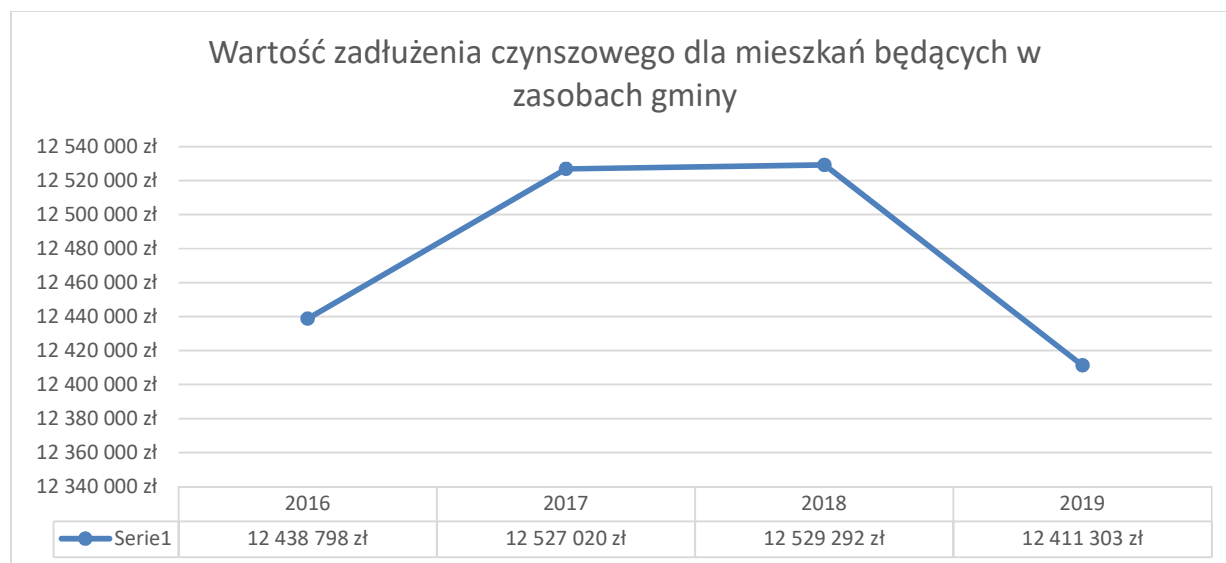
W związku ze znaczną ilością budynków wielorodzinnych, za zarządzanie i utrzymanie bloków mieszkaniowych odpowiedzialne są spółdzielnie mieszkaniowe. Do największych działających w mieście spółdzielni należą: Spółdzielnia Mieszkaniowa "JAS-MOS", Górnicza Spółdzielnia Mieszkaniowa w Jastrzębiu-Zdroju, Górnicza Spółdzielnia Budownictwa Mieszkaniowego im. Stanisława Staszica w Wodzisławiu Śląskim oraz Spółdzielnia Mieszkaniowa „Nowa”. Do pozostałych znaczących administratorów zasobem mieszkaniowym należy Miejski Zarząd Nieruchomości oraz Towarzystwo Budownictwa Społecznego „Daszek”

Spółdzielnie mieszkaniowe na terenie miasta podejmują działania w zakresie remontów, mimo to potrzeby są ogromne. Zasoby mieszkaniowe wymagają licznych prac modernizacyjnych. Wiek budynków (zazwyczaj około 35-45 lat) pozwala stwierdzić, iż zapotrzebowanie na działania remontowo-modernizacyjne będzie stopniowo wzrastało.

Istotnym problemem w zakresie mieszkalnictwa są zaległości w opłatach i prowadzone w związku z nimi postępowania eksmisyjne. Z uwagi na sprzyjające przepisy prawne tego typu postępowania podejmowane są głównie przez spółdzielnie mieszkaniowe. Według danych Głównego Urzędu Statystycznego w okresie od 2016-2019 liczba toczących się postępowań eksmisyjnych w lokalach innych niż spółdzielcze z powodu zaległości czynszowych wzrosła z 31 do 39 spraw. Natomiast orzeczonych przez sąd eksmisji było tyle samo w 2016 i 2019 r. – 25.

Dane Głównego Urzędu Statystycznego za lata 2016 i 2019 wskazują na dużą liczbę toczących się postępowań eksmisyjnych ze względu na zaległości czynszowe na terenie miasta i niewspółmiernie niską liczbę wykonanych eksmisji (2016 r. – 3, 2019 r. - 2).

Wykres 29: Wartość zadłużenia czynszowego dla mieszkań będących w zasobach gminy.

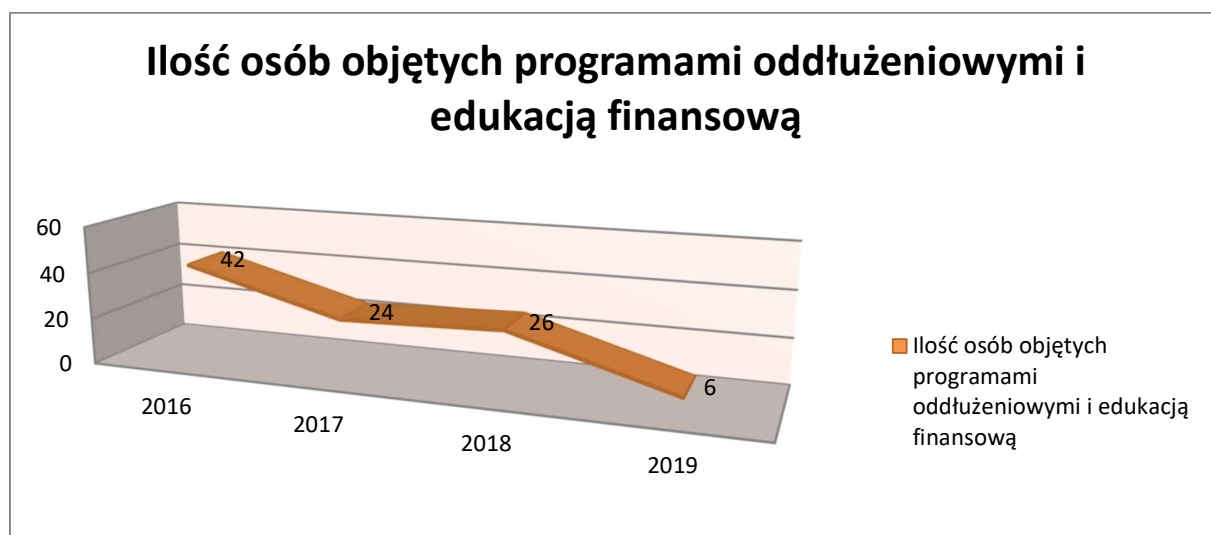

Źródło: Wydział Polityki Społecznej i Mieszkaniowej Urzędu Miasta Jastrzębie-Zdrój

Dane z lat 2016-2018 Urzędu Miasta wskazują na wzrost zadłużenia czynszowego dla mieszkań będących w zasobach gminy. Natomiast w 2019 r. obserwuje się duży spadek zadłużenia gdzie różnica między 2018 r. a 2019 r. wyniosła 117 989,00 zł.

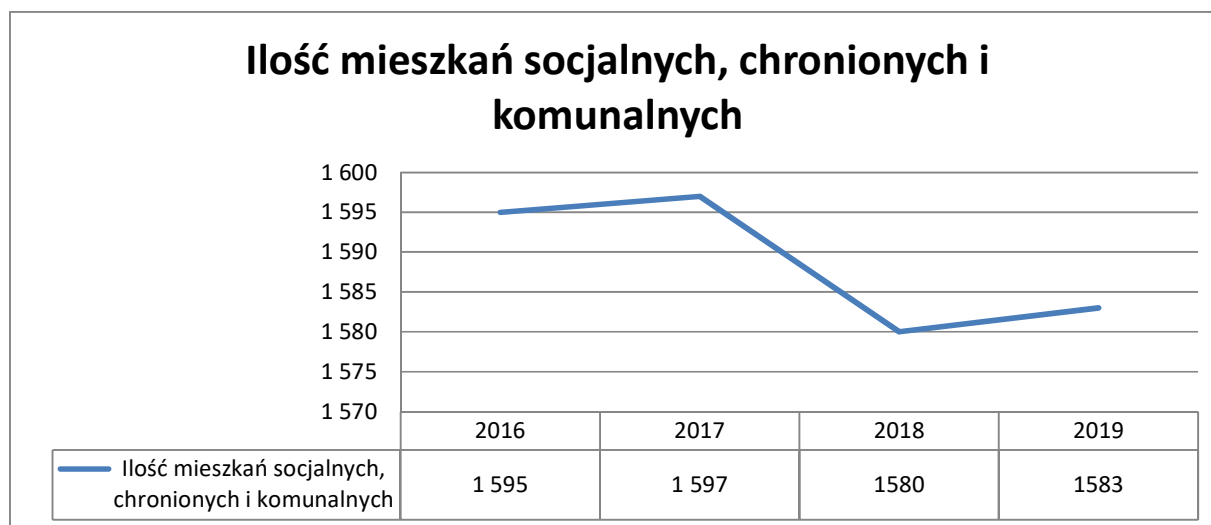
Znaczny spadek zadłużenia może wynikać z efektywnie prowadzonego programu oddłużeniowego oraz edukacji finansowej prowadzonej przez Urząd Miasta.

Wykres 30: Ilość osób objętych programami oddłużeniowymi i edukacją finansową

Źródło: Wydział Polityki Społecznej i Mieszkaniowej Urzędu Miasta Jastrzębie-Zdrój

Wykres 31: Mieszkania socjalne, chronione i komunalne – stan zasobu na dzień 31 grudnia 2019 roku

Źródło: Wydział Polityki Społecznej i Mieszkaniowej Urzędu Miasta Jastrzębie-Zdrój

Mieszkania znajdujące się w zasobie gminy w dużej mierze obciążone są zaległościami z tytułu opłat lokalowych, co w znacznym stopniu obciąża budżet miasta i utrudnia prowadzenie inwestycji w poprawę warunków lokalowych na terenie miasta.

3.2.6. Edukacja

Pośród obiektywnych wyznaczników jakości życia wskazać można między innymi: poziom materialny, warunki pracy, życia, mieszkania i leczenia, bezpieczeństwo ekologiczne, relacje

społeczne i aktywność mieszkańców, możliwość rozwoju osobistego (edukacja, uczestnictwo w kulturze) czy też rekreację i wypoczynek. Poniżej przedstawiono ujęcie diagnostyczne skupione na trzech ostatnich wyznacznikach.

Pierwszym analizowanym elementem była edukacja prowadzona na terenie miasta. Uzyskane dane ilościowe i jakościowe pozwalają na stwierdzenie, iż placówki edukacyjne w Jastrzębiu-Zdroju dysponują wysoko wykwalifikowaną kadrą i mają do zaproponowania swoim mieszkańcom szeroką, komplementarną i dostępną ofertę.

W Jastrzębiu-Zdroju działają liczne placówki oświatowe i edukacyjne na każdym poziomie kształcenia. Według danych Systemu Informacji Oświatowej na terenie miasta zarejestrowanych jest 30 szkół, w których, uczy się 14 969 uczniów. Część z ww. placówek oświatowych i edukacyjnych funkcjonuje w ramach 12 zarejestrowanych na terenie miasta zespołów placówek.

Tabela 11: Liczba szkół i placówek oświatowych na terenie miasta Jastrzębie-Zdrój oraz liczba uczniów w tych placówkach (stan na 31.10.2020.)

Typ	Liczba szkół / placówek	Liczba uczniów
Przedszkola i punkty przedszkolne	33	3045
Szkoły podstawowe	23	6891
Licea ogólnokształcące	12	2016
Technika	7	1510
Branżowa szkoła I stopnia	4	643
Branżowa szkoła II stopnia	2	0
Szkoły policealne (ponadgimnazjalne)	10	628
Szkoły specjalne przysposabiające do pracy dla uczniów z upośledzeniem umysłowym w stopniu umiarkowanym lub znacznym oraz dla uczniów z więcej niż jedną niepełnosprawnością	1	30
Szkoły muzyczne	2	206
Poradnie psychologiczno-pedagogiczne	3	

Źródło: Systemu Informacji Oświatowej (SIO)

W funkcjonujących na terenie miasta jednostkach oświatowych, poza edukacją formalną realizowane są działania związane z organizacją pomocy psychologiczno-pedagogicznej, zajęć rewalidacyjnych i korekcyjno-kompensacyjnych dla dzieci z orzeczeniami o potrzebie kształcenia specjalnego, spotkania integracyjne uczniów klas młodszych z rówieśnikami ze szkoły specjalnej, terapie logopedyczne oraz zajęcia korekcyjne wad postawy dla przedszkolaków i uczniów, praktyki zawodowe dla uczniów niepełnosprawnych, plenery malarskie o charakterze integracyjnym, zbiórki odzieży, środków higieny i innych produktów na rzecz potrzebujących.

Na terenie szkół realizowany jest wolontariat uczniów w ramach Dnia Aktywności Motorycznej Osób z Głęboką Niepełnosprawnością Intelktualną oraz Światowego Dnia Wolontariusza, akcje krwiodawstwa. W szkołach realizowane są programy i warsztaty profilaktyczne, zarówno obejmujące profilaktykę zachowań ryzykownych (w tym bezpieczeństwa i uzależnień), jak również profilaktykę zdrowia.

Funkcjonujące w mieście szkoły specjalne prowadzą działania związane z włączaniem w życie społeczne i zawodowe swoich uczniów. W tym celu współpracują z licznymi podmiotami zewnętrznymi i angażują się w przedsięwzięcia o charakterze lokalnym i ponadlokalnym. Otaczają swoich uczniów wsparciem psychologicznym, prowadzą psychoterapię dla dzieci i ich rodzin, ściśle współpracują z Sądem Rodzinnym i kuratorami. W zakresie włączania uczniów na rynek pracy szkoły specjalne współdziałają z Warsztatami Terapii Zajęciowej i Zakładem Aktywności Zawodowej oraz otaczają uczniów wsparciem w ramach preorientacji zawodowej.

Na terenie Jastrzębia-Zdroju działają Poradnie Psychologiczno-Pedagogiczne posiadające szeroką ofertę zajęć grupowych oraz indywidualnych adresowanych do uczniów, rodziców i nauczycieli. Prowadzą warsztaty, realizują różnego rodzaju programy, służą pomocą w zakresie psychoterapii indywidualnej oraz rodzinnej. Działania poradni realizowane są także w szkołach i przedszkolach. Do zadań Poradni należy m.in.:

- prowadzenie diagnozy dzieci i młodzieży niepełnosprawnej intelektualnie, słabowidzących, słabosłyszących, z niepełnosprawnością ruchową itd.,
- prowadzenie psychoterapii, terapii logopedycznej, tyflo i surdo pedagogicznej i zajęć o charakterze socjoterapeutycznym,
- wydawanie opinii i orzeczeń np. o potrzebie kształcenia specjalnego czy zajęć rewalidacyjno-wychowawczych,
- wydawanie zaświadczeń do Komisji ds. orzekania o niepełnosprawnościach,
- prowadzenie badań diagnostycznych, terapia indywidualna, konsultacje i porady, warsztaty profilaktyczne prowadzone w szkołach, spotkania z rodzicami,
- promocja zdrowia,
- udzielanie wsparcia, pomocy psychologicznej, pedagogicznej, logopedycznej dzieciom i młodzieży oraz ich rodzicom,
- współpraca z placówkami służby zdrowia,
- profilaktyka zdrowia psychicznego, agresji itd.,
- współpraca z rodzicami, opiekunami prawnymi,
- prowadzenie zajęć psychoedukacyjnych dla rodziców, opiekunów i wychowawców,
- prowadzenie „Szkoły dla Rodziców i Wychowawców”.

3.3. *Sytuacja społeczna w Jastrzębiu-Zdroju w opinii przedstawicieli instytucji*

W ramach prac nad Strategią Rozwiązywania Problemów Społecznych Jastrzębiu-Zdroju na lata 2021 - 2027 przeprowadzone zostało badanie ankietowe przedstawicieli instytucji i organizacji prowadzących działania na rzecz mieszkańców miasta w obszarze polityki społecznej. W badaniu wzięło udział 23 specjalistów z następujących instytucji: Wydział Edukacji, Poradnia Specjalistyczna Ośrodka Fundacji Światło-Życie w Jastrzębiu-Zdroju, Dom Pomocy Społecznej „Dar Serca”, Jastrzębskie Stowarzyszenie Parkinsonowskie, Komenda Miejska Policji, Miejska Biblioteka Publiczna, Miejski Ośrodek Kultury, Miejski Zarząd Nieruchomości, Ośrodek Pomocy Społecznej, Placówki Opiekuńczo-Wychowawcze, Poradnia Psychologiczno-Pedagogiczna, Powiatowy Urząd Pracy, Straż Miejska, Zarządzanie Kryzysowe i Sprawy Obronne, Szkoła Podstawowa z Oddziałami Integracyjnymi nr 5, Stowarzyszenie OLIGOS/ Środowiskowy Dom Samopomocy, Uniwersytet Trzeciego Wieku, Wydział Dialogu Społecznego, Wydział Funduszy Pomocowych, Wydział Polityki Społecznej i Mieszkaniowej, Wydział Spraw Rodzinnych i Alimentacyjnych, Warsztat Terapii Zajęciowej, Zakład Aktywności Zawodowej, Zespół Szkół Nr 9 Specjalnych im. dr. Mikołaja Witczaka, Publiczny Żłobek Nr 1.

Biorąc pod uwagę podział na obszary działania –najwięcej ponieważ 10 specjalistów zadeklarowało, że głównie działa w obszarze rodziny i integracji społecznej, 8 w obszarze mieszkalnictwa, 5 w obszarze rynku pracy i edukacji.

Wykres 32: Obszar tematyczny najbliższy działaniom badanych instytucji

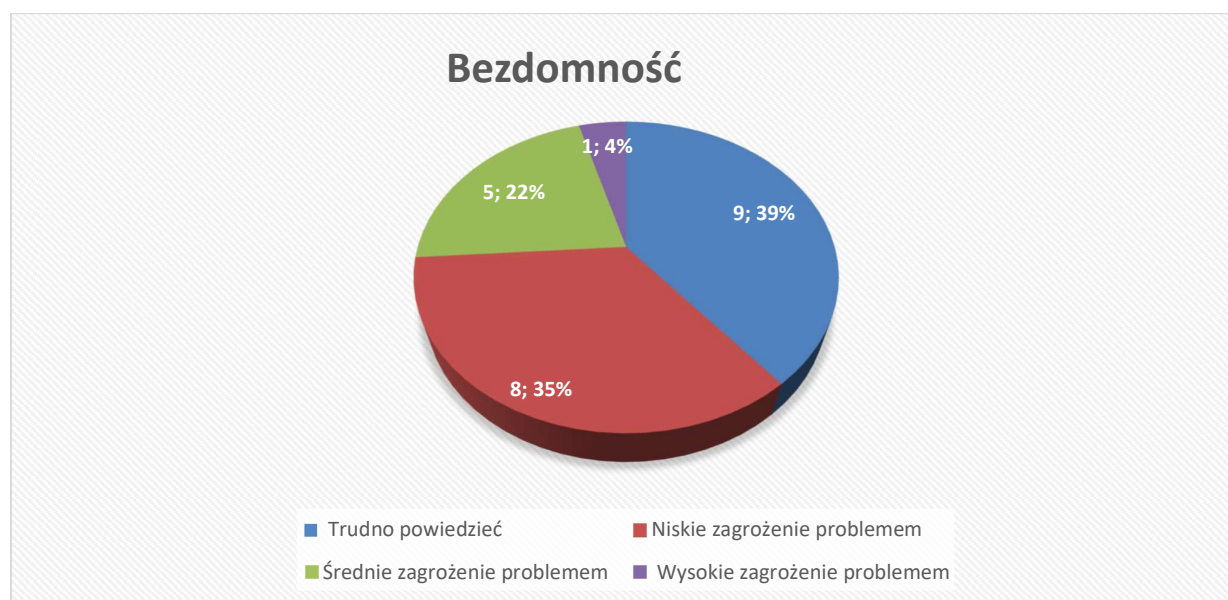
Źródło: Opracowanie własne

Osoby biorące udział w badaniu wskazywały trzy najważniejsze problemy społeczne w Jastrzębiu-Zdroju. W opinii respondentów najistotniejsze wydały się problemy związane z problemami rodziny, w tym alkoholizm i przemoc, które uzyskały łącznie 16 wskazań, w tym 6 razy wskazane zostały na pierwszym miejscu. Jako drugi pod względem istotności problem społeczny w mieście badani przedstawiciele instytucji wskazali bezrobocie i problemy rynku pracy -7 wskazań i 5 razy na pierwszym miejscu. Ważnym wskazywanym problemem było także starzenie się społeczeństwa -5 wskazań, w tym 1 raz na pierwszym miejscu. Inne wymieniane problemy to: zanieczyszczenie powietrza, przestępczość i dostęp do opieki zdrowotnej.

Analizując poszczególne problemy społeczne występujące na terenie Jastrzębia-Zdroju oraz ich natężenie, przedstawiciele instytucji i organizacje ocenili problemy związane z bezdomnością, sytuacją mieszkaniową, ubóstwem, bezrobociem, niepełnosprawnością, starością, uzależnieniem od alkoholu i narkotyków, stanem zdrowia mieszkańców, przestępczością, przemocą, problemami w rodzinie oraz kwestie związane z demografią, zmianami stopy życiowej, edukacją, ofertą kulturalną i sportową, stanem środowiska naturalnego, migracjami oraz współpracą międzyinstytucjonalną.

Pierwszym z problemów poddanych analizie był problem bezdomności. Większość przedstawicieli instytucji tj. 9 nie wypowiedziało się w kwestii natężenia tego problemu, 8 oceniło problem jako niski, 5 specjalistów oceniło jako średni. W stosunku do 2014 roku sytuacja w tym obszarze uległa poprawie.

Wykres 33: Natężenie problemu bezdomności w opinii badanych specjalistów

Źródło: Opracowanie własne

Kolejnym problemem poddawany analizie była sytuacja mieszkaniowa. Natężenie tego problemu w opinii badanych przedstawicieli organizacji i instytucji było niskie (7 wskazań), lub średnie (5 wskazań). 11 badanych specjalistów nie ma zdania na ten temat. W stosunku do badań sprzed 5 lat sytuacja w tym obszarze ulegała poprawie. Zdaniem większości respondentów przyczyny ww. problemu osadzone są w niewystarczającej ilości mieszkań socjalnych i komunalnych. MZN w najbliższym czasie planuje przeprowadzenie adaptacji pomieszczeń i częściową przebudowę budynku przy ul. Gagarina 116 z przeznaczeniem na pomieszczenia tymczasowe (15), lokale mieszkalne dla osób niepełnosprawnych (4) oraz pomieszczenie sołtysa i świetlicę OPS.

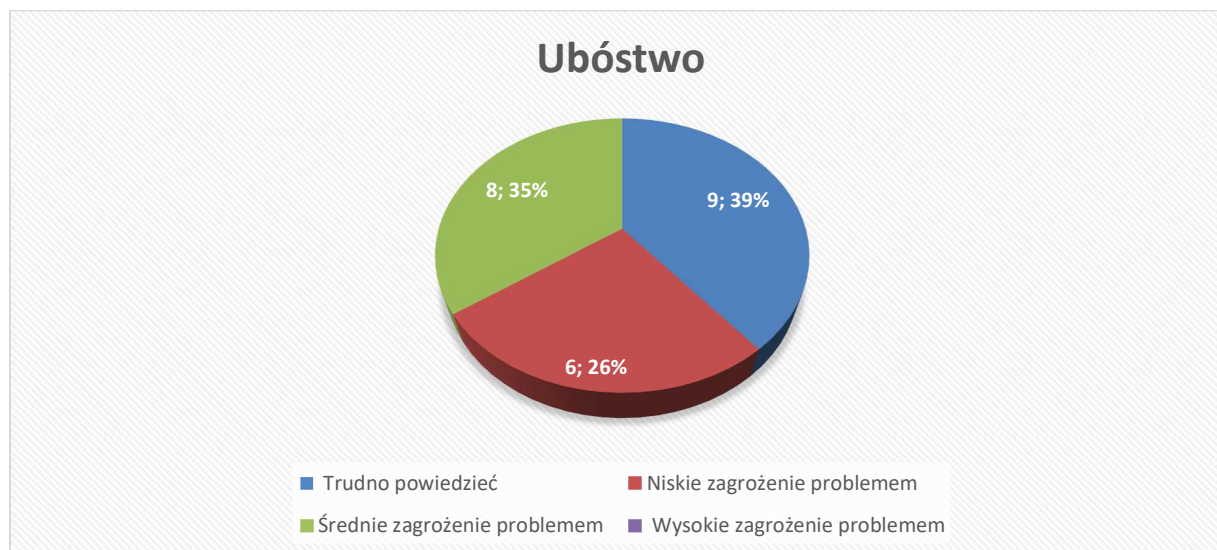
Wykres 34: Natężenie problemu związanego ze złą sytuacją mieszkaniową w opinii badanych specjalistów

Źródło: Opracowanie własne

Analizując problem ubóstwa badani pracownicy instytucji i organizacji wskazywali średnie natężenie problemu (8 wskazań) oraz niskie (6 wskazań), 9 osób nie miało zdania na ten temat. Ocena tego problemu pozostała na podobnym poziomie jak w 2014 roku.

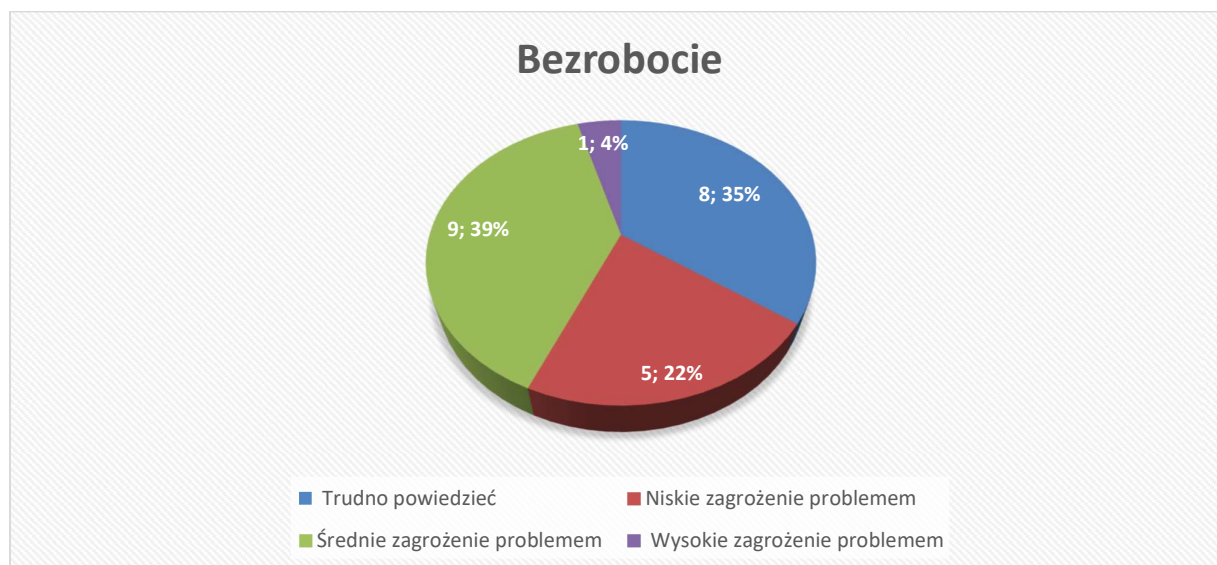
Wykres 35: Natężenie problemu ubóstwa w opinii badanych specjalistów

Źródło: Opracowanie własne

Problem bezrobocia w opinii większości respondentów ma wysokie lub średnie natężenie (9 wskazań), 5 uznaje problem jako niski, natomiast 9 osób nie wypowiedziało się w tej kwestii. W stosunku do 2014 zdaniem respondentów sytuacja nie poprawia się i pozostaje na podobnym poziomie choć statystyki temu przeczą. Bezrobocie ponadto wskazywane jest też jako przyczyna większości innych problemów społecznych analizowanych w badaniu.

Wykres 36: Natężenie problemu bezrobocia w opinii badanych specjalistów

Źródło: Opracowanie własne

Problemy związane z niepełnosprawnością w opinii uczestników badania charakteryzują się średnim natężeniem (12 wskazań) lub niskim (7 wskazań). Tylko 3 przedstawiciele instytucji i organizacji wypełniający ankiety nie ma na ten temat wyrobionego zdania. W stosunku do badań sprzed 5 lat problem się pogłębił. Zdaniem większości respondentów przyczyny ww. problemu mają podłoże w ograniczeniach dostępności do profesjonalnych usług medycznych i rehabilitacyjnych oraz niewystarczającej sieci wsparcia dla osób niepełnosprawnych.

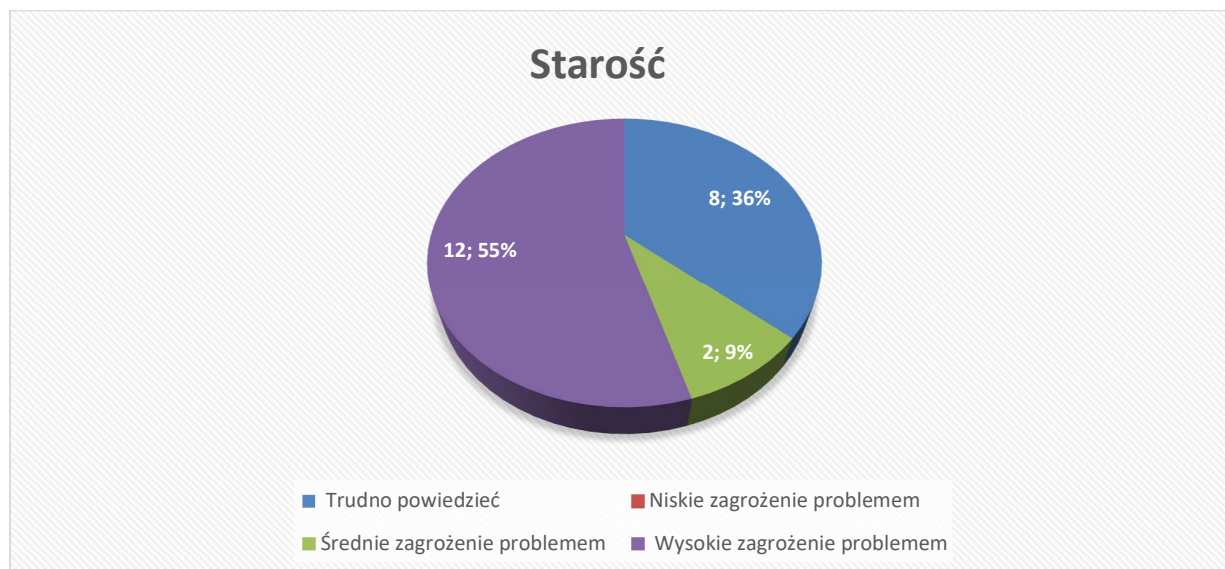
Wykres 37: Natężenie problemów związanych z niepełnosprawnością w opinii badanych specjalistów

Źródło: Opracowanie własne

W opinii respondentów problemy związane ze starością cechuje wysokie natężenie (12 wskazań), 8 osób nie miała zdania na ten temat. W stosunku do badań z 2014 problem w opinii większości respondentów pogłębił się. Główną przyczyną problemu jest zanik rodziny wielopokoleniowej oraz starzenie się znacznej grupy mieszkańców, którzy przybyli do Jastrzębia za pracą w latach 70-tych.

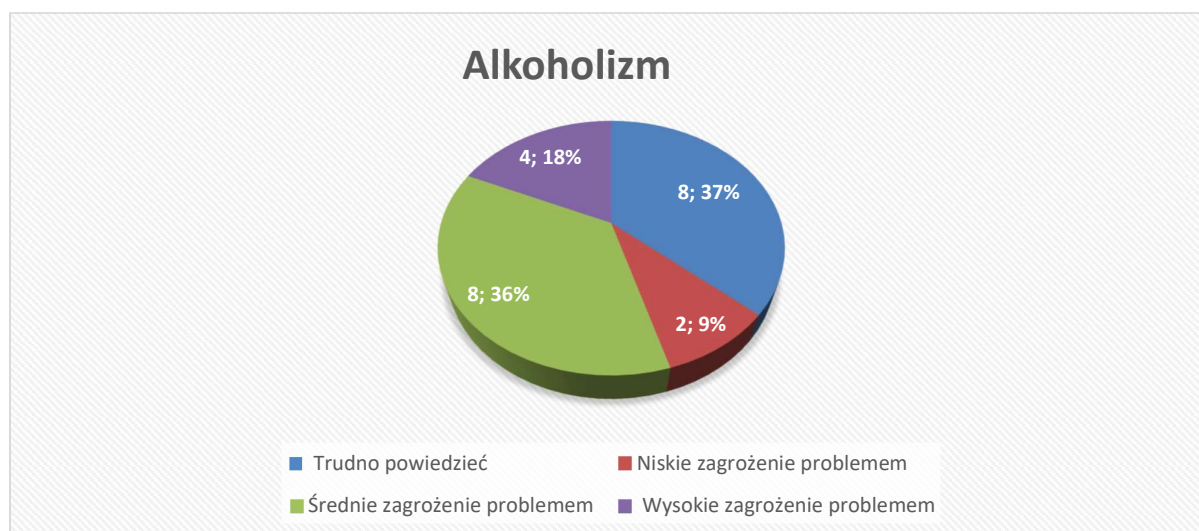
Wykres 38: Natężenie problemów związanych ze starością w opinii badanych specjalistów

Źródło: Opracowanie własne

Uzależnienie od alkoholu cechuje średnie natężenie (8 wskazań) oraz wysokie (4 wskazania). Według respondentów w porównaniu z 2014 rokiem problem funkcjonuje w mieście na podobnym poziomie.

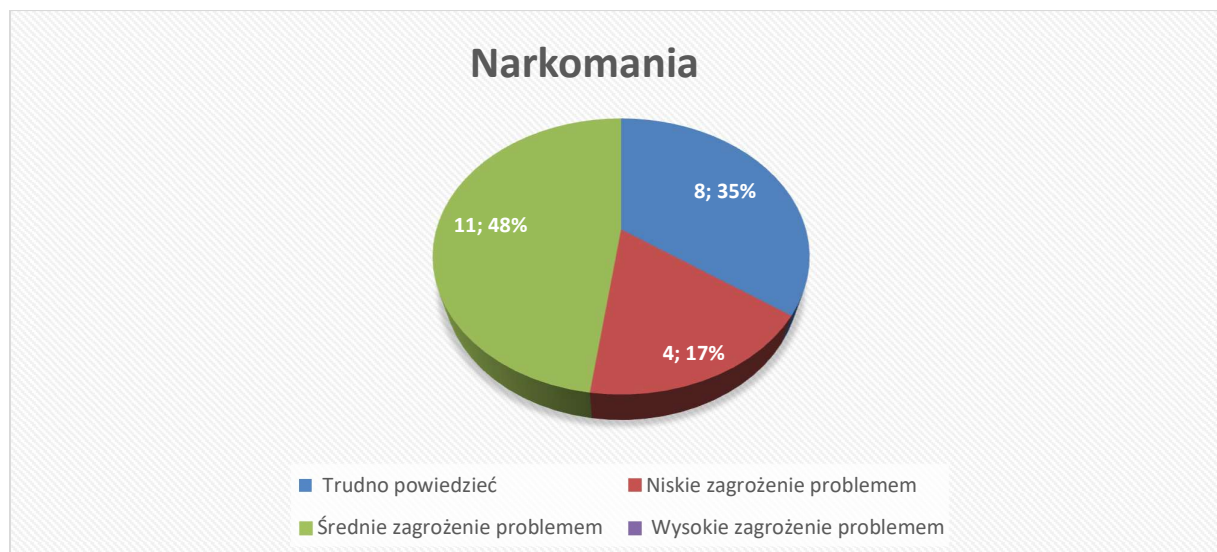
Wykres 39: Natężenie problemu uzależnienia od alkoholu w opinii badanych specjalistów

Źródło: Opracowanie własne

Uzależnienie od narkotyków w oczach respondentów jest problemem średnim lub o niskim natężeniu (odpowiednio 11 i 4 wskazania), 8 osób nie ma zdania na ten temat. W porównaniu z 2014 rokiem nastąpił wzrost znaczenia tego problemu w opinii respondentów.

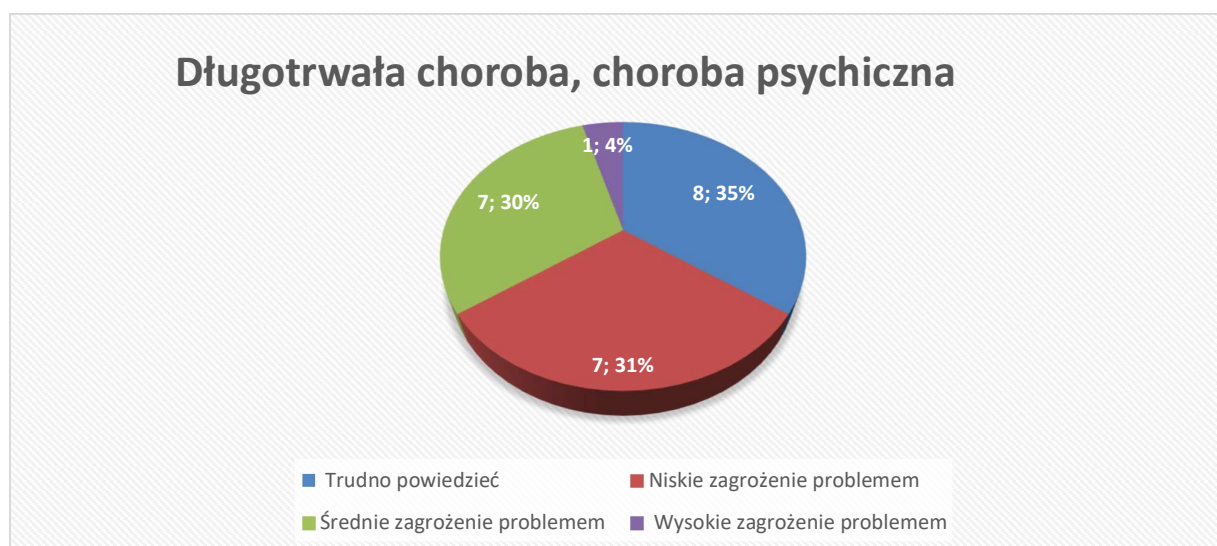
Wykres 40: Natężenie problem uzależnienia od narkotyków w opinii badanych specjalistów

Źródło: Opracowanie własne

Natężenie problemu złego stanu zdrowia społeczeństwa (w tym chorób przewlekłych i psychicznych) w opinii respondentów cechuje średni poziom (odpowiednio 7 wskazań) lub niski stopień natężenia (7 wskazań). Respondenci co do tej kwestii są mocno podzieleni, a 8 osób nie ma zdania. Zdaniem respondentów znaczenie problemów zdrowotnych w ostatnich 5 latach zmniejszyło się.

Wykres 41: Natężenie problemu związanego ze złym stanem zdrowia mieszkańców w opinii badanych specjalistów

Źródło: Opracowanie własne

Przestępczość w opinii respondentów cechuje średnie lub niskie natężenie (odpowiednio 8 wskazań i 4 wskazania). 10 respondentów nie ma zdania na ten temat, gdyż nie jest to w obszarze ich zainteresowania. Przestępczość, w stosunku do 2014 roku zdaniem respondentów, zwiększyła się.

Wykres 42: Natężenie i tendencja zmian natężenia problemu przestępczości w opinii badanych specjalistów

Źródło: Opracowanie własne

Respondenci wskazali na średni poziom natężenia problemów związanych z przemocą w rodzinie (11 wskazań) lub nie wypowiedzieli się na ten temat (8 wskazań). Zdaniem respondentów w porównaniu z 2014 rokiem sytuacja pogorszyła się w mieście.

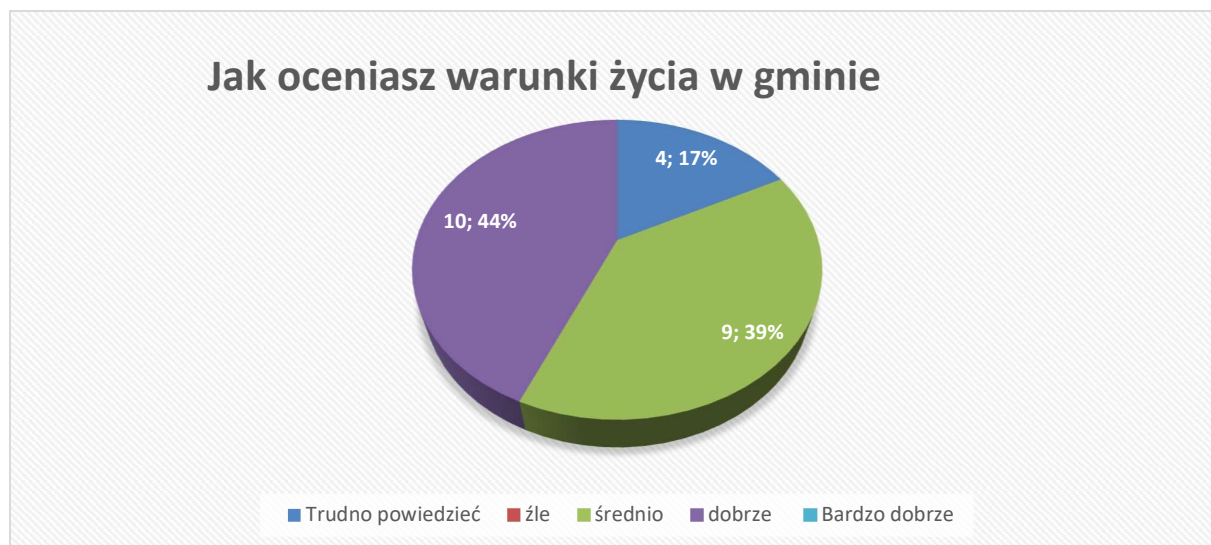
Wykres 43: Natężenie problemu przemocy w rodzinie w opinii badanych specjalistów

Źródło: Opracowanie własne

Spośród uczestników badania 10 osób oceniło warunki życia w gminie Jastrzębie-Zdrój jako dobre, 9 osób dało ocenę średnią, 4 nie wypowiedziały się na ten temat. Porównując wyniki z 2014 roku ocena jakości życia podniosła się.

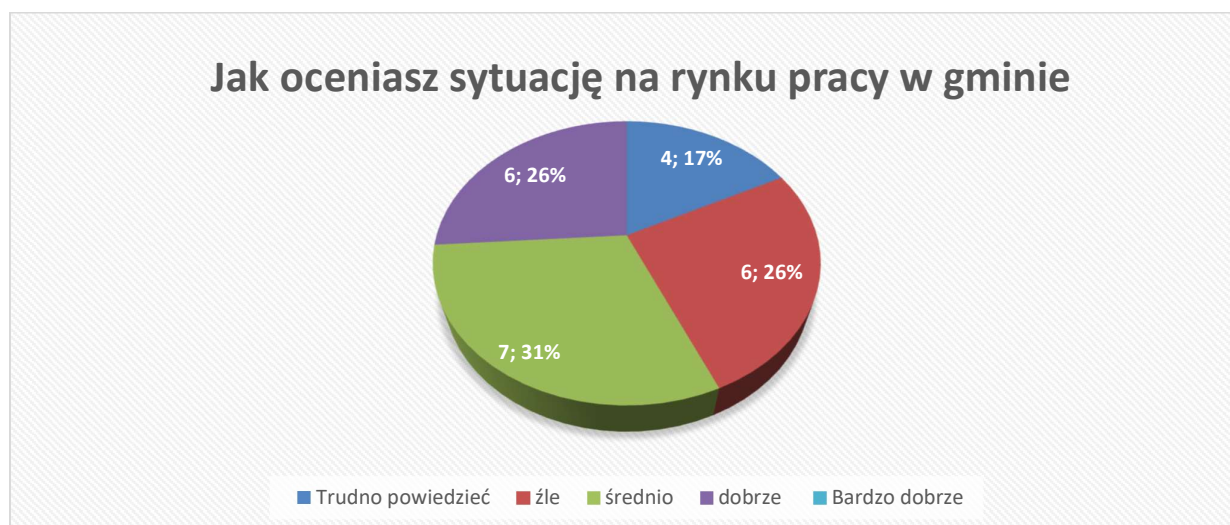
Wykres 44: Ocena warunków życia w gminie Jastrzębie-Zdrój opinii badanych specjalistów

Źródło: Opracowanie własne

Uczestnicy badania określili również sytuację na rynku pracy. W opinii badanych sytuacja lokalnego rynku pracy w zdecydowanej większości jest średnia -7 osób lub dobra -6 osób, podobna ilość osób oceniła sytuację jako złą. Porównując wyniki z 2014 roku ocena sytuacji na rynku pracy uległa poprawie.

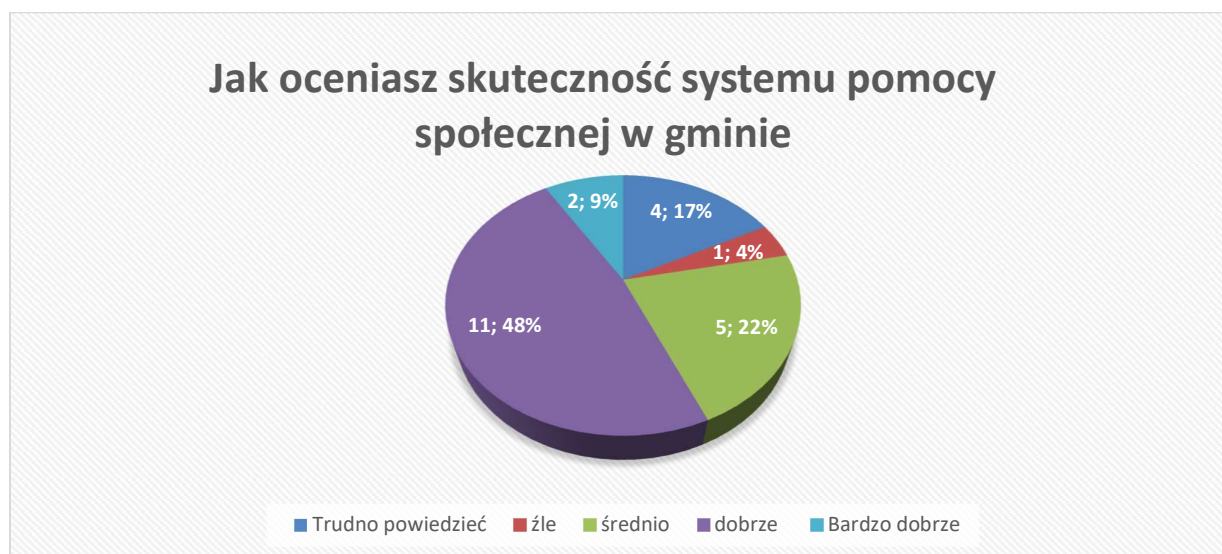
Wykres 45: Ocena sytuacji na rynku pracy w Jastrzębiu-Zdroju w opinii badanych specjalistów

Źródło: Opracowanie własne

W grupie badanej, reprezentującej w dużej mierze system pomocy i integracji społecznej, połowa badanych oceniła funkcjonowanie tego systemu dobrze (11 wskazań). 5 respondentów dała systemowi pomocy społecznej ocenę średnią, 2 osoby oceniły system bardzo dobrze. W stosunku do ocen sprzed 5 lat nastąpiła poprawa skuteczności systemu pomocy społecznej

Wykres 46: Ocena skuteczności systemu pomocy społecznej w gminie Jastrzębie- Zdrój opinii badanych specjalistów

Źródło: Opracowanie własne

Z przeprowadzonych badań wśród specjalistów i przedstawicieli instytucji pomocowych działających na rzecz mieszkańców Jastrzębia-Zdroju wynika, iż sytuacja w mieście i tym samym jakość życia w ciągu ostatnich 5 lat poprawiła się. Szczególnie poprawiła się ocena działającego systemu pomocy społecznej oraz sytuacja na rynku pracy. Pomoc społeczną opuściło wiele osób, które z jednej strony zostały wchłonięte przez rynek pracy, który w ostatnim okresie był bardziej otwarty na pracowników. Duża część specjalistów 30-45% nie wypowiadała się w kwestiach, które nie dotyczyły ich obszarów zainteresowania ale największa zgodność dotyczyła takich obszarów jak starość, niepełnosprawność i przemoc w rodzinie (ponad 50% specjalistów uważa że te problemy mają co najmniej średnie natężenie). Powyższe badania nie mają oczywiście charakteru reprezentatywnego tylko służą nakreśleniu kierunków działania oraz mają znaczenie porównawcze.

4. Identyfikacja czynników rozwojowych w sferze społecznej – zastosowane narzędzie: analiza SWOT

Jedną z podstawowych metod analizy strategicznej jest analiza SWOT. Polega ona na ustaleniu silnych i słabych stron wynikających ze stanu zasobów własnych miasta oraz szans i zagrożeń związanych z aktualnym stanem i kierunkami zmian otoczenia, czyli pozytywnych i negatywnych elementów wewnętrznych i zewnętrznych.

Nazwa metody pochodzi od pierwszych liter angielskich słów:

- **S** – Strengths (**silne strony**, atuty) – czynniki wewnętrzne (zasoby miasta),
- **W** – Weaknesses (**słabe strony**, wady) – czynniki wewnętrzne (zasoby miasta),
- **O** – Opportunities (**szanse**, okazje, możliwości) – czynniki zewnętrzne (otoczenie),
- **T** – Threats (**zagrożenia**, trudności) – czynniki zewnętrzne (otoczenie).

Dzięki ocenie czynników wewnętrznych i zewnętrznych, mogących mieć wpływ na powodzenie planu strategicznego, pomaga dokonać analizy zasobów miasta (czynniki materialne, finansowe, ludzkie, instytucjonalne) w zakresie polityki społecznej oraz analizy otoczenia zewnętrznego (czynniki polityczne, ekonomiczne, społeczne, prawne, ekologiczne, technologiczne) mającego wpływ na tę politykę. Poniżej przedstawiono analizę SWOT, opracowaną przez uczestników warsztatów oraz wybrany wariant strategiczny dla poszczególnych obszarów polityki społecznej.

4.1. Rynek pracy, edukacja i ekonomia społeczna

MOCNE STRONY	SŁABE STRONY
– Dobry poziom kształcenia, – Aktywna działalność podmiotów ekonomii społecznej, w tym podmiotów reintegracyjnych: Centrum Integracji Społecznej, Klubu Integracji Społecznej, Zakładu Aktywności Zawodowej oraz innych organizacji, – Funkcjonowanie Centrum Rozwoju Kariery TRIGON, – Wykwalifikowana kadra instytucji rynku pracy oraz sektorów edukacji i ekonomii społecznej, baza lokalowa i sprzętowa, – Oferta edukacyjna dostosowana do lokalnych potrzeb, potwierdzona analizą	– Niewystarczająca liczba specjalistów w placówkach oświatowych, – Niewystarczająca liczba godzin poradnictwa zawodowego dla młodzieży i osób dorosłych, – Słaby poziom zaangażowania części członków podmiotu ekonomii społecznej w działania na rzecz samych organizacji i społeczności miasta, – Zbyt małe zasoby finansowe i lokalowe podmiotów ekonomii społecznej, – Niewystarczający poziom współpracy międzyinstytucjonalnej, – Niewystarczająca liczba ofert pracy

rynku, – Sprawnie funkcjonujące instytucje udzielające bezpośredniego wsparcia osobom pozostającym bez zatrudnienia, w tym: Powiatowy Urząd Pracy w Jastrzębiu-Zdroju, Ośrodek Wsparcia Ekonomii Społecznej prowadzony przez Centrum Rozwoju Inicjatyw Społecznych CRIS, Urząd Miasta Jastrzębia Zdroju, Ośrodek Pomocy Społecznej w Jastrzębiu-Zdroju oraz Ochotniczy Hufiec Pracy, Jastrzębskie Centrum Organizacji Pozarządowych, – Łatwy dostęp do placówek oświaty, – Umiejętność stosowania i wykorzystania przepisów prawa, – Działalność Rady Działalności Pożytku Publicznego Miasta Jastrzębia-Zdrój,	odpowiadających oczekiwaniom i kwalifikacjom klientów instytucji pomocowych, – Niewystarczająca liczba specjalistów poszukiwanych na lokalnym rynku pracy, – Niewystarczająca dostępność do specjalistów, – ograniczone środki finansowe na podnoszenie kwalifikacji pracowników i motywowanie ich do pracy, – mała liczba połączeń autobusowych lub ich brak pomiędzy poszczególnymi osiedlami, – niewystarczająca współpraca instytucjonalna w aktywizacji zawodowej i społecznej klienta, – mały wybór zawodu w szkołach branżowych,
SZANSE	ZAGROŻENIA
– Nawiązanie współpracy z zewnętrznymi rynkami pracy, – Korzystne przepisy prawa i warunki dla pracodawców, – Współpraca samorządów i instytucji, – Programy wsparcia, – Rozwój komunikacji zbiorowej, – Dostosowanie oferty edukacyjnej do aktualnych potrzeb rynku pracy, – Wysoki poziom kształcenia, – rozwój przedsiębiorczości (zwłaszcza usług i handlu) dzięki dotacjom i pożyczkom na rozpoczęcie działalności gospodarczej,	– Trwająca sytuacja epidemii, – Zapaść gospodarcza w związku z ograniczeniem działalności przedsiębiorstw w trakcie pandemii, – Ograniczone środki finansowe na realizację zadań miasta i innych podmiotów, – Odptyw specjalistów na zewnętrzne rynki pracy w związku z większą atrakcyjnością ofert pracy poza miastem, – Niepewna sytuacja przemysłu wydobywczego, – Starzejące się społeczeństwo, – Brak systemowej pracy z młodzieżą w zakresie planowania przyszłości zawodowej, – Brak aktywności i świadomości społeczeństwa w zakresie dążenia do samozatrudnienia wśród części społeczności miasta, – Starzejące się społeczeństwo – niewielka aktywność społeczno-zawodowa osób starszych, – Przedłużająca się pandemia COVID-19, – brak alternatywy dla przemysłu górniczego – bardziej atrakcyjny dla pracownika rynek pracy w Czechach,

4.2 Rodzina i integracja społeczna

MOCNE STRONY	SŁABE STRONY
– Kadra specjalistów (doświadczonych, wykwalifikowanych), – Funkcjonowanie Punktu Interwencji Kryzysowej , – Wsparcie osób bezdomnych w postaci ogrzewalni i noclegowni, – Dom Pomocy Społecznej „Dar Serca” – Istniejące mieszkania chronione, – Rozwój usług reintegracji społeczno-zawodowej w ramach Klubu Integracji Społecznej i Centrum Integracji Społecznej, – Rozwój usług na rzecz rodziny w ramach Placówki wsparcia dziennego i asystentury rodzinnej, – Zintegrowany system pomocy osobom niepełnosprawnym - (Zakład Aktywizacji Zawodowej, Warsztat Terapii Zajęciowej oraz Środowiskowy Dom Samopomocy), – specjalistyczna diagnoza (psychologiczna, pedagogiczna, zawodoznawcza, logopedyczna) oraz warsztaty prowadzone przez Poradnię Psychologiczno – Pedagogiczną, – Uniwersytet III wieku z ponad 350 uczestnikami, – Działalność zespołu Interdyscyplinarnego,	– Brak wystarczającej infrastruktury pomocowej (schroniska dla bezdomnych, domy samotnej matki, całodobowy ośrodek interwencji kryzysowej), – Brak zespołów psychiatrii środowiskowej ze szczególnym uwzględnieniem psychiatrii dziecięcej, – Zbyt mała liczba etatów w pomocy społecznej, – Deficyt Rodzin Zastępczych – Zbyt mały prestiż zawodów pomocowych, – Wypalenie zawodowe kadry, – Niewystarczająca współpraca między instytucjami pomocowymi, – Słabo rozwinięte organizacje pozarządowe, działające w obszarze pomocy społecznej i ochrony zdrowia niewystarczające środki finansowe na ich funkcjonowanie wysokie koszty specjalistycznych szkoleń przy niskich możliwościach budżetowych, – Niewystarczające zaplecze lokalowe w niektórych instytucjach i dostosowanie ich do osób niepełnosprawnych, – Niskie wynagrodzenie pracowników pomocy społecznej, – Biurokracja i skomplikowane procedury – Zbyt dużo obowiązków dodatkowych ograniczających pracę z klientem, – Utrudnienia komunikacyjne - rozproszenie instytucji w mieście, – Brak jednolitej interpretacji przepisów, – Ograniczony dostęp do rehabilitacji i ograniczony dostęp do lekarzy specjalistów - niewystarczająca liczba specjalistów, – Brak oddziału geriatrycznego, przychodni geriatrycznej,

SZANSE	ZAGROŻENIA
– Możliwość pozyskania zewnętrznych źródeł finansowania na działania społeczne oraz rewitalizacyjne, – Otwarcie Dziennego Domu Pobytu i usługi wytnieniowej, – Mieszkania chronione dla osób oczekujących na DPS, – Zmiana postaw społecznych, – większa otwartość społeczeństwa na pomoc, – wykorzystanie nowych technologii, w tym telepraca, – Rozwój współpracy z ngo w tym zlecania zadań publicznych, – Ekonomia społeczna w służbie pomocy społecznej, – Rozwój usług opiekuńczych i aktywizacja środowisk senioralnych,	– Pauperyzacja społeczeństwa wywołana przedłużającą się pandemią COVID-19, – Wzrastająca liczba osób starszych, – Pogarszająca się sytuacja w górnictwie, który jest największym pracodawcą w regionie, – Brak wystarczających środków finansowych na aktywne działania pomocowe, – Roszczeniowość klientów i ich uzależnienie od świadczeń, – Bezrobocie i skutki zubożenia społeczności lokalnej (w szczególności górników i ich rodzin), – Dziedziczenie wzorców społecznych, – Wyuczona bezradność, – Wysokie koszty finansowe pobytu w placówkach np. DPS, – Słaby dostęp do profilaktyki zdrowotnej (terapia uzależnień, psychiatra, psycholog), – Wykluczenie osób starszych i niepełnosprawnych, – Rosnąca biurokracja w pomocy społecznej, – Niekorzystana sytuacja materialna Seniorów oraz osób niepełnosprawnych, – migracje Seniorów z Jastrzębia poza miasto, – Małe zainteresowanie nowej kadry pracą w pomocy społecznej, – Wypalenie zawodowe i frustracja pracowników, – Kryzys rodziny (brak kompetencji opiekuńczo-wychowawczych, brak wzorców i rozpad rodziny), – Zanik modelu rodziny wielopokoleniowej (pojawiają się problemy związane z np. samotnością i bezradnością osób starszych), – Niewystarczająca dostępność do świadczeń medycznych i zwiększanie się kosztów usług medycznych, – Przedłużająca się edukacja zdalna,

4.3. Bezpieczeństwo i mieszkalnictwo

MOCNE STRONY	SŁABE STRONY
– Włączenie Spółdzielni Mieszkaniowej w profilaktykę uzależnień mieszkańców Miasta, – Funkcjonowanie Społecznej Komisji Mieszkaniowej jako organu opiniotwórczego, – Wdrożenie programu umożliwiającego odpracowanie zaległości czynszowych, – Znakomita współpraca z OPS-em, – Monitoring miasta, – Noclegownia i ogrzewania dla osób bezdomnych, – Funkcjonowanie Towarzystwa Budownictwa Społecznego, – Funkcjonowanie Straży Miejskiej w mieście i współpraca z Policją, – Państwowe i Ochotnicze straże pożarne – Dobre oznakowanie przejść dla pieszych, – Realizowanie programów profilaktycznych, szeroka działalność w zakresie profilaktyki społecznej, – Dobra współpraca w Zespole Interdyscyplinarnym, – Dobry przepływ informacji między instytucjami pomocowymi,	– Brak tymczasowych pomieszczeń, – Lokale socjalne zajęte – brak wolnych do zagospodarowania, – Brak środków finansowych na remonty budynków i lokali w zasobach komunalnych, – Duża liczba zadłużonych mieszkańców – Wydłużony czas oczekiwania na mieszkanie komunalne, – Brak baraków do zrealizowania eksmisji z powodu znęcania się nad rodziną, – Brak terenów pod budowlę mieszkań deweloperskich, – Zbyt mało możliwości i instrumentów prawnych dla Straży Miejskiej, – Wysokie czynsze lokali socjalnych (Pszczyńska, Gagarina, Armii Krajowej, Stodoły), – Istnienie tzw. gett socjalnych, – Niedoposażenie służb mundurowych, – Niewystarczająca liczba etatów kuratorskich, – Niedostateczna liczba terapeutów, psychologów i brak psychiatrów dziecięcych, rodzinnych (płatne usługi), – Brak poczucia odpowiedzialności społeczeństwa za wspólne dobro, – Migracja zarobkowa części mieszkańców, – Mała liczba stanowisk pracy dostosowanych do osób niepełnosprawnych, – Niedostosowanie infrastruktury miasta do osób ze szczególnymi potrzebami, – Niski prestiż zawodowy pracowników pomocy społecznej i służb mundurowych,
SZANSE	ZAGROŻENIA
– Zmiany w lokalnym planie zagospodarowania i wydzielanie działek budowlanych, – Wydłużanie czasu oświetlenia ulic – Zapewnienie tymczasowych i zastępczych lokali mieszkalnych dla	– Niższe dochody rodzin – niepłacenie czynszu, – Migracja ludności do swoich rodzinnych stron, – Eurosieroctwo związane z wyjazdami za granice dotyczące w szczególności osób

ofiar i sprawców przemocy, – Zwiększenie liczby świetlic środowiskowych, – Doposażenie instytucji pomocowych i służb mundurowych, – Fundusze Unii Europejskiej na rozwój infrastruktury i działania, rewitalizacyjne oraz działania z zakresu profilaktyki społecznej (np. zwiększenie liczby terapeutów, psychologów itp.), – Zwiększenie liczby etatów w służbach mundurowych (policja, straż miejska) – Zawiązanie współpracy z organizacjami pozarządowymi,	starszych, – Rozwój patologii (np. dopalacze, środki odurzające itp.), – Dziedziczenie biedy i zachowań patologicznych, – Ograniczanie działań związanych z prowadzeniem monitoringu wizyjnego, ze względu na uwarunkowania prawne – Starzenie się społeczeństwa, – Niestabilna sytuacja prawna (duża ilość zmian prawnych, brak jasnych interpretacji i wytycznych), – Niski poziom dochodów pracowników instytucji pomocowych i służb mundurowych, – Brak stabilności zatrudnienia powodujący rotację pracowników, – Dewastacje obiektów publicznych, – Wyprzedawanie zasobów mieszkaniowych gminy, – Wypalenie zawodowe wśród pracowników pomocy społecznej, – Przerost biurokracji i nadmiar wymaganej dokumentacji, – Międzypokoleniowa transmisja negatywnych wzorców kulturowych, – Specyfika zabudowy miejskiej, tzw. blokowiska z wielkiej płyty,
--	---

5. Cele strategiczne i operacyjne oraz źródła ich finansowania (ramy finansowe) wypracowane dla Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych dla Miasta Jastrzębie-Zdrój

Strategia rozwiązywania problemów społecznych, obok diagnozy sytuacji, analizuje i formułuje cele rozwojowe. Korespondują one z celami strategicznymi polityki społecznej, do których należą:

1. przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu – obejmuje działania mające na celu redukcję niekorzystnych zjawisk społecznych, uniemożliwiających jednostkom i grupom społecznym zaspokajanie ich potrzeb życiowych,
2. integracja społeczna środowisk osób wymagających szczególnego wsparcia – zawiera próby mające na celu wspieranie jednostek i grup dotkniętych lub zagrożonych marginalizacją, by dążyły do przezwyciężenia swej trudnej sytuacji życiowej, tworzenie warunków wzmacniających potencjał społeczny,

3. krzewienie idei społeczeństwa obywatelskiego – celem jest wzmacnianie aktywności obywatelskiej mieszkańców, wzmacnianie potencjału środowisk pozarządowych, działania na rzecz społeczności lokalnych, wspieranie przedsięwzięć o charakterze lokalnym, rozwijanie i umacnianie współpracy jednostek administracji publicznej z sektorem pozarządowym, kreowanie opinii i świadomości społecznej pozbawionej negatywnych stereotypów postrzegania życia społecznego,
4. podnoszenie jakości usług społecznych – oznacza wzmacnianie potencjału kadr służb społecznych, tworzenie możliwości nabywania przez nie nowych kwalifikacji i umiejętności, inspirowanie i wdrażanie nowatorskich rozwiązań w zakresie polityki społecznej we współpracy z partnerami społecznymi.

Dla każdego z obszarów Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych dla Miasta Jastrzębia-Zdroju określony został cel strategiczny oraz zespół kierunków działań. Wszystkie cele wynikają bezpośrednio z diagnozy sytuacji społecznej i przeprowadzonej analizy SWOT.

I. Rynek pracy, edukacja, ekonomia społeczna

1.1 Atrakcyjne miejsca pracy w mieście

- 1.1.1 Tworzenie warunków do kompleksowej i skutecznej aktywizacji zawodowej osób bezrobotnych,
- 1.1.2 Wspieranie działań związanych z tworzeniem atrakcyjnych miejsc pracy we współpracy z pracodawcami i instytucjami pomocowymi,
- 1.1.3 Budowanie współpracy międzygminnej w zakresie aktywizacji zawodowej w zakresie kształtowania polityki rynku pracy,
- 1.1.4 Wdrażanie działań z zakresu poradnictwa zawodowego i planowania indywidualnych ścieżek kariery dla wszystkich grup wiekowych.

1.2 Wsparcie lokalnego biznesu

- 1.2.1 Współpraca międzyinstytucjonalna i międzygminna w zakresie budowania relacji gospodarczych i wspierania lokalnych przedsiębiorstw
- 1.2.2 Tworzenie programów wspierających przedsiębiorców i innych podmiotów tworzących miejsca pracy, bieżąca analiza rynku pracy i dostosowanie działalności do bieżących potrzeb
- 1.2.3 Inicjowanie działań informacyjnych ukierunkowanych na rozwój przedsiębiorczości w mieście.

1.3 Edukacja na rzecz aktywności zawodowej

- 1.3.1 Zwiększanie znaczenia doradztwa zawodowego i planowania kariery w placówkach edukacyjnych, Tworzenie warunków sprzyjających rozwojowi postaw przedsiębiorczych w społecznościach uczniowskich,
- 1.3.2 Propagowanie idei Lifelong learning na każdym etapie edukacji
- 1.3.3 Utrzymanie wysokiego poziomu nauczania, wykwalifikowanej kadry oraz bazy lokalowej,
- 1.3.4 Budowanie świadomości rodziców w zakresie planowania przyszłości zawodowej dzieci,
- 1.3.5 Tworzenie łatwego dostępu do szkół, przedszkoli i żłobków,
- 1.3.6 Rozbudowa oferty szkół branżowych zgodnie z zapotrzebowaniem na fachowców,
- 1.3.7 Nawiązanie współpracy międzyinstytucjonalnej i międzygminnej w tworzeniu różnorodnej oferty edukacyjnej dostosowanej do specyficznych potrzeb rynku pracy.

1.4 Silna ekonomia społeczna

- 1.4.1 Wzmacnianie potencjału podmiotów ekonomii społecznej oraz ich otoczenia,
- 1.4.2 Wspieranie inicjatyw podejmowanych przez podmioty ekonomii społecznej oraz liderów społecznych,
- 1.4.3 Upowszechnianie informacji o działaniach podmiotów ekonomii społecznej poprzez organizacje wydarzeń i prowadzenie działań informacyjnych,
- 1.4.4 Organizacja działań doradczych wspierających funkcjonowanie podmiotów ekonomii społecznej,
- 1.4.5 Współpraca z lokalnymi ośrodkami wsparcia ekonomii społecznej.

1.5 Źródła finansowania dla zdefiniowanych celów

- 1.5.1. Środki z budżetu miasta.
- 1.5.2. Środki z budżetu Państwa, w tym środki Funduszu Pracy, Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych i Programu Nowe FIO 2021-2030.
- 1.5.3. Środki Unii Europejskiej.
- 1.5.4. Środki w ramach innych zagranicznych instrumentów finansowych (np. Środki z Norweskiego Mechanizmu Finansowego oraz Mechanizmu Finansowego Europejskiego Obszaru Gospodarczego).
- 1.5.5. Inne źródła.

II. Bezpieczeństwo i mieszkalnictwo

2.1. Bezpieczeństwo w mieście i na drogach

- 2.1.1. Rozwój sieci miejskiego monitoringu.
- 2.1.2. Zwiększenie ilości tablic pomiaru prędkości przy szkołach i przedszkolach.
- 2.1.3. Wyznaczenie miejsc „Kiss and ride” przy placówkach edukacji wczesnoszkolnej.
- 2.1.4. Utworzenie w mieście placów edukacji w zakresie ruchu drogowego dla dzieci.
- 2.1.5. Realizacja programów w zakresie zwiększenia bezpieczeństwa mieszkańców
- 2.1.6. Większa współpraca pomiędzy Urzędem Miasta a organizacjami pozarządowymi, liderami społecznymi i grupami mieszkańców w celu poprawy bezpieczeństwa i zaspokojenia potrzeb mieszkaniowych.

2.2. Zwiększenie ilości lokali mieszkaniowych i lokali socjalnych

- 2.2.1. Umożliwienie odpracowania zaległości czynszowych.
- 2.2.2. Adaptacja lokali użytkowych na lokale mieszkalne z dostępem dla osób niepełnosprawnych.
- 2.2.3. Zwiększenie środków finansowych na remont elewacji budynków mieszkalnych – komunalnych w mieście – rewitalizacja.
- 2.2.4. Udostępnienie terenów dla deweloperów pod budownictwo wielorodzinne i jednorodzinne.
- 2.2.5. Rozwój mieszkalnictwa dla osób w szczególnej sytuacji życiowej, w tym w zakresie mieszkań socjalnych i chronionych.
- 2.2.6. Dalsze prowadzenie działań rewitalizacyjnych.

2.3 Źródła finansowania dla zdefiniowanych celów

- 2.3.1 Środki z budżetu miasta.
- 2.3.2 Środki z budżetu Państwa, w tym środki Funduszu Pracy, Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych i Programu Nowe FIO 2021-2030.
- 2.3.3 Środki Unii Europejskiej.

2.3.4 Środki w ramach innych zagranicznych instrumentów finansowych (np. Środki z Norweskiego Mechanizmu Finansowego oraz Mechanizmu Finansowego Europejskiego Obszaru Gospodarczego).

2.3.5 Inne źródła.

III. Rodzina i integracja społeczna

3.1 Rozwój infrastruktury pomocowej,

3.1.1 Rozwój dotychczasowej oferty instytucji pomocowych w oparciu o dodatkowe środki i programy

3.1.2 Szkolenie kadry instytucji pomocowych,

3.1.3 Większa współpraca międzysektorowa -zwiększenie udziału NGO w realizacji polityki społecznej

Prowadzenie programów profilaktycznych i edukacyjnych w zakresie przeciwdziałania uzależnieniom, promocji zdrowego stylu życia i kształtowania właściwych wzorców zachowania

3.1.4 Zwiększenie liczby miejsc w Domu Pomocy Społecznej, utworzenie Specjalistycznej Placówki Wsparcia Dziennego

3.1.5 Tworzenie warunków dla rozwoju kompleksowej polityki senioralnej w mieście, w tym poprzez utworzenie dziennego domu pobytu i aktywizacji seniorów;

3.1.6 Rozwój działań w zakresie interwencji kryzysowej

3.1.7 Dalszy rozwój infrastruktury społecznej

3.1.8 Promocja zawodów społecznych, w tym pracownika socjalnego wśród młodzieży wchodzącej na rynek pracy

3.1.9 Rozwój rodzicielstwa zastępczego

3.1.10 Rozwój form pracy z dziećmi i młodzieżą, m.in. w ramach świetlic środowiskowych i socjoterapeutycznych

3.2 Integracja społeczności lokalnej

3.2.1 Realizacja wsparcia na rzecz osób starszych i niepełnosprawnych,

3.2.2 Rozwój nowych usług na rzecz osób starszych i niepełnosprawnych: asystentura, kluby seniora, usługa wytchnieniowa,

3.2.3 Wsparcie dla rodzin z problemem przemocy w rodzinie,

- 3.2.4 Wsparcie dla rodzin z problemami opiekuńczo - wychowawczymi, rozwój asystentury
- 3.2.5 Stworzenie rozwiązań dla wspólnego systemu wsparcia,
- 3.2.6 Ustawiczne kształcenie osób starszych, w tym nowych technologii, działania związane z profilaktyką zdrowotną, w tym dietetyka, refleksologia, psychologia, relaks, działania sportowe i rekreacyjne.
- 3.2.7 Poprawa jakości życia seniorów i osób niepełnosprawnych poprzez organizację imprez ogólnodostępnych np. „Dzień Seniora” , „Festiwal Seniora” oraz imprez zamkniętych
- 3.2.8 Rozwój narzędzi reintegracji społecznej i zawodowej (CIS, ZAZ, Ekonomia społeczna) osób wykluczonych i niepełnosprawnych
- 3.2.9 Prowadzenie działań aktywizujących i integrujących mieszkańców oraz pobudzających ich do działań samopomocowych
- 3.2.10 Rozwój wolontariatu, w tym poprzez wdrożenie programów angażujących młodych emerytów w rozwój społeczności lokalnej;

3.3 Źródła finansowania dla zdefiniowanych celów

- 3.3.1 Środki z budżetu miasta.
- 3.3.2 Środki z budżetu Państwa, w tym środki Funduszu Pracy, Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych i Programu Nowe FIO 2021-2030.
- 3.3.3 Środki Unii Europejskiej.
- 3.3.4 Środki w ramach innych zagranicznych instrumentów finansowych (np. Środki z Norweskiego Mechanizmu Finansowego oraz Mechanizmu Finansowego Europejskiego Obszaru Gospodarczego).
- 3.3.5 Inne źródła.
- 3.3.6 ASOS, Senior + i inne programy rządowe

6. Wdrożenie, monitorowanie oraz ewaluacja strategii

Wdrożenie realizacji Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych jest procesem, w który zaangażowane powinny być wszystkie podmioty uczestniczące w jej opracowaniu oraz

działające w obszarach objętych strategią. Instytucją, która z racji przepisu ustawowego¹² przejmuje największą odpowiedzialność za jej realizację jest Ośrodek Pomocy Społecznej w Jastrzębiu- Zdroju. Nie da się zrealizować Strategii bez znaczącego udziału pozostałych jednostek organizacyjnych gminy i jej organizacji pozarządowych. Istotnym elementem realizacji założeń i celów Strategii jest monitoring jej wdrażania, który wymaga operacjonalizacji celów, ich mierzenia i analizowania. Strategia jest dokumentem, który może, być aktualizowany, szczególnie w dobie zmieniających się źródeł finansowania oraz przepisów.

Nieodłącznym elementem wdrażania Strategii są programy i projekty wykonawcze, które tworzone są w oparciu o budżet samorządu, np. Program Rozwiązywania Problemów Alkoholowych, Program Współpracy Gminy z Organizacjami Pozarządowymi oraz inne programy, których realizacja wynika bądź nie wynika z odrębnych przepisów.

Wdrażanie Strategii wymaga okresowego monitoringu dlatego rekomenduje się powołanie Zespołu pod kierownictwem Ośrodka Pomocy Społecznej lub zaangażowanie podmiotu zewnętrznego do prowadzenia ewaluacji okresowej. W skład zespołu powinny wejść także osoby z Gminy i jego jednostek organizacyjnych, organizacji pozarządowych, parafii i innych grup i instytucji działających na terenie miasta. Do zadań Zespołu będzie należało w szczególności:

- monitoring okresowy postępów osiągania celów Strategii –roczny monitoring wskaźników na podstawie raportów,
- gromadzenie i przetwarzanie informacji dotyczących wskaźników realizacji celów,
- inicjowanie i podejmowanie działań korygujących, w przypadku stwierdzenia odchyleń od zamierzonych celów,
- aktualizacja Strategii jeśli zespół uzna to za konieczne,
- możliwość powoływania zespołów roboczych, odpowiedzialnych za poszczególne priorytety Strategii.

Koordinacja Zespołu oraz organizowanie jego funkcjonowania należy do zadań Ośrodka Pomocy Społecznej. Podmiot ten statutowo funkcjonuje jako podmiot polityki społecznej odpowiedzialny za dostarczanie usług społecznych oraz ich dostosowanie do zmieniających się potrzeb. Przewodniczącym Zespołu jest dyrektor Ośrodka Pomocy Społecznej. Prowadzony monitoring zmieniających się potrzeb a także problemów społecznych umożliwi dostosowanie usług publicznych i społecznych do zmieniających się okoliczności.

¹² Obowiązek opracowania Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych wynika wprost z art. 17. ust. 1 pkt. 2 ustawy o pomocy społecznej z dnia 12 marca 2004 roku.

Zebrania Zespołu powinny odbywać się regularnie (nie rzadziej niż raz w roku). W przypadku konieczności skorygowania Strategii Zespół powołuje grupy robocze odpowiadające za swój obszar priorytetowy.

Postęp we wdrażaniu Strategii mierzony będzie poprzez wyliczenie wskaźników monitoringu. Monitorowanie nie jest kontrolą ani audytem. Jego istotą jest śledzenie i analizowanie faktycznego rozwoju. Celem monitoringu jest badanie:

- zgodności faktycznego rozwoju z założeniami i celami strategii;
- oceny nowych wyzwań i zagrożeń;
- wniosków dotyczących aktualności lub potrzeby zmiany istniejącej strategii.

Aby monitorowanie przyniosło pożądane wyniki konieczne jest spełnienie kilku warunków. Po pierwsze, zbieranie danych do analizy i analiza techniczna muszą być prowadzone regularnie, w sposób porównywalny, neutralnie, profesjonalnie i obiektywnie, przy wykorzystaniu ekspertów zewnętrznych. Dane powinny być opracowywane co roku w formie raportu przekazywanego Zespołowi Zarządzającemu i po jego zaopiniowaniu władzom miasta. W ostatnim roku wdrażania Strategii powinna zostać przeprowadzona ewaluacja końcowa wdrożenia Strategii w oparciu o raporty roczne oraz porównanie wskaźników bazowych. Zalecana jest ewaluacja strategii w 2024 roku (mid-term) oraz w 2027 roku (ex-post).

Prowadzony monitoring oraz ewaluacja rezultatów jest dokumentowana w postaci raportów. W celu sprecyzowania terminów opracowywania analiz należy sformułować harmonogram oraz wskazać personalnie osoby odpowiedzialne za ich opracowanie. Nad całością przebiegu procesu monitorowania strategii oraz ewaluacji osiągniętych rezultatów czuwa Ośrodek Pomocy Społecznej w Jastrzębiu- Zdroju. Aby monitorowanie przyniosło pożądane wyniki konieczne jest spełnienie kilku warunków: zbieranie danych do analizy i analiza techniczna muszą być prowadzone regularnie, w sposób porównywalny, neutralnie, profesjonalnie i obiektywnie, z możliwością wykorzystania ekspertów zewnętrznych.

Metoda oceny zaistniałych zmian, badająca skuteczność i efektywność podejmowanych działań, nazywana ewaluacją, jest standardem współczesnego zarządzania w sektorze publicznym – stanowi integralny element zarządzania przez cele. Ewaluacji podlegać będzie nie tylko Strategia, ale i każdy Program Operacyjny, a także projekty wykonawcze. Profesjonalna ewaluacja posiada wszystkie cechy badań stosowanych i nie różni się zasadniczo pod względem projektowania, technik gromadzenia danych oraz metod analizy od innych przedsięwzięć badawczych stosowanych

w naukach społecznych¹³. Jedną z kluczowych metod analizy zebranego materiału była jego ocena za pomocą kryteriów ewaluacji¹⁴:

- trafności (relevance) – co pozwoli ocenić, w jakim stopniu cele programu odpowiadają potrzebom i priorytetom na danym poziomie analizy;
- użyteczności (utility) – co pozwoli ocenić, do jakiego stopnia oddziaływanie programu odpowiada potrzebom grupy docelowej;
- skuteczności (effectiveness) – co pozwoli ocenić, do jakiego stopnia cele przedsięwzięcia zdefiniowane na etapie programowania zostały osiągnięte.

Strategia zakłada możliwość wykorzystania trzech różnych typów ewaluacji w zależności od terminu jej przeprowadzenia. Poniższa typologia, zaproponowana przez Komisję Europejską, dotyczy oceny strategii, programów operacyjnych i innych wdrażanych programów o wymiarze co najmniej kilkuletnim:

- Ewaluacja *ex-ante*¹⁵ jest to ewaluacja przeprowadzana przed wdrażaniem programu, strategii i mająca za zadanie ocenić na ile planowana interwencja jest trafna z punktu widzenia potrzeb (sektora, beneficjentów) oraz spójna w zakresie planowanych celów i sposobów ich realizacji. Może stanowić również diagnozę, badającą kontekst, identyfikację potencjalnych trudności oraz diagnozę potrzeb i oczekiwań grupy docelowej.
- Ewaluacja *mid-term*¹⁶ jest to ewaluacja realizowana mniej więcej w połowie wdrażania strategii, programu. Ewaluacja ta poddaje analizie osiągnięte na tym etapie produkty i rezultaty oraz dokonuje pierwszej oceny jakości realizacji programu. Jej istotną rolą jest również ocena poczynionych na etapie programowania założeń, w tym szczególnie celów oraz przyjętych wskaźników. Jest to szczególnie ważne, gdyż zmiana warunków społeczno-gospodarczych może spowodować dezaktualizację początkowej diagnozy, która stała się punktem wyjścia dla realizowanej interwencji. W konsekwencji wyniki takiej ewaluacji mogą się przyczynić do aktualizacji programu, strategii. Ewaluacja *mid-term* w dużej mierze opiera się na danych dostarczanych przez system monitoringu.
- Ewaluacja *ex-post*¹⁷ przeprowadza się ją po zakończeniu realizacji programu, strategii; powinna być ona przeprowadzona nie później niż trzy lata po zakończeniu okresu wdrażania programu, strategii.

¹³ Por. C. Robson: *Projektowanie ewaluacji*, [w:] L. Korporowicz (red.): *Ewaluacja w edukacji*, Oficyna Naukowa, Warszawa 1997, s. 147-152; H. Simons: *Polityczne implikacje teorii ewaluacyjnych*, [w:] L. Korporowicz (red.): *Ewaluacja w edukacji*, Oficyna Naukowa, Warszawa 1997, s. 65-92.

¹⁴ *Ewaluacja – kwestie ogólne*, Polskie Towarzystwo Ewaluacyjne, Warszawa 2005.

¹⁵ *Ex-ante Evaluation: A Practical Guide for Preparing Proposals for Expenditure Programmes*; dokument dostępny na stronach internetowych Komisji Europejskiej.

¹⁶ *The Mid Term Evaluation of Structural Fund Interventions*, dokument dostępny na stronach internetowych Komisji Europejskiej, http://ec.europa.eu/regional_policy/sources/docoffic/working/doc/midterm_en.pdf, dostęp 30.09.2013r.

¹⁷ *Evaluating EU Expenditure Programmes: A Guide: Ex post and intermediate evaluation including glossary of evaluation terms*, dokument dostępny na stronach internetowych Komisji Europejskiej,

Podstawowym zadaniem ewaluacji *ex-post* jest zbadanie długotrwałych efektów (oddziaływania) programu oraz ich trwałości. Niektóre efekty oddziaływania programu będą możliwe do zdiagnozowani w dłuższej perspektywie czasowej, dlatego też ocena trwałości interwencji może mieć charakter szacunkowy, biorący pod uwagę jedynie aktualne uwarunkowania. Nie mniej ważnym zadaniem ewaluacji *ex-post* jest całościowa ocena skuteczności i efektywności interwencji oraz jej trafności i użyteczności. Szczególnie istotne jest tu odniesienie się do założonych celów oraz sprawdzenie na ile udało się je osiągnąć.

Monitoring oraz ewaluacja prowadzone są w oparciu o wskaźniki Strategii, które stanowią operacjonalizację dla prowadzonych w ramach dokumentów interwencji. Każdy ze wskaźników ma określoną wartość bazową wg stanu na 31 grudnia 2019 oraz określoną tendencję: malejącą, rosnącą lub stałą.

Tabela 12: Wskaźniki realizacji celów dla poszczególnych obszarów

Obszar strategiczny	Wskaźniki	Wartość bazowa z 2019 roku	Tendencja
Rynek pracy, edukacja, ekonomia społeczna	Liczba zakładanych działalności gospodarczych	462	Rosnąca
	Liczba nowych podmiotów ekonomii społecznej	14	Rosnąca
	Liczba osób bezrobotnych, które skorzystały z instrumentów rynku pracy	652	Rosnąca
	Liczba zatrudnionych doradców zawodowych w szkołach i innych placówkach edukacyjnych	6	Rosnąca
	Wskaźnik procentowy bezrobocia w mieście (stopa)	5,2	Malejąca
	Ilość zadań zleczanych przez samorząd organizacjom pozarządowym na zadania własne gminy	80	Rosnąca
	Liczba organizacji, które skorzystały ze wsparcia finansowego lub pozafinansowego gminy	61	Rosnąca
	Liczba organizacji pozarządowych na 1000/10000 mieszkańców	26	Rosnąca
	Liczba organizacji pozarządowych i podmiotów ES zarejestrowanych na terenie gminy	225	Rosnąca
	Liczba wolontariuszy współpracujących z Urzędem Miejskim i jego jednostkami	201	Rosnąca
	Liczba podmiotów prowadzących działania ukierunkowane na włączenie osób niepełnosprawnych (w tym WTZ, ZAZ)	4	Rosnąca
	Liczba zatrzymanych sprawców przestępstw i wykroczeń	1442	Rosnąca
	Liczba funkcjonariuszy Policji i Straży Miejskiej	199	Rosnąca
	Ilość m ² powierzchni mieszkalnej na 1 osobę	17,29	Rosnąca
	Ilość mieszkań socjalnych, chronionych i komunalnych	1583	Rosnąca
	Ilość osób objętych programami oddłużeniowymi i	6	Rosnąca

Obszar strategiczny	Wskaźniki	Wartość bazowa z 2019 roku	Tendencja
	edukacją finansową		
Bezpieczeństwo i mieszkalnictwo	Liczba osób oczekujących na rozpatrzenie wniosku o przydział lokalu z zasobów miejskich	380	Malejąca
	Wartość zadłużenia czynszowego dla mieszkań będących w zasobach gminy	12 411 303 zł	Malejąca
	Liczba programów/projektów w zakresie profilaktyki i poprawy bezpieczeństwa realizowanych z udziałem miejskich jednostek organizacyjnych	10	Rosnąca
	Liczba instytucji uczestniczących w działaniach międzyinstytucjonalnych w zakresie przeciwdziałania przemocy	58	Rosnąca
Rodzina i integracja społeczna	Liczba mieszkańców objętych projektami z zakresu włączenia społecznego, realizowanymi z udziałem jednostek miejskich	431	Rosnąca
	Liczba osób korzystających ze świadczeń pomocy społecznej na 1000 mieszkańców	18	Malejąca
	Liczba dzieci umieszczonych w rodzinnych formach opiekuńczo wychowawczych	186	Rosnąca
	Liczba dzieci wychowywanych w instytucjonalnej pieczy zastępczej	40	Malejąca
	Liczba rodzin korzystających ze specjalistycznych form wsparcia (poradnictwa rodzinnego, terapii rodzinnej itp.)	477	Rosnąca
	Liczba osób korzystających z poradni psychologiczno-pedagogicznej	1956	Rosnąca
	Liczba osób zagrożonych wykluczeniem społecznym, które zakończyły udział w projektach aktywizacyjnych.	431	Rosnąca
	Liczba osób, z którymi podpisano kontrakty socjalne	206	Rosnąca
	Liczba realizowanych programów profilaktycznych	6	Rosnąca
	Liczba osób objęta programami profilaktycznymi	5815	Rosnąca
	Liczba uczestników UTW	318	Rosnąca
	Liczba osób niepełnosprawnych korzystających z ZAZ	22	Rosnąca
	Liczba osób niepełnosprawnych korzystających z WTZ	65	Rosnąca
	Liczba osób starszych korzystających z klubu seniora	50	Rosnąca
	Ilość osób korzystających z Biblioteki Miejskiej	24288	Rosnąca
	Wysokość wydatków ponoszonych na podniesienie jakości infrastruktury placówek kultury	5683211	Rosnąca
	Liczba dzieci korzystających z przedszkoli	2701	Rosnąca
	Liczba dzieci korzystających ze żłobków	195	Rosnąca
	Liczba uczniów objętych doradztwem zawodowym	5152	Rosnąca
	Liczba zajęć pozalekcyjnych i projektów z zakresu przedsiębiorczości dla młodzieży	1248	Rosnąca
	Wysokość wydatków ponoszonych na podniesienie jakości infrastruktury placówek oświatowych	22 949 958 zł	Rosnąca
	Wysokość wydatków ponoszonych na	2848542zł	Rosnąca

Obszar strategiczny	Wskaźniki	Wartość bazowa z 2019 roku	Tendencja
	podniesienie jakości infrastruktury rekreacyjnej i sportowej		
	Liczba cyklicznych wydarzeń sportowych na terenie miasta	427	Rosnąca
	Liczba mieszkańców korzystających ze stałych form zajęć sportowych w klubach sportowych i Miejskim Ośrodku Sportu i Rekreacji	6550	Rosnąca

Źródło: opracowanie własne

8. Podsumowanie

Poszukiwanie efektywnych ekonomicznie i organizacyjnie zasad systemowego działania dla polityki społecznej spowodowały wyraźny wzrost zainteresowania instrumentami typowymi dla planowania i zarządzania strategicznego. Dodatkowo przejście z systemu opieki społecznej, do aktywnych działań w ramach pomocy i integracji społecznej, a także brak akceptacji dla zbiurokratyzowanego funkcjonowania instytucji publicznych wymusiły działania, które zakończyły się częściowym urynkowaniem usług użyteczności publicznej, a nawet prywatyzacją niektórych segmentów. Doprowadzenie do sytuacji, w której inne niż tylko państwowe podmioty realizują zadania w sferze publicznej spowodowało konieczność lepszego planowania i ewaluacji rezultatów ich działania przez państwo i jego uprawnione agendy. Umiejętność kreowania strategii, jej zaplanowanie, a następnie wdrożenie i monitoring rezultatów, stały się niezwykle potrzebne w tworzeniu i realizacji polityki społecznej. Podejście strategiczne stało się konieczne z jednej strony z powodów narastającej potrzeby polepszenia racjonalności i efektywności wydatków na cele społeczne, z drugiej strony ze względu na pojawienie się możliwości wykorzystywania środków pomocowych przez organizacje i instytucje działające w różnych sektorach na rzecz mieszkańców.

Do implementowania podejścia strategicznego do polityki społecznej przyczynia się także jej interdyscyplinarność i obserwowana w naukach społecznych dyfuzja wiedzy. Podejście strategiczne spopularyzowała także Komisja Europejska, która już od co najmniej dwóch dekad przywiązuje niezwykle wagę do strategicznego planowania zarówno w sferze polityki społecznej, ale także w polityce funduszy strukturalnych, polityce rozwoju obszarów wiejskich czy polityce zatrudnienia. Należy wyraźnie zaznaczyć, że wejście Polski do Unii Europejskiej wymusiło kompleksowe przygotowanie długoletnich strategii i planów, które mają za zadanie w sposób spójny i przejrzysty identyfikowanie celów i priorytetów rozwoju Polski, ale także są konieczne do podejmowania faktycznych działań i oceny osiągniętych rezultatów. Na wszystkich poziomach zarządzania powstają strategie polityki społecznej, które mają na celu diagnozowanie sytuacji społecznej i wyznaczanie długofalowych kierunków działania.

Przygotowanie strategii i ich wdrożenie to dwa odrębne procesy, które związane są z różnymi podejściami – teorią i ideą (powstanie strategii) oraz praktyką i działaniem (wdrożenie strategii). Jakość strategii w dużym stopniu zależy od ilości czasu poświęconego na jej przygotowanie, nakładów, włączenia różnych interesariuszy do konsultacji, profesjonalizmu autorów. Za wdrażanie i realizację strategii odpowiedzialni są politycy i działacze oraz pracownicy różnych instytucji, często z różnych sektorów. A nade wszystko za wdrażanie strategii odpowiedzialni są mieszkańcy danego miasta, od ich zapału, energii i chęci pracy zależeć będzie uzyskanie zaplanowanych w strategii celów i zadań. Pozostaje mieć nadzieję, że partycypacyjny mechanizm budowania strategii rozwiązywania problemów społecznych zaowocuje wspólnymi działaniami przy pracach nad jej realizacją.

9. Spisy

9.1. Spis tabel

Tabela 1: Wykaz osób i instytucji uczestniczących w pracach nad Strategią Rozwiązywania Problemów Społecznych.....	8
Tabela 2: Szczegółowy harmonogram prac nad Strategią.....	9
Tabela 3: Struktura wiekowa mieszkańców Miasta Jastrzębie-Zdrój w latach 2016-2019 (stan na 31.12.)...	24
Tabela 4: Informacja o wysokości przyznanych środków z Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych dla Miasta Jastrzębie -Zdrój w latach 2014 i 2019	29
Tabela 5: Liczba placówek służby zdrowia na terenie Jastrzębia-Zdroju i udzielanych porad w latach 2016-2019	31
Tabela 6: Powody przyznania świadczeń przez Ośrodek Pomocy Społecznej w Jastrzębiu-Zdroju w latach 2014 i 2019.....	37
Tabela 7: Żłobki, miejsca w żłobkach oraz liczba dzieci do lat 3 na terenie Jastrzębie-Zdroju w latach 2016-2019	44
Tabela 8: Liczba przestępstw popełnianych w Jastrzębiu Zdroju w latach 2016-2019.....	55
Tabela 9: Liczba wszczętych procedur „Niebieskie Karty” w latach 2014 i 2019.....	59
Tabela 10: Liczba szkół i placówek oświatowych na terenie Miasta Jastrzębie-Zdrój oraz liczba uczniów w tych placówkach (stan na 31.10.2020.)	66
Tabela 11: Wskaźniki realizacji celów dla poszczególnych obszarów	92

9.2. Spis wykresów

Wykres 1: Liczba ludności Miasta Jastrzębie-Zdrój według faktycznego miejsca zamieszkania w latach 2016-2019 (stan na 31.12.)	23
Wykres 2: Ludność Miasta Jastrzębie-Zdrój na dzień 31 grudnia 2019 roku z podziałem na płeć.....	24
Wykres 3: Liczba urodzeń i zgonów w mieście Jastrzębie-Zdrój w latach 2016-2019 (stan na 31.12.).....	25
Wykres 4: Saldo migracji wewnętrznych i zagranicznych mieszkańców miasta Jastrzębie-Zdrój w latach 2016-2019 (stan na 31.12.)	26
Wykres 5: Liczba realizowanych programów profilaktycznych w latach 2016-2019	31
Wykres 6: Liczba osób objęta programami profilaktycznymi w latach 2016-2019	32
Wykres 7: Wskaźnik zawartych małżeństw i rozwodów na 1000 mieszkańców Jastrzębia-Zdroju w latach 2016-2019 (stan na 31.12.).....	34
Wykres 8: Liczba osób i gospodarstw domowych korzystających ze środowiskowej pomocy społecznej w Jastrzębiu-Zdroju w latach 2016-2019	35

Wykres 9: Liczba osób, z którymi podpisano kontrakty socjalne w Jastrzębiu-Zdroju w latach 2016-2019 (stan na 31.12.).....	35
Wykres 10: Liczba osób objętych projektami Ośrodka Pomocy Społecznej w zakresie włączenia społecznego w latach 2016-2019	36
Wykres 11: Liczba rodzin objętych wsparciem asystenta rodziny w latach 2016-2019	39
Wykres 12: Liczba dzieci umieszczonych w rodzinnych formach opiekuńczo wychowawczych.....	40
Wykres 13: Liczba dzieci wychowywanych w instytucjonalnej pieczy zastępczej w latach 2016-2019.....	41
Wykres 14: Liczba rodzin korzystających ze specjalistycznych form wsparcia (poradnictwa rodzinnego, terapii rodzinnej itp.) w latach 2016-2019	43
Wykres 15: Liczba osób korzystających z poradni psychologiczno-pedagogicznej w latach 2016-2019	43
Wykres 16: Wskaźnik procentowy bezrobocia w Jastrzębiu-Zdroju w latach 2016-2019.....	45
Wykres 17: Liczba nowych podmiotów ekonomii społecznej w Jastrzębiu-Zdroju w latach 2016-2019	47
Wykres 18: Liczba nowych podmiotów ekonomii społecznej w Jastrzębiu-Zdroju w latach 2016-2019	47
Wykres 19: Liczba wolontariuszy współpracujących z Urzędem Miejskim i jego jednostkami w Jastrzębiu-Zdroju w latach 2016-2019.....	50
Wykres 20: Liczba zatrudnionych doradców zawodowych w szkołach i innych placówkach edukacyjnych w Jastrzębiu-Zdroju w latach 2016-2019	51
Wykres 21: Liczba osób bezrobotnych, które skorzystały z instrumentów rynku pracy w Jastrzębiu-Zdroju w latach 2016-2019	52
Wykres 22: Liczba nowych firm wpisanych do CEIDG z terenu Jastrzębia-Zdroju w latach 2016-2019.....	53
Wykres 23: Liczba programów/projektów w zakresie profilaktyki i poprawy bezpieczeństwa realizowanych z udziałem miejskich jednostek organizacyjnych i Policji.....	56
Wykres 24: Liczba funkcjonariuszy Policji i Straży Miejskiej	57
Wykres 25: Liczba realizowanych programów profilaktycznych	58
Wykres 26: Liczba osób objęta programami profilaktycznymi.....	58
Wykres 27: Liczba instytucji uczestniczących w działaniach międzyinstytucjonalnych w zakresie przeciwdziałania przemocy w latach 2016-2019.....	60
Wykres 28: Zasoby mieszkaniowe na terenie Miasta Jastrzębie-Zdrój w latach 2016-2019 (stan na 31.12.)	63
Wykres 29: Wartość zadłużenia czynszowego dla mieszkań będących w zasobach gminy.	64
Wykres 30: Ilość osób objętych programami oddłużeniowymi i edukacją finansową.....	65
Wykres 31: Mieszkania socjalne, chronione i komunalne – stan zasobu na dzień 31 grudnia 2019 roku	65
Wykres 32: Obszar tematyczny najbliższy działaniom badanych instytucji	68
Wykres 33: Natężenie problemu bezdomności w opinii badanych specjalistów	69
Wykres 34: Natężenie problemu związanego ze złą sytuacją mieszkaniową w opinii badanych specjalistów	70
Wykres 35: Natężenie problemu ubóstwa w opinii badanych specjalistów	71
Wykres 36: Natężenie problemu bezrobocia w opinii badanych specjalistów	71
Wykres 37: Natężenie problemów związanych z niepełnosprawnością w opinii badanych specjalistów	72
Wykres 38: Natężenie problemów związanych ze starością w opinii badanych specjalistów	73

Wykres 39: Natężenie problemu uzależnienia od alkoholu w opinii badanych specjalistów	73
Wykres 40: Natężenie problem uzależnienia od narkotyków w opinii badanych specjalistów	74
Wykres 41: Natężenie problemu związanego ze złym stanem zdrowia mieszkańców w opinii badanych specjalistów	74
Wykres 42: Natężenie i tendencja zmian natężenia problemu przestępczości w opinii badanych specjalistów	75
Wykres 43: Natężenie problemu przemocy w rodzinie w opinii badanych specjalistów.....	75
Wykres 44: Ocena warunków życia w gminie Jastrzębie-Zdroju w opinii badanych specjalistów	76
Wykres 45: Ocena sytuacji na rynku pracy w Jastrzębie-Zdroju w opinii badanych specjalistów	76
Wykres 46: Ocena skuteczności systemu pomocy społecznej w gminie Jastrzębie- Zdroju w opinii badanych specjalistów	77

9.3. Spis rysunków

Rysunek 1. Mapa Miasta Jastrzębie-Zdrój i okolicznych miejscowości	22
--	----

DYREKTOR
OŚRODKA Pomocy Społecznej
 /-/ mgr Klaudia Nietrzebka